78.186.315.

ZRINY MIKLOUSH

ILI:

DOGODYÉNYA ZRINY MIKLÓUSHA,

BÁNA HORVATZKOGA,

NYEGOVÉH DVÉH PRIATELOV, Y JUDITE ILYEFALVI, IZ VUGERZKOGA NA HORVATZKI PO J. P. PRENÉSHENA, PO T. M. POPRAVLYENA.

1833.

VU ZAGREBU,
Pritizkana vu Ferencza Suppan Szlovárniczi.

Ako hmánye zlo drugo neztigne,
Mech Pravicze prot nyimsze podigne:
Desznicza Bosáńzka nye szleduje,
Ter nye zlem, dobre z-dobrém daruje.
Göbel.

KAISERLICHE KÖNIGLICHE HOFBIBLIOTHEK WIEN

CHTÉJEVCZU!

Akopremsze knyisicza ova pod zpodobum *Romána* van dáje, zadersávajusze véndar vu nyoj y vnoga iztinita, zatoszêm nyu vu nash Materinzki Jezik obernul. Vidiju sze pako vu nyoj viteske zrésznoga priatelztva, y oztaléh krepoztih pelde, koje pokasújû, da prava krépozt akosze y za vréme vu práhu válya, na konczusze vendar z-radoztjum korúni: hmanyicza pako, ako dugshe y obtershúje krépozt, kastígi vendar nevújde. Kakszêm ja vu preobrachanyu, tak morebiti vnogi y vu chtéjenyu szlàzt chutil bude, ter z-tem trúd moj naplatchen poztáne. J. P. 1823.

DÉL I.

TRI PRIATELI.

Zpomenek vekivechni oztáne vu chinovpìszmah Zriny Miklóusha, Bána Horvatzkoga, koi bil je vnuk glaszovitoga onoga Czeszarzkoga Generála, y Grofa Juraja Zriny, koi leto 1582 bahatnoga Perziancza Vanderbega je potúkel, y szebe vu vnogéh taborih Turzkéh glaszovitoga vchinil.

Vre vu detìnztvu videlosze je, da Mikula nash plemena szvojega vu Vitestvu naszlednik bude; ar kak je orusja rusenye, ali trubente glász zachul, veszèlye je chútil: — vu orusju zadnyích odhrányen, ali miroven vendar, y vszakomu dobro chiniti selèchi do szmerti je oztal.

Vérne priatele zrészno je lyúbil, med kojemi oszebujno dva Nemski mladenczi bili jeszu: najmre: *Ruthard* od Pavenberga, kojega l. 1626 vu glaszovitem boju, po Ti-

liom Generalu Czeszarzkém proti Krályu Danie dersánem, ztari jeden szlúga josh vu malenozti je oszlobodil, akoprém Otcza nyegovoga vsze Imanye je poroblyeno, y Otecz izti zginul, da niti glásza za nyega chuti ni bilo. — Ruthard pod zkerbjum y ravnanyem szlúge szvôga nekuliko vremena je sível: ali y ovoga zgubivshi, szim tam po szvétu je hodil, y nigdé szréchu nenajdúchi, zadnyich vtekelsze je k-Zrinyiu, Bánu Horvatzkomu, koi nyegovu krépozt, y vitesko szerdcze zpoznavshi, nyega za oszebujnoga priatela je izebral: drugi bil je *Hartvig* od Strejvalda, drugach Szakszónecz iz Grofie Rajsz, tak mogúchen, kak y Ruthard.

Ovisze dva od mladozti poznali jeszu, ter po zgubichku roditelov, y imetka zkupa doshli vu dvor Zrinyia, koi obodva jako je lyúbil; akoprem ov 40, on vszaki szamo 20 lét'h bi imel. Koi pako zméd ovéh verneshi bil je, iz povédanya szledèchega videlosze bude; ar ovdé y tak ni zpomenek viteskéh chínov Zrinyìevéh, kojisze po vnogéh Chínovpìszmah obilno nahádyaju, nego oszebujno ovéh dvéh mladenczev.

Zriny Bán na szramot Turczém zezìdal

je Grád pri Muri, y z-szvojem imenom Zriny-Grád ozval. Ovdé bílo je nyegovo naj dragshe mezto, vu kojem z-priateli ovemi je prebíval. — Grád ov z-jedne ztrani briszala je Mura potok, z-druge velike gore, y odzád gúzte loze obztírale jeszu: ter vu nyem ovi dva mladenczi vu vszem dobru, y veszèlyu priatelztva Zrinyievoga vsivalisze jeszu.

„Jeli vu ovakovém priatelztvu y lyúbavi“ reche jednoch Zriny Bán, z-priateli ovemi ztrásu pregledavájúchi „na vek oztanemo?“

Ruth. Zakaj ne? drági priatel! kakbisze priatelztvo nashe zmeniti moglo?

Zriny. Nikaj na szvétu ni ztalnoga: y kaksze god izta nárava ménya, kada szuncza szvétlínu nochna temnozt zakríva, y létnu zeleninu zimzka ostrocha zatìra, ovaksze y szerdcze chloveka y lyúbav vechpúti premènya.

Hart. Nash priatel Zriny Bán míszli, dasze mi zpozábimo iz priatelztva med nami zaveznoga, vu koje nasz prijèti je doztojal.

Zriny. Hartvig! najsze tak prilizavati, y mene, priatela tvôga, za Bána ozívati. —

Neznam, kaj je nashemu Ruthardu; ochiszû mû szúzne. — Kaj tî je? Ruthard! dragi priatel!

Ruth. Neznam, kajmê pri szerdczu tischi, kada mîszlim, da priatelztvo nashe dugo terpelo nebude; neznam, odkud to dojde, y kakova neszrécha pod nami jamu kopa.

Hart. To je chudno mishlènye! proszimtê, gdobi med nami priatelztvo razmetal, koje obdersati z-priszegum potverditi moremo?

Zriny. Hartvig! kada szmô mi priateli poztali, niszmôsze na priatelztvo z-príszegum zavèzali: znash, daszêm ja priszege zaobztujne nepriatel; posténomu chloveku, y zrésznomu priatelu ni potrebno nikakove príszege: ali puztemo ova na ztrán, zakaj bisze saloztili, gdé ni potrebno?

Hart. Y ja to mîszlim, dragi Zrinyi! hodmosze rajshi razveszeliti z-vinom, ja idem, da zapoved tvoju zvershí Gradzki Oficzér.

Zriny. Akotîsze tak dopáda, Hartvig! nemáram, hodi: ja z-Ruthardom taki za tobum dojdem, szamosze nekaj malo z-nyim zpominati imam.

Hart. (*z-szobum vu odhodku*) kaj meni nebi szlobodno vash zpomenek chuti?

Zriny (*objemshi Ruthárda*) Pravszî rekel, dragi Ruthard! da nashe, kak je szada, priatelztvo med nami dugo terpelo nebude: Hartvig mîsze nekak nedopáda; nimam vech vu nyem, kak predi, zaúfanya, vidimîsze nekakove proti meni hman pszine kovati.

Ruth. Morebit to nyegovo sziromastvo zrokúje, na koje kakgoder ja, taki y on míszli.

Zriny. Ó Ruthard! múchi od toga: kadaszêm ja vam moje dobrochínztvo zpochital? kak bi vi sziromáki bili, kadszêm vam dozt púti povedal, da moj imetek je y vash zkup? ne dragi Ruthard! Hartvig nekaj kúha proti meni; z-mojem priatelztvom ni zadovolyen; nekaj vekshega imeti selì: kaj ja vu szerdczu nyegovém zpoznávam, je, da czelo priatelztvo nashe zmeshal bude.

Ruth. kajbi to moglo biti? drági Priatel!

Zriny. Ja toga tebi odpréti nèchû, niti tvôga szerdcza saloztiti, ti vre poznash mene, y moje proti Turczem Szaraczénom odurjávanye. — Jaszêm Szaraczénom na szramot ovoga gráda zezídal, nego, kak vidim, Hart-

vig nemíszli meni vu tom na haszen, nego na skodu biti.

Ruth. kaj z-toga izíde?

Zriny. Nemiszli ti vendar zato, dabi priatelztvo nashe preztalo, doklamgod szam Hartvig priliku nebude dál za ovo potréti: hodi idemo vu palachu. — Hartvig je to za zlo vzèl kakszêm zpazil, da mi taki za nyím níszmô ishli: dersísze nash priatel, zakaj sze anda nato szerdi, dasze mi prez nyega zpomínamo? kakti iztinzki priatel nebi szmel imeti nikakove vu nasz dvojnozti: pazi dobro, Ruthard! kak na iztinu dójde govorènye nashe: Turczisze jako hruztiju na moj Grád, vre budemo videli Hartviga proti meni mishlènye y vernozt — —

Odídeju anda v-palachu, gdé je nye Hartvig chakal, y zpoznaju ochiveztno, dasze je na dugo chekanye szerdil: szedeju k-ztolu, piju, jedû, y víno je vsza mishlènya iz glave nyim ztiralo. Dugo terpelo je ovo nyihovo priatelztvo, doklam zachúje Zriny, dasze Turczi na nyegov Grád zpravlyaju, y nyega porushiti selê, koi Kaniskomu y drugém Turzkém grádom na veliku zpachku je bil.

Zriny szvoje mezto y Gráda nezmerno je rad imel, y zato vsze náchine je izkal, kakbigâ proti Turczom braniti mogel? szadamû ada bílo je potrébno jednoga dobroga priatela, vu kojegabisze zaúfati, y k-Leopoldu Czeszaru za pomoch prosziti poszlati mogel. Zato je miszlil, da k-tomu nigdo prilichnéshi nebi bil, kak Ruthard y Hartvig: - ada ove dva narèdi, y nyim pové, kaj z-Czeszarom dokonchati, y kakove nyegove zkrovne pláne nyemu ochituvati moraju: za pajdasha nyim ni odrèdil nikoga, dokonchavshi da szami ovi dva putuvali budû: doshel je anda dan odhodka nyihovoga, y nye kszebi zezove; koji nyemu zresznu vernozt obechali jeszu: ter tak oborusni v-nochi szami genulisze jeszu: — Ruthardu nekaj smehko na szerdczu je lesalo, miszlèchemu, da vech nigdar vu takovém Priatelztvu videli sze nebudeju: kaj y Zriny chutèchi jakosze je pri odhodku ovéh razsaloztil.

DEL II.

HARCZUVÁNYE.

Z-zakritum y vu kepenyke ztishnyenum glavum oborusni ovi dva mladenczi tak ber-

zo odhádyali jeszu, kakszû konyi hitro iti mogli: y kadabi nekuliko vre dnèvih putuvali, dójdû v-jednu shumu, v-kojoj neznajúchi púta zablùdili jeszu, tak, da chez noch pod jedném drévom pochívati priszilyeni jeszu bili: drugi dan izchúchi púta vsze dalye bludili jeszu, y pak vu Shumi oztatiszû mórali; kajti vendar, lepo je Meszecz szvétil, velí Ruthard Hartvigu „Hodmo dalye, kada nam tak lepo szvéti Meszecz"

Hart. Jaszêmsze vre jako zatrudil: kaj budemo po nochi szim tam blúdili? rajshiszî hochemo ovdé pochinuti.

Ruth. Ali znásh, kak nasz je priatel nash, Zriny proszil; dasze poszel nash szilni kaj berse zvershiti terszimo?

Hart. Dobro! Ali Zriny nezna, kaksze po szvétu putúje; mi nemóramo gledeti szamo, nyegovu selyu zpuniti; nego y za nasz zkerbeti móramo: Znásh dobro, kak je pogibelno ovúd putùvati, gdé tolvaji szim tam hodiju: moremosze raduvati, dasze ovdé zkrijemo.

Ruth. kakoveszû to réchi? Hartvig! ti niszî tak navaden govoriti, kakti korasnoga

szerdcza budúchi: to niszû réchi za priatela Zrinyia: odkud to premènenye?

Hart. To tî je iztina, daszêmsze ja premenil: y szam vre nekuliko vrémena chútim: nego imam zadovolyen zrok; — premiszli, moj Ruthard! kakovo je sziromasko sivlenye nashe; — miszmô dva iz plemenitoga pokolènya, nashi ztareshi jeszu blaseno, y vu obilnozti siveli: ali saloztno pripetchènye je nasz vszega mentuvalo: jeszmo szad na to doshli, da kakti bogczi iz miloztche drugoga siveti móramo: - komu ada to nebi sal bílo? gdosze nebi nad ovum neszrechum saloztil?

Ruth. Nesívemo mi kakti bogczi; miszmôsze szami vu szlusbu povdali, y Zriny nasz ne kakti szlúge, nego kakti priatele je k-szebi vzèl.

Hart. Á kaj nam haszni, moj Ruthard! Priatelztvo nyegovo? tosze berzo prehititi more: gdo zná, da Zriny na vek vu ovakovi z-mosnozti oztáne? ima vnogo nepriatelov, koji nyega y nasz zkupa v-pogibel poztavê, y zpravê?

Ruth. Priatelztvo nyegovo meni vszigdar drago oztáne.

Hart. Ti moresh tak miszliti, arszî ti

blise szerdcza nyegovoga, kak ja: vidim od nekuliko vremena neztalnozt vu priatelztvu z-Zrinyem, y zato budem izkal náchina, kakbisze oszlobodil pogibeli.

Ruth. kakbi to moglo biti?

Hart. Za szebe zdersávati, y szrechnoga vchiniti, vszakoga Chloveka je perva dusnozt: y akosze ja lyúbim, móramsze zkerbeti, dasze Zrinyia oszlobodìm, á szada je prílika k-tomu.

Nato Ruthard zamúkne; arszûgâ réchi ove jako razsaloztile · prav je rekel Zriny, miszlil je vu szebi, da priatelztvo nashe dugo terpelo nebude: y dasze ov pervi od nasz odlúchil bude; kajsze jednomu postenomu, y plemenitomu chloveku nepriztoji.

Vu ovém mishlènyu nadoshel je szeny; ter obodva zamuknuli y pozpali jeszu: kad' szûsze prebudili, szúncze je vre izishlo, y verhúnczi drévja pocheliszûsze szvétiti, ztanovníkov shùmzkeh veszelo popévanye chulosze, pticze z-germja szim tam zkakale, y hránu veszelo zizkavale: putniki hitivshi na szê Kepenyke, dalyeszû muchèch putuvali: y kadabi bili púte zgledavali, zpaziju na jenkrat turne od jednoga grada, y dokonchali jeszu nutersze navernuti, za prosziti, dabi

îm gdo púta pokazal; arszû presheztnu noch pobludili bíli. — Putujúchi namerijusze na jeden potok iz pechine dolé tekúchi: zatém na lepa vu shumi drévja, z-med kojéh jedno oszebujno z-lépemi y vugodnemi szversmi je bílo obloseno pod ovemszû poztali, y zpazili jednu lépu dévojku, kak Vilu, zpèchu: poleg nye pako jednoga ztrahovitoga z-medvedzkum kosum oblechenoga, y oborusnoga z-ztrashnum brádum chloveka, gol mech vu ruki dersèchega, y merzko na zpèchu gledèchega. „Ha! govoril je“ Zpi mirno, ti gizdáva pucza! od ovudsze vech nigdar neztánesh: ovdé tebe odurna lyubav vumorí“ y kad'bi to zrekel, podígne mecha, y hoche prebozti dévojku: kaj vidèchi ovi dva, zpukneju szvoje meche, y prizkochiju k-ovomu kervoloku, govorèchi: „Ztani! ztani, ti bestia!“ y Ruthardt odrinul je kervoloka od dévojke, koja od kricha ovoga zbudilasze, zakriknula y pobegla je: ali kervolok od szerdcza ruchèch navalil je na szvoje nepriatele: Hartvig na pomoch dévojke szim tam derchèchi je opal: Ruthardt pako z-kervolokom je vojuval, koi od nyega jakshi budúchi Ruthardu je ruke poszékel: ali on szebe vidèchi vu kervi z-vek-

shum jakoztjum na kervoloka je navalil, y nyega gluboko ranil: kojega kadabi kerv obtekla, dolé je opal, y onda Ruthard vu persza nyemu Mecha je zabol, ter tak vu kervi plavajúchega, y z-szmertjumsze borèchega oztavil: povernesze, miszlèchi, kaj je, da Hartviga poleg ni bílo: aligâ on najde poleg dévojke, kaja je od ztraha omeglela bíla, y nyu k-chutenyu dopelyati terszilsze je.

DEL III.

JUDITA ILYEFALVI.

Kad' bi bíl Ruthard nadoshel, ravno dévojka k-szebi je doshla, ochi hiti na Hartviga govorècha: „Takszêm ja szad oszlobodyena! — komu imam za ovu dobrótu zahváliti?“

Hart. Meni, y ovomu mojemu priatelu, dvém nemském Mladenczem na szréchu ovud putujúchém.

Judit. Á gdé je pak Dühösdy? gdé on kervolok, koi je mene sivlènya mentuvati hotel?

Ruth. Jaszêm gâ vmoril, akoprem vitesko szebe branèchega.

Gozpod. Ó Bose! tak zbog mene kerv prelejatisze je mórala, oszebujno pak plemeniteh Mladenczev: Ó! z-chem bi ja mogla vam vashe dobrochinènye nadomeztiti?

Hart. Jedíni nyihov pogled nam nadomeztí nashe proti nyim dobrochínztvo.

Gozpod. Y Oni szû morebit ranyeni? ali ne: proti nyim bíl je on kervolok miloztivnéshi, kak proti nyihovomu pajdashu.

Hart. (*szramujúchisze*) videlszêm; draga Gozpodichna! daszû besèchi, od ztraha omegleli bíli, zatoszêmsze surel nyim na pomoch, ufajúchisze vu priatela môga jákozt, da on kervoloka obláda.

Gozpod. (*ostro gledècha Hartviga.*) Hválim vam obodvém: y kuliko ja nemorem vam dozta zahvalna biti, to vam moj Tètecz obilno naplatí.

Ruth. Jeli dalko od ovud ztojí nyihova rodbina? moj pajdash nyih tam odpelya, jagâ ovdé pochákam.

Gozpod. Rana nyihova nyih, drági Mladenecz! bude chizto gingavoga vchiníla.

Ruth. Nemáram; meni je szamo jeden mali pochinek potrében.

Gozpod. Y[meni takaj: takszî pochinimo ovdé nekuliko vremena.

Hart. Akosze zopet nepripetí kakova z-nyimi neszrecha.

Gozpod. Ó ne! ako Dühösdy nesive, takszêm szegurna.

Ruth. Doksze ovdé pochinemo, proszimo, dragu Gozpodichnu, da nam poveju, kogaszmô imeli szrechu od szmerti oszloboditi? y kaj je genulo kervoloka onoga nyih vumoriti hoteti?

Gozpod. Dusnozt moja proti vam szobum donasha, da vamsze prepovem. Zovemsze Illyefalvi Judita, moj Otecz bil je vu Erdelyzki Zemlyi plemenit chlovek, gdesze je y grad nashem pridovkom zval, vu kojem kakszêmsze komaj narodila, bil od Turczev poroblyen, y na nikaj deven: Mati moja po porodu mojem je od ztraha vumerla, a Otecz sze z-menum Turczev szrechno oszlobodil, ter z-jednem szlugum, koj je kincha, kojega Otecz vu roblenyu szobum pograbil je, noszil, y z-menum szim k-Dunaju vu grad Brata szvôga je doshel; koi nasz je szerdcheno prijel: ali-ovde je mene neszrecha ztigla, kojesze negda nadejala nészêm-Otecz moj,

komaj leto dan pri bratu buduchi je vumerl; y onda Tetecz moj Illyefalvi Istvan moje odhrànenye na szê je prijel. Ah! komajszêm poznala Otcza mojega: nebi bila mogla miszliti, dabisze tak nechemurno z-nyegovem detetom baratati moglo, kaksze z-menum po szmerti nyegovi baratche: kadaszêm bila odraszla nekuliko, povedalmî je ztari szluga Otcza môga dobrotu, y z-zem vekshu tuga y salozt je meni zavdal: kakszêm onda Otcza zgubila, od vszeh szêm oztavlyena; nikoga vu gradu nemam, komubisze vtechi y pritusiti, ali salozt moju odpreti mogla: Tetecz moj je mene za naj menshu falingu ostro kastigal. — Ali, o Bose! kaj ja to vam povedam? y proti odhranitelyu sze mojemu tusim. - Alimî je to vre zdavna na szerdczu lesalo, dragomî je, daszêm vam odpreti mogla.

Ruth. Batrivo lcztór povedaj nam, draga Judita, akoprem je nam nevolyu tvoju tesko chuti.

Jud. Detchinztva moga ztalish kak y vezdashnyi vre zkoro vam povedala jeszem: gdo je pako on Düköshy bil, kojegaztê vumorili, szada vam povedati hochu. Bil je jeden plemeniti Magyar, ali salozt! da je

kerv szvoju plemenitu tak gerdo zamazal. Zaizto zlochezt chlovek; argâ niti moj Tetecz ni terpel: ali né mû verdar kratil y prechil mene lyubiti: kajti je pak zpazil, da niti moje lyubavi, niti Tetcza môga priatelztva nadejatisze nima, nakanil je drugem nachinom mene k-szebi privlechi. Kadabi jednoch z-mojemi oborusnemi szlugmi iz velikoga proztchenya chez ovu lozu ishla, Dühösdy z-szvojemi szlugmi iz nenada po tolvajzki na nasz je navalil, ter da nebi glasza mogli domom donezti, vsze je porasal, mene pograbil, y vu szvoj grad odpelyal. Od moje salozti, koju terpela jeszem, kadamê sziliti je hotel, dagâ lyubim, szada nikaj govoriti nèchû: jedna vendar gradzka sena imajucha z-menom pomiluvanye, dala mî je priliku za zkochiti, kada on vu lov bil je preshel: szrecha mî je poszlusila, y ja prez vszake neprilike vu grad Tetcza môga doshla jeszem: koi mene zpazivshi lyuto je dozkochil, y szerdito pital, gdeszêm tak dugo bila. Kajszêm drugo vchiniti mogla, akopremszêm oni seni, kojamê je oszlobodila, obechala, da nikomu povedati nèchû, vu kojemszêm meztu poroblyena bila, na tak ostro vendar pitanye priszilyena szêm bila vsza

Tetczu mojemu povedati: na kaj sze je on raszerdil tak, da z-szvojemi szlugmi hitro na grad Dühösdia, naj menye kaj takvôga miszlechega je navalil, szluge nyegove porasal, y grada posgal: Dühösdy vendar otajnem putom je nekam bil pobegel, da nigdo za nyega ni znal: ovaksze je vszega mentuval, y na sziromastvo doshel. Zarad chesza josh vu vekshu szerditozt je prepal, videchi, da mene vech nikak imeti nemore; ar niti nebi imel kam mene odpelyati, zato dokonchal je mene vmoriti: znal je pako, da ja vu ovo vugodno mezto dohadyati, y mene razveszeliti navadna jeszem, zato dugo vremena na mê je pazil; ar vech kak meszecz dan je preshlo, da szim hodila niszêm, bojechasze, da y pak vu kakovu nepriliku nevpadnem; szadaszêmsze nekak iz perveshe moje neszreche zpozabila, y hotechasze kuliko razveszeliti, doshlaszêm bila szim, y kajti perveshu noch maloszêm zpala, leglaszêmszî bila ovde na travu, ali jaj! vechsze nigdar odonud ztala nebi bila, da vasz szim, dragi Mladenczi! szrecha doneszla nebi bila. Zchem ja vam dobrotu vashu naplatiti bi mogla, neznam; ufamsze vendar, da vam jû moj Tetecz nadomezti.

Ruth. Mi nészmô za kakovu hvalu ali platchu nyih oszlobodili, draga Juditha! nego je to nasha dusnozt bila.

Hart. Ztemszmô chizto zadovolyni, daszmo szrechu imeli jednu tak lepu Vugriczu poznati, y vu nyojsze raduvati moremo.

Jud. Najtemê tak zvishati: nego ufamsze prosziti, damê vu grad mojega Tetcza odpelyate; ar vidim, da zbog mene kervavi jezte, a ja vasz vre dugo zdersavam, vi zaizto pochinka, y pomochi vrachenya potrebni jezte.

Ruthard medtemtoga ranu szvoju je bil zavezal, ztalsze je iz zemlye, y chedno poleg Judite ishel, y z-Hartvigom, koi zmir ochi na nyu vuperte je imel; ar nyeina lepota jemû k-szerdczu vudrila. Ali niszû dugo zkupa ishli, nut zpaziju jednoga vu magyarzki opravi z-pripaszanum velikum szablyum z-jagarzkem na vratu rogom, ztrashnemi muztachi, y z-kalpakom na ochi pritishnyenem proti szebi iduchega, y z-shēregom kopovov obztertoga, koji videchi ztranyzke lajati pocheli jeszu. Ztrashen Jagar poztal je, kad je zpazil Judithu med dvemi Mladenczi: Judita je zproti poznala Tetcza, y nyegovu

szerditozt, zato mahom pred nyega je ishla, y dopovedala nyemu vsze pripetchènye. Nadto on odgovori: neszî vredna toga oszlobodyenya, arszêmtî prepovedal, da nehodish szama vu ovu lozu, pak nészî poszluhnula: od szada tî chizto ovo lozu za navek prepovedam. Z-temsze oberne k-mladenczem, y nyim za trud, y dober chìn zahvali: nyegov vendar pogled ni kazal, dabimû bilo nad tem kaj lesechega, daszû Juditu oszlobodili, nego je taki odishel mezta izkat, gde je Dühösdy vmorjen lesal: niti je hotel zpaziti ranu Rutharda, koju zavezati y ¦vrachiti Juditi bi bil zapovedati mogel, nego zapuhnul je vu rog, y dalye odishel, niti na ztranyzke ove nemiszlechi; oviszû zazablyeni za nyim gledeli: Judita je zdehnula, y obodva vu grad odpelyala, gde vszu zkerb je imela za zavezati ranu Rutharda, vrachìtelu pomagala, y obodva z-jélom y pilom podvorila. Ruthard, kad'bimû vnogo kervi izczurelo bilo, poztal je tak gingav, da je vu poztely lechi moral, y Judita mû je verno dvorila: Tetecz nyein nikaj szî ni glavu terl z-ztranyzkemi Mladenczi, léztor domom dojduchi zapovedal je szvojemu Oficzeru vsza potrebna dati,

y to je bilo vsze nyegovo naplatchenye. Ruthard vidèchi preveliku Judite proti szebi zkerb y dvorbu, miluvanye, dobrotu, y veszele rechi nyegovo szerdcze takszû premogle, da je on na berzom valuvati moral, dabi on do szmerti szvoje poleg Judite oztati selel: ali pokedob'h vidi, da nyegov szadashnyi ztalish, naj vech pako Tetcza lyutozt, y nechlovechnozt nyemu tu szrechu prechila bude: k-tomu y pri szerdczu nyemu je lesalo, videch, da poleg nyegovoga betega poszli priatela Zrinya odvlachijusze, koje berzo obaviti on je nyemu bil obechal: zato kad'bi ovak szam bil, y videl Hartviga pri obloku zamishlyenqga szedechega, pozove nyega kszebi, y pìta: kaj je tebi? dragi Hartvig! kaj szîsze od nekuliko dan tak premenil, tisze, kak vidim, nekaj saloztìsh, kaj, proszimtê, grize szerdcze tvoje?

Hart. Vkanyujeshsze; ja nikaj neznam od salozti: ravno morebiti, da niszêm veszel, alisze to vechput pripetcha: vidi Bog, da y zroka imam, zakaj niszêm veszel.

Ruth. Kakov bi to zrok mogel biti? bili ja, tvoj priatel, to znati mogel?

Hart. Kaj neznash moje zroke? vendar-szêmtî vre povedal, kak miszel môga szirо-maskoga ztalisha je meni odtéla vsze veszelye y radozt; nego naj bude z-Bogom! dugo toga nebûm terpel, hochu gledeti za drugi nachin sivlenya mojega makar zlo izishlo bude.

Ruth. Ah! oztavi to zlochezto mishlenye: o Bose! kak mene saloztì, kada chujem takove rechi od mojega priatela: ja neznam, kakovatê teskocha muchi; kada dobro znash, da imamo viteskoga priatela Zrinya, koi nasz vu vszem pomore.

Hart. Ako je Zriny takov priatel, zakaj nasz do vezda vre ni pomogel?

Ruth. Kajti nasz josh do szad ni dozta zezvedel, y morebit josh niszmó zaszlusili dobrochinztva nyegovoga.

Hart. To je lepo govorenye! jeli potrebno priatelu vszigdar na vernozt chekati? szamo mî muchi od Zrinya, ja nikakovo priatelztvo vn nyem nezpoznajem: mogelbi nasz szrechne vchiniti, pak nèche.

Ruth. Hartvig! Hartvig!

Hart. Ja znam, datê bantujem ztem, kaj od Zrinya govorim, aliszî ja pomochi nemorem: gledeti moram, da mê szrechnoga vchiniti morem.

Ruth. Dajmo mira vszemu tomu, hochemosze kaj drugo zpominati: naj sze saloztiti, dragi Hartvig! szada namsze prilika naj bolysha kase, gde moremo priatelu nashemu Zrinyu vu veliki potrebochi poztavlyenomu pomochi: meni szad to zbog betega ni moguche, zato hodi ti, dragi priatel! vu dvor Czeszarzki, y poszel dokonchaj tam, da selyu nashega priatela Zrinya zpunish, szegurno veliku od nyega zahvalnozt nadejatisze imash.

Hart. Merzlu zaizto imam selyu za zpuniti Zrinya naredbu, ti moresh bolye kak ja zpuniti poszel nyegov.

Ruth. Dragi Brate! premeni nakanenye tvoje: nepriztojisze to tebi, da nebi priatela tvôga Zrinya volyu zpunil, hodi ti napervo, y ja za tobum na zkorom dojdem.

Hart. Ja to tesko verujem.

Ruth. Zakaj ne?

Hart. Kajti je tebi jako lepo poleg Judite.

Ovo zgovorivshi, odishel je, niti je chakal odgovora: Ruthard pako vu szebi je miszlil, kaj bude iz ovoga chloveka. Zakaj ov chlovek od mene tak zlo miszli: o Zriny

Zriny! nészî ti zahman rekel, da on pervi razmetche priatelztvo nashe: — Nad to nadojde Judita y pretergne ov zpomenek: pod vecher dojde Hardvig vu hisu opravlyen, y reche Ruthardu: z-Bogom brate! ja odhadyam vu Bech, da Zrinyev poszel dokoncham kajti pak znam, dasze tam duse zadersavati budem moral, ufamsze tebe tam na zkorom videti: Ruthard je pohvalil nyega y nyegovo mishlenye, hotel je vishe z-nyim govoriti, ali Hartvig pritisznul kalpaka na ochi, podalmû ruku, y na jenput odishel.

Kak berse je iz grada Hartvig odishel, vnogo vishe je Judita pri Ruthardu oztajala, y iztinzki valuvala, dasze jako raduje, da je Hartvig odishel; ar nekaj zpoznava, da vu nyem postenoga szerdcza neje.

DEL IV.

SALOZTNO PREDZNAMENYE.

Kajti Judite Tetecz vszaki dan po lovu je hodil, imela je ona priliku z-nyimsze obilneshe razgovarjati: y z-ochmi kazaliszû jen drugomu lyubav, akoprem toga z-vuztmi ochituvali nészû. Zaczelela je zadnyich ranaRutharda, y nyega poszel Zrinya je vlekel, akoprem

z-Juditum navek oztati bi bil selel: y Judita razsaloztena pitala je Rutharda, jelisze bude iz Becha k-nyoj nazàd iduch navernul.

Ruth. Dasze nebi, draga Judita! odgovori on, Tètcza nyihovoga bojal, tobi za szegurno vchinil, ali-gdo zna, jeli nyemu y do szada moje ovde zadersavanye szuprotivno ni bilo.

Jud. To je iztina, da je on jeden chuden chlovek.

Ruth. Draga Judita! ja nyim szada vu odhodku mojem odpreti moram, kaj na szerdczu mojem lesì; najmî vérujû, da vu salozti odhadyam od ovud, y moje veszelye ovde pri nyih oztaje.

Jud. To mî je iz szerdcza sal: ali jeli tomu mochi pomochi? jasze ufam, dasze y nyim, y drugem pomochi bi moglo.

Ruth. O Judita! moje szerdcze prez nyih nigdar vech veszelo nebude; y lyubav moja proti nyim ztalna oztane.

Jud. Ufanye nezfali (*chez nekoliko vremena*) Ruthard! Ruthard! nyihovasze lyubav z-mojum nadomeztcha.

Onda nyu objemshi, Ruthard reche: ah! Judita! andaszî ti moja: O Bose dragi! gdo

nashu med nami lyubav razdvoji: tiszî moja do szmerti moje: y szrechen ja za navek! ali – kak bi mê saloztilo, dabi ja morebiti tebe neszrechnu vchinil.

Jud. Ruthard dragi! mene neszrechnu? O! poleg tebe ja navek szrechna budem.

Ruth. Poleg mene anda oztani zmir; jatê nigdar neoztavim: o Bog bi dal, dasze nasha lyubav nigdar nepretergne, y mi jen drugomu vszigdar verni oztanemo.

Jud. Lyubav mora biti zaufana, ne dvojnlyiva: ti nemoresh znati buducha, y zatosze bolye ufati, kak bojati imash; neszreche y pogibeli morejusze nam groziti, y preganyani biti, zato vendar lyubav nasha naj bude ztalna; koi iztinzki lyubi, rad terpi, po preterplenyu pako nadejatisze je najema.

Ruth. O plemenita Divojka! kak veszelish szerdcze moje! hochu imeti ufanye, hochu chakati, vsza rad podnezti, leztor da ti navek moja budesh.

Jud. Ova naj bude nasha, Ruthard! ztalna pogodba, kojasze med nami naj nigdar nepretergne.

Ruth. Nigdar y nigdar, dok sivel budem: o Judita! hochemo ovu nashu vu szerd-

czu nashem pogodbu zapechatiti z-jednem vugodnem kusczem! – zaizto ov pervi kushecz bil je obodvem zevszem vugoden, koi nye omamlyene y nepazlyive je vchinil; ar ravno onda na naglom Istvan vrata odpre, y k-nyim dojde, da zkoro zpazili nészû. Ruthard vu ztrahu buduchi zkochil je, y podel mecha szvojega proti mechu Istvana, argâ je ov vumoriti hotel. Judita vsza zvun szebe od ztraha komaj vu jeden kut je pobegla: Ruthard zbil je mecha iz ruke Istvana, y vszum jakoztjum nyega pograbil, y na zemlyu hitil; doksze je pako on gore zvlekel, za toga je odbesal, na konya, koigâ je y tak pripraven chakal, zkochil, y berzo odjahal; ar znal je, da Istvan za nyim pojde; y zato tak je z-konyem odletel, da je kony vre chizto opeshal, y pochinutisze moral: ovak pochivajuch premishlyaval je, kaj je vchinil, y kak on drage szvoje Judite Tetcza szebi velikoga nepriatela je napravil, videchi lyubavi szvoje pogibel: a naj bolyesze vu tom trapil, da nechemurnomu Istvanu vu rukah dragu szvoju je oztavil, y nikakovu pomoch izkazal. — Kakszî je kony opochinul, dalye je putuval, y prez vszake neprilike vu Bech

doshel, gde naj pervich priatela Hartviga je izkal, y teda negda za velikem zezvedyanyem nyega szrechno nashel, y kadabi bil z-nyegovem obavlyanyem nezadovolyen, izkal je priliku szam z-Leopoldom Czeszarom govoriti, y Zrinyev poszel dobro dovershiti. Zatem y z-Hartvigom priatelzki zpominati sze ni zamudil, zaufajuch nyemu lyubav szvoju proti Juditi, y obechanye nyeino proti szebi: kajsze je nyemu od Istvana zbog toga dogodilo, y kak je neszrechno od onud odishel.— Vsza Hartvig tusno poszlushajuch muchal je: y potom zpazil je Ruthard, damû nészû ova po volyi: zatem obodva iz Becha odishli jeszu, y doshli berzo vu Vugerzku zemlyu; ali ne tam, gde je Judita bila, ar niti tam zbog szerditozti Istvana iti ni szmel, a y tak poleg zapovedi Czeszara nekuliko Austrianzkeh Oficzerov je nye zprevadyalo.

Putujuchi pako dozpeli jeszu vu jednu veliku lozu, gde zbog naztajuche nochi oztatiszû morali: zagledavshi pako jeden veliki ogeny, kajtiszû dobro vszi bili oborusni, gyegyerno tam prez ztraha ishli jeszu, y blizu dojduchi zpazili jeszu veliku chetu muskeh y senzkeh glav'h z-detczum, poleg ognya ztojechu,

y nekakovu vparnyenu divjachinu pekuchu: nekoje takaj na guszle pleszuche: Austrianzki vojniki toga josh nigdar neszû videli, nego Ruthard y Hartvig dugo vremena vu Erdelu buduchi, znaliszû, da ova cheta mora biti cziganov, koji k-nyim taki prizkochili jeszu, y med nyimi jedna baba z-maztnemi laszi, y odurnemi ochmi, kojoj na plechi vu jednem vilahnu dvoje detcze ztalo je, kakti dva stroki iz gnyezda gledechéh: szim szamo hodte, veli baba, nigdo ovde nezna tak prorokuvati, y vashu szrechu ali neszrechu tolnachiti kak ja; szamomî dobro platete, ja vam povem, kakov sitek, szrechen, ali neszrechen na szvétu imeli budete: — jednomu ada Nemskomu vojniku pregleda na shaki silicze, y povedamû, da szrechen bude: y ov jû je dobro naplatil: Ruthard y Hartvig chakaliszû, doklam y na nye red je doshel. Hartvig je turoben poztal, bojechisze, da nebi baba cziganicza nyegovo hman szerdcze y neveru proti priatelu Zrinyu ochituvala.

Kada je cziganicza Ruthardovu ruku pregledala, nyein veszeli obraz na saloztsze je obernul: y zkrikne: sziromaski ti chlovek! jaszêm pajdashem tvojem dobru szrechu ob-

znanila, ali tebi nèmorem: nèchûtê vkanyuvati; najsze vendar saloztiti, tebi velike neprilike y pogibeli napervoztoje, ali zadnyich vsza obladash, y veszelilsze budesh: ti imash priatele, nego mê poszluhni, ti nyim naj vsze veruvati, jeden je med nyimi, koitê vu pogibel zapelyati hoche; o! on selì tebe pravichnoga, y druge z-tobum vtopiti: priatelztvo tvoje je z-nyim jako zvezano, jagâ ravno neznam imenuvati, nego proszimtê, kada z-nyim na szamom budesh, opomenigâ zbog toga; velika tê pogibel chaka, y blizu vre do szmerti dojdesh: ako zpametno, y z-iztinzkem szerdczem baratal budesh, ovesze pogibeli oszlobodish, onda veszel budesh, y tak potlam szrechen, kak szî predi neszrechen bil.

Hart. Tak Ruthard, velìsh ti baba! na zadnye szréchen bude? gledi na moju ruku, kaj meni ztojì?

Czigan. (*prijemsha ruku:*) ah jaj meni! zkríkne, zakajszêm nuter gledala? vidim, daszî ti jeden nevérnik, y priatela tvôga vkanlyivecz; pobolshajsze, proszimtê, da tî y po szmerti zlochezt glasz nebude.

Hart. Ti prokleta czopernicza! taki tî ja platim tvoje klopotanye. Zatem zpukne

mecha, y hoche prebozti babu: nego pajdashi ztegnuli jeszu nyemu ruku, y preprechili lyudomorztvo: takaj y cziganiszû prizkochili, da szvoju ztaru mamu od szmerti obrane.

Potishitesze! velì nad to Ruthard, nigdo vam nikaj nèchê: y hiti med nye nekuliko groshih: drugi pako pajdashi Hartviga szerditoga tishili, tasili, y od onud odpelyali jeszu. Y kajti med ovemi czigani oztati niszû hoteli, zato, akoprem tmicza je bila, dalye vendar odishli jeszu; y doshli do jednoga potoka, gdészû konye napojili, y ondaszû na travu polegli: — Hartviga dugo vtasiti niszû mogli, doklamsze vina, koje z-szobum imeli jeszu, niszû napili; ter onda vszi zvun jednoga, kojega szû na ztrasu poztavili, jeszu pozpali.

V-jutro, kak je szvehnulo, y lyudisze na delo iti chuli, podiglisze jeszu, y dalye odjahali: gdé je Hartvig? pìta Ruthard: nigdo za nyega ni znal, niti orusja, niti konya nyegovoga vech ondé ni bilo: ochivezto je v-nochi nekam preshel: zvikavaliszûgâ, ali nikaj od nyega chuli nészû; zato dalye odputuvali jeszu, y traga nyegovoga nigde niszû nashli: — Ruthard salozten zbog odhodka

Hartviga, taki je pochel miszliti od nevére proti Zrinyu.

Po malom ada iduchi doshliszû vu Horvatzku zemlyu vu grad Zrinya, gde on na nye z-velikum selyum je chakal; arsze Turczi jako k-boju pripravlyali jeszu, y zato y Rutharda y Nemskè vojnike dragovolyno Zriny je prijel: navlaztito kajti szûmû dobre glasze od Czeszara doneszli bili: y Ruthardu zato on vekivechno priatelztvo je znovich obechal: a gdé je pako Hartvig? pìta Zriny: kojemû Ruthard czelo pripetchényc je povedal.

Zriny. Tak je, moj Ruthard! nészêmli ja tebi povedal, daszegâ chuvaj, ar on nam pogibel prezkerbeti hoche.

Pod vecherjum, kadabisze z-vinom okrepili bili, odpre Ruthard Zrinyu szvoju proti Juditi lyubav, y vsze pripetchènye: milomitê je, moj Ruthard! velì Zriny: poznam ja ztaroga hudoga Istvana, alisze naj saloztiti, moja pri nyem rech vnogo valya, ja nebi bil posten chlovek, da nebi za priatela ztal: kak dokoncham z-Turczi tabora, perva bude moja zkerb, da k-Istvanu pojdem, y tebi dragu tvoju prezkerbìm: negosze szada na Turcze zpravlyati moramo. —

Poszluhnivshi Ruthard Zrinya: dok ide szim y tam od grada do grada, y poszel marlyivo zvershava; nadojde velika zima, y tak tabor do protuletja preztati je moral.

DEL V.

PREK UPANYA ZKUP ZEZTANEK.

Pokehdob'h poszli tak veliki bili jeszu, da y drugoch vu Bech k-Leopoldu Czeszaru zbog pomochi poszlatisze je moralo, zatoZriny verneshega y prikladneshega za ov poszel neimajuchi, kak Rutharda, nyega z-oborusnemi nekulikemi vojniki je odredil. Zima je chverzta bila, puti po lozah neszegurni, Ruthard miszlèchi, dabisze mogel k-szvojoj Juditi navernuti, dabi nyu barem videl, ali barem mezto, gde je veszelye szvoje oztavil: zamishlyen za pajdashi po onoj veliki zimi y sznegu putujuchi, vuzdu konyu na lehko je zpuztil, ter tak nezpazivshi od pajdashev iz pravoga puta je zabludil: To zpazivshi Ruthard podbode konya, da doztigne pajdashe; ali niti traga nyihovoga ni videl: krichi, viche, ali zahman; oniszû drugem putom vre dalko odishli bili: ada bludil je szim tam po lozi, y velikem sznegu, koi je jako bil zapal, y

veter mûgâ vu ochi hital: zato bojechisze, da kam v-jamu z-konyem neprepade, priszilyen je bil mezto szî izkati, kambisze ztisznuti mogel: ter zapazi pod jednum viszokum pechinum jednu shuplinu, k-kojoj blise dojduchi, vidi selezna vrata, ter odperta. Kaj je to? za Boga! velì Ruthard! jeli to temnicza, ali kakovo zkrovno tolvajzko mezto? dugo poshlusha, nikaj nevidi, niti nechuje: pochme ostro krichati: ali jeka mû glasza nazad odverne: ide ada z-golem mechom nuter, y videchi, da prez pogibeli dalye iti more, dojde vu jedno prikladno za ztalish mezto, zneme iz szebe szvoje orusje, y poleg szebe dene; y zbog zime vu kepenyek sze zavije: — premishlyavajuchi szvoju pogibel, y chakajuchi, jeli gdo k-nyemu dojde: na jenput zachuje saloztno narekuvanye, y orusja rusenye: pograbi zproti szvoje orusje, y chaka kaj z-toga izide: — glasz vsze blise y blise prihadya: zadnyìch pri meszechini vidi, da nekuliko vojnikov k-shuplini priblisavasze med szobum jednu devojku z-jednem rubczem zakritu, y zvezanu pelyajucheh: jeden z-med oveh lepshe opravlyen, ne dalko od Ruthardа ztojechi, reche: hvala vam, bratja!

za vashu vernozt, y dobrotu, nebudemsze niti ja iz vasz nigdar zpozabil, kakszêm priszegel vam, hochu vash véren vszigdar Vodya biti, y vsza za vashe dobro vuchiniti: viztê meni moju dragu dobiti pomogli, y selyi mojî zadozta vchinili, szada jû vu ovem zkrovnem meztu chuvajmo, y nashem priatelom na znanye dajmo, dasze je nashe nakanenye zpunilo: kaksze berse na put zpravimo, pojdemo vu Kanisu, kadesze onomu Bashi povdamo, y on nasz rad k-szebi prime, y vuVaradin k-onomu drugomuBashi poshlye: moju dragu meni vech nigdo iz ruk'h neotme, ona bude moja sena; y ondasze naj vszi moji nepriateli na mê hruztiju, nikajîhsze bojal nebudem: verujtemî, dasze nigdar saluvali nebudete, daztê mene za Vodyu vashega izebrali: vasha tergovina vu ovi lozi do szad ni bila szegurna, ali szad, kad pod Turzku zaztavu ztanemo, budemo mogli szegurneshe nashu mestriu obvershavati. „Tolvaji szû nyemu prav dali, y surelisze ovu sziromasku devojku vu shuplinu zapreti.“ Onasze je molila, opala pred noge toga Vodye, y suhko plachuch prosziła, dajû naj oszlobodî: ali on niti placha, niti proshnye poszluhnuti ni ho-

tel. O kak bi bìl onda Ruthard selel van zkochiti, y tverdokornoga Vodyu na tla prehititi, y neszréchnu devojku oszloboditi: alisze ni ufal jedìni proti tulikem szuprotztaviti, nego je chakal, kaj z-nyum napraviju: pograbiliszû nyu zadnyìch, zavlekli vu shuplinu: y onda Vodya pochme nyu batriveti, govorechi: Naj tuliko tuguvati, draga devojka! nebojsze nasz nikaj, mi chèmo tebe prestimavati: jedìno moja proti tebi lyubav je mene genula, datê szilum pograbim, kada tê drugem nachinom dobiti nészêm mogel: szamo kada pred Oltar pojdemo, y to taki zutra, budem tvoje szerdcze proszil: vugodna vremena ja tebi prezkerbìm, y kadasze malo potishish, onda chutila budesh vsze dobro; chakaj anda vu ovem szegurnem meztu, chez jednu vuru ja k-tebisze povèrnem na mojem konyu, y tebe, draga! iz ovoga saloztnoga mezta van izpelyam. Ovak adaszû ovu szirotu vu ovoj shuplini oztavili, priperli, y veliki lokot na vrata deli, y vszi zkupa odishli. Szada Ruthard y divojka v-jednem zkupa meztu zapertiszû bili: - miszlil je, kak bi on ovoj sziromaski plachuchi pomogel: — poszlusha nyu narekujuchu, y govorechu:

O ja neszrechna! kaj z-mene bude? kajszêm ja takovoga zakrivela, da mê tuliko neszrecha preganya? gde je moja szlobodschina? gde moje veszelje?

Ruthard miszli, kaj bi vchinil, bili knyoj pregovoril, ali ne: oh! zakaj ne, reche; baremsze kuliko obatrivi, kada bude chula poleg szebe chloveka, koi nyu miluje.

Divojka. O Bose! gdészêm szada? kakov poleg mene glász chujem? nészêm ada szama! nekoi y drugi sziromak vu ztrahovitem ovem meztu terpì.

Ruth. Neplashishe, sziromasko ti ztvorjenye! ni ovde poleg tebe tolvaj, ali po nyih vlovlyen, nego po neszrechi szam dojduchi, kojemu nikaj dragshega nebi bilo, kak tebe odovud oszloboditi.

Divoj. O Bose! neufamsze ja tak berzo odovud oszloboditi: takszî anda y ti z-menum ovde neszrechen: ove shupline vrata szû zaklenyena, ti szam tebe oszloboditi nemresh, kakbí anda mene oszlobodil?

Ruth. Nepuztì Bog nasz ovde poginuti, najdesze nachin za nasz oszloboditi, najsze saloztiti, ali zdvojivati: jaszêm dobro oborusen, y ako nikaj vchiniti nebum mogel tebe vendar oszloboditi terszilsze budem.

Divoj. O moj szadashnyi ztalish je ztrahovit: ov, koi je mene z-szilum pograbil, bil je moj negda dragi, kojegaszêm ja rada imela; ali nebi bila miszlila, dasze on vu tak odurne chine puztil bude; kaj anda vchinim, poleg nyegoveh odurneh chinov ja poleg nyega nigdar neoztanem! zato selìm nyegovu pogibel y moje oszlobodyenye!

Ruth. Milomitê je, draga divojka! dusnozt y postenye z-szobum donasha, da ti ovoga odurnoga chloveka lyubiti preztanesh, poleg nyega y tak, kad je tak oduren chin z-tobum vchinil, nigdar szrechna nebi bila.

Devoj. Y ja to chutim, y ochitno vidim, szamomê Bog od ovud oszlobodi, preztane moja proti nyemu lyubav, szamo da nebi zbog mene vu kakovu neszrechu prepal, ja mû odpraztcham, ter tak iz nyegoveh chinov, kak iz nyega na vek zpozabitisze hochu.

Ruth. Tvoje szerdcze je plemenito, y szam Bog vidi, daszî ti vishe zaszlusila: kajti pak tak zaufano proti meni govorish, povedymî, igdoszî? ztemsze bolye ja za oszlobodyenye tvoje tersziti hochu.

Devoj. Zakaj nebi povedala? akobi szrecha tebi poszlusila mene oszloboditi, y mene

k-mojem dopelyati: proszimtê, vchini mî tu dobrotu, ali y poleg toga moju negdashnyu Lyubav proti ovomu nikomu nepovedy.

Ruth. Za szegurno y szvèto tî to obécham, dràga dévojka!

Devoj. O ja neznam, kaj na mojém szerdczu lesì: tiszî jeden ztranyzki, y nepoznan chlovek, pakmî sze vìdi tvoja réch nekak poznana: gdoszîgoder, szudim, daszî posten chlovek: y zato tî odpiram moje imę: Jaszêm Judita Illyefalvi.

Ruth. O Judita Illyefalvi! zkrikne Ruthard, kakti od ztrele vudren, y gorésze zkochi.

Jud. Dragi Bose! kakov glàsz na vùha moja chuti mòram!

Ruth. Judita! moja Judita! kak? tolvaj je bil tvoj dragi?

Jud. Priatel! gdoszî goder, povedymî; ar tesko chùjem réch tvoju.

Ruth. Ah! kaj tî bude z-tém bolye, akotî povem, gdoszêm, puztimê mùchati, y mene muchiti.

Jud. O Bose! ja toga nepuztím; morashmî povedati, gdoszî? oh! zakajmî prechi ova tmicza, datê zpoznati nemorem.

Ruth. Tak anda tolvaj je tvoj drâgi? ah kak je nevérno szerdcze tvoje!

Jud. Oh! oh! tiszî anda Ruthard tverdoga szerdcza? jeliszêm ja to od tebe vredna, daszîmê tak merzko pograbil, y szim dopelyal? szadaszî z-mene ovde spot delash, y kakti vu larfi priatel obechash, damê od ovud oszloboditi hochesh, kada moj porobitel y zgrablyivecz jeszi?

Ruth. Judita! meni je tesko takova zpochitavanya od tebe chuti: odprimo bolye jeden drugomu nasha pripetchènya: ja na Boga priszisem, da tebe nigdar z-szilném nàchinom szim zpravil nészêm.

Jud. O! mùchi, proszimtê! stimash, da nepozna dragi lyubav dragoga szvôga; kaj nepoznam ja tvoju moguchnozt, y vitestvo, z-kojem proti Dühösdiu vojuval jeszi, kaj nepoznam ja tvoju na Kalpaku perniczu? ovak szî ti szada, iztom kak negda Dühösdi, kada ja vu blisnyi kloster na proztchenye iti hotela jeszem, z-tvojum chetum navalil na mê, na moje szluge y pajdashe, ter moje szî obladal, y mene pograbil.

Ruth. Onu perniczu na kalpaku mojém y szada noszim, kakszêm onda noszil, kadaszêm Dühösdia vmoril, ali tvoj pograbitel

nigdar bil nészêm: povedymî Judita! kakove zpodobe je taj chlovek, koi tê je z-szilném nàchinom pograbil? jeli nyegova noshnya kak y moja?

Jud. Tvojega tèla je, y tvoju noshnyu kase, y pokriva obraz szvoj z-kalpakom.

Ruth. Szadamî je vre dozta: poznam ja tvôga zgrablyivcza, poznam zlocheztoga chloveka: ov nyegov odurni chîn z-fantchènyem mojem nadomeztchen bude; totî obécham: draga Judita! takszêm ja ufanye vech zgubil vu szerdczu tvojem? y moji priszegi nevérujesh, da ja tvoj pograbitel nészêm; Hartvig, Hartvig bìl je on durni chlovek; koi szamo zato vzèl je na szê moju zpodobu, y noshnyu, y takovu opravu, kak ja imam, da tebe vkani, y drugi stimali budû, daszêmtê ja pograbil.

Jud. Ah! ako je tak, odproztimî, dragi Ruthard! mojeszû ochi drugach videle, kak je szerdcze chutilo, miszlila jeszem, daszî ti ta spot, y odurnozt z-menum naredil.

Ruth. Ztanovito sze ja nebi nigdar vu takove odurne chîne puztil, y szadatî priszisem, da tvoj pograbitel nészêm: oh! kak ja hvaliti morem Bogu, damê je szim dojti odredil.

Jud. Ali kak budesh, proszimtê, od ovud izishel? oh! kak mê szada josh bolye szerdcze bolí, kad vidim y tebe ovdé vu vùzi!

Ruth. Kaj ni to Bosanzka naredba, dasze mi ovde zkupa najdemo, zaizto on y na dalye na nasz zkerb imel bude! zato nesaloztisze, naj bude veszelo szerdcze nashe, dasze ovdé zkupa zeztali jeszmo.

DEL VI.

OSZLOBODYENYE IZ POGIBELI.

Obimanye nyihovo dugo ni terpelo; ar na zkorom szvétlozt od luchih zpazilasze je, y Ruthard ochiveztno je zpoznal vodyu tolvajzkoga. Ah! ovo je Hartvig! reche, y vusgesze v-vszéh kotrìgih nyegoveh szerditozt: ztergnesze iz naruchaja Judite, y ide blise k-vratam: — dojde Hartvig, odpre lokota, y gatrena vrata, jeli zpísh Judita! zkrikne vu shuplini, y kadabi ravno nuter korachiti hotel, preztrashen, potegnulsze je nazad, zpazivshi jednoga oborusnoga nutre chloveka, y reche, ah! ovdé, kak vidim, mora Ruthard biti.

Ruth. Jaszêm, ja tvôga odurnoga china fantitel, ti hmanyi chlovek! pripravisze k-szmerti: ar drugo nészî szaszlusil.

Hart. Ah Ruthard! Takszî ti y ovde zapachitel moje szréche? O! tak vszu jakozt moju zpraviti moram, da tê iz szvéta ovoga zpat zpravim.

Na jenput zaszvétijusze nyihove szablye pri luchi, y zkupasze pograbiju, kakti oroszlani: — Hartvig zkochi na mézto proztraneshe, y luch odhiti, dasze lehkshe braniti more: y tak zvana sznega belina nyim zadozta szvétlozti je davala za vojuvati. Hartviga mech ranil je ruku Rutharda, y pochme kerv czureti: on vendar boli ni chutil, nego ztém bolye kakti lyuti oroszlan dozkochi k-Hartvigu, y nyega ztiszne, koi na koren jeden pod sznegom buduchi popiknulsze je, y dole opal, y mech nyegov dalko od nyega odletel: Ruthard na nyega lese, y hotechigâ prebozti, zmiszlisze, da Hartvig vre od negda je pajdash y priatel nyegov bil, y zato odmeknul mecha na ztran, govorèchi: ti nechemurni chlovek! nut ja bi tebe szad vumoriti mogel, vidish, da sivlenye tvoje y szmert je vu oblazti moji: nego tî za szada odpraztcham, pobolshaj sivlènye, y nigdarsze vech proti meni nepoztavlyaj.

Hart. Sivlènye moje je szada vu rukah tvojeh, jatî zahvaliti nèchû, prebodi szerdcze moje, rajshi vumreti hochu, nego neszréchno siveti, y muchitisze.

Ruth. Ja tvoj pogubitel nechu biti: odhadyaj, y pobólshajsze, da nebude konecz sivlènya tvojega ztrahoviteshi, kak szada od priatela tvoga bi bil.

Zdignesze anda Hartvig gore neoborusen, y vesz szerdit odìde: ar dabi orusje bil imel, bilbisze opet na Rutharda poztavil, ali y dabi bíl pajdashe z-szobum imel, bilbisze na Rutharda poztavil, y nyega zkonchal, negledèch na dobrochinztvo, koje z-nyim je bil vchinil. Ruthard pako veszel damû sivlenya ni vzèl, ishel je k-Juditi, koja z-velikem veszelyem k-nyemu je zkochila, y rekla: „Hodi, Ruthard! hodi! besemo od ovud, doklamsze Hartvig z-szvojemi lyudmi nazad nepoverne; Ruthard prime nyu za ruku, y pelya k-konyu, ter onda ztoperv zpazi, da je na ruki ranyen: medtem toga zaszede na konya, y Juditu k-szebi dene: y komaj malo idùchi, zpaziju od vnogéh luchih szvétlozt: ah! velì Judita, y pak idû tolvaji, y vsza vu ztrahu bila je: Ruthard pako zpukne mecha, y velí:

doklam ja sivem, tebe vech nevlovìju, priszisem na Boga, da tê do zkradnye vure braniti hochu, szvétlozt zmìr blise y blise dohadya, chujesze rusenye orusja, y herzanye kony'h, rivasze oborusni shereg vojnikov: — ovde je negde gnyezdo tolvajzko, y ona shuplína, velì jeden szluga, koi je poleg jednoga ztaroga vodye jahal: — Ruthard y Judita zprotiszû zpoznali Istvana: ovi, akopremszûsze veszelili, da v-ruke tolvajév nészû doshli, bojalisze jeszu vendar kakove druge neszreche od ovoga hudoga chloveka.

Istvan. Kak zagleda Juditu szvoju, knyoj prizkochi, à szluga nyegov krikne: ovo je ovo tolvaj, kasuch na Rutharda; poznamgâ po opravi, y dobroszêmszî nyega zapametil, kada je na mê y pajdashe moje vudril. — Judita iz konya odszede, y pred Istvana ide, hotecha napervo szerditozt nyegovu vtasiti, y pokazati, da ov mladenecz ni bil nyein pograbitel, nego vre drugoch nyein oszloboditel. — Zatem Ruthard odkrije kalpaka, z-vszum ponizhoztjum ide pred Istvana, y pokase nyemu szvoju ránu, koju, za Juditu harczujuch, je zadobil. Istvan zpazivshi Rutharda, joshsze bolye premeni vu

obrazu: Ti laslyivecz! kaksze podufash z-takovém plemenitém chinom hvaliti, kaj nigdar vchinil nészî? ov szluga moj tebe dobro pozna, daszî ti Juditu z-szilom odpelyal, y szluge moje poràsal: on sze je vendar nekak oszlobodil, y meni glasza doneszel od tvojega hman china, ja nyemu vech, kak tebi vérujem.

Ruth. Vídim ja, da on, koi je Juditu odpelyal, imel je zpodobnu z-menum opravu.

Istvan. Ah! to je las: à gdé je pak on tolvaj, kojega, kak velìsh, jeszi obladal?

Ruth. On je bil moj priatel, nészêmgâ vumoriti hotel, negoszêm puztil oditi.

Istvan. Kakova je to laslyiva zmiszel?

Ruth. Priszisem, da tvoje obshanenye terpeti vech nemorem.

Istvan. Niti ja terpeti nemorem tvóje bedaztoche: tiszî vre jedenput bil zpachitel Judite: vugnulszîsze vendar fantlyivozti mojî: szadaszî bolye nadoméztìm: szlugi! primite ovoga tolvaja: nikaj cziganiam nyegovem nevérujte, pelyajtegâ vu gradzku vuzu: vregâ tam na red poberem.

Ruth. Nepodztupétesze mene prijeti; to vasz vnogo ztalo bude.

Jud. Tetecz dràgi! poszluhni mene, ov ni krivecz, nego je moj oszloboditel!

Istvan. O! ti malovredna pucza! (*porine nyu od szebe*) y ti to suhko platìsh.

Ruth. Dozta, dozta! postènye moje takove obshanozti nedopùztcha, ti bedazti ztari chlovek! jedino ovoj Juditi zahvaliti moresh, datî z-mechom mojém glàvu razkolil nészêm; hodi z-menum na mejdan, szamo kerv tvoja obshanozt ovu zbrishe, z-kojum postènye moje vrazil jeszi.

Istvan. (*rozgòtomszę naszmeje*) Ha ti malovrédni! pak naj ja z-tobum vojujem! hej! szlugi! primitegâ, y ostro zvesite.

Szlùgi pszluhneju zapoved: Judita vidècha pogibel Rutharda zakrikne: a onsze k-jednomu czerovomu drevu pritiszne, y z-szablyum bràni, doklam je jednoga, koisze je nyega teknul, rànil. Vidèchi Istvan, da z-nyim nikaj opraviti szlugi nemogu, zapove, dagâ naj od zada primeju; kaj szû szlugi y vchinili, szablyumû z-ruk'h izbìli, y pograbili: — Najtegâ vumoriti, krìchi Istvan, negogâ zvesite: kaj Judita vidècha, omegle, y natlasze zrùshi: szlugi pak Rutharda primeju, na konya deneju, y do grada pelyaju:

Hartvig pako v-guztom shikarju zkrit ztregel je z-szvojémi tolvaji, koje on zpraviti zkup paschilsze je, da Ruthardu y pak prevzème Juditu: ali vidèchi Istvana z-vnosínum szlug'h, y med nyimi Rutharda y Juditu, neszê ùfal na nye poztaviti, y akoprem saluvalsze je, da je Juditu zgubil, povòlynomû je bílo vendar, da je Ruthard vu nezsréchu dozpel.

Istvan paschilsze je vu grad, gdé szlugi Rutharda z-konya denu, y v-temniczu poztavê; jeden ztari szluga vlejemû na ranu malo balzama, à pred nyega pako poztavi kantu vode, y malo kruha, y z-lokotom zaklene, ter odìde. Ruthard ni tuliko chutil ràne bòl, kulikomû je dodihalo zlo baratànye Istvana, y da ufanye je zgubil vech kada dragu szvoju dobiti, y szebe oszloboditi: zato pochme tusno zdihavati, y premishlyàvati, kak Istvan fantlyivozt szvoju nad nyim kazal bude: nekuliko dnèvov nikoga ni videl zvun ztaroga onoga szlugu, koi mû je jézti noszil: pred nyimsze je dozta natúsil, y Zrinyem grozil, ali nikaj ni hasznilo: — rana mû je berzo zaczelela: ali vesz od gingavoche y salozti tak je prepal, da nikakove vech jakozti ni imel: — kadabi ovak suhko ztàlish szvoj premishlyà-

val, y vre zkoro zdvojil za oszlobodyènye, y czéli tjedensze muchil, na jenpùt ob nenavadni vuri odpresze temnicza, y dojde nuter jedna sznasna dévojka, milo gledècha tusnoga vuznika: gdoszî ti? pìta Ruthard, koja szî vu ovo tusno y pogibelno mézto doshla? bési od ovud, da moja tuga y pritusenye tvoje morebit veszelo szerdcze nebi ranilo.

Divoj. Pomiluvànye proti tebi mene je szim genulo, Ruthard! ja chûtê oszloboditi.

Ruth. Tichêsh mene oszloboditi? kakbi to moglo biti? kakovsze od mene dàr dobiti úfash? kaj bi ja tebi dal?

Divoj. Na dàre ni miszliti, kada chlovek priatelu vu pogibeli dobro vchiniti hoche, meni je dozta platche vu szerdczu, da ja tebi y Juditi pomorem: Istvana ni doma: nisz' mogùcha salozt Judite, moje priatelicze, z-kojumszêmszê odhranila, kadmê Otecz moj plemenito rodyen pod obrambu Istvana na zkradnyî vùri zruchil, povedati: o! kak dugo chakam hipa za tebe, Ruthard! oszloboditi, y Judite szerdcze razveszeliti!

Ruth. O plemenitoga szerdcza Dévojka! povedymî, kak je moja Judita?

Divoj. Dozta tusno: oh! nechakaj dugo prilike, akomê poszluhnuti hochesh: hodi zproti

od ovud k-Zrinyu, y proszigâ za pomoch; on tî jedini pomochi more, y preprechiti, da Istvan Juditu v-kloster neodpelya: odneszi z-tobum ov jedíni kíp Judite; kojegaszêm od nye muchèch vzèla: ùfamsze, da tî ona to odprozti: zatosze szamo paschi, y akotî kada szrécha poszlusi, nezpozabisze iz oszloboditelicze tvoje Marie.

Ruthard hotel je vishe z-nyum govoriti, ali ni bilo moguche, nego kip Judite, y rùku Marie k-perszam pritiszne, milo zdehne, y berzo odide: Maria Rutharda chez vuzek ganyk grada prepelya, vrata odpre, y pokase Rudhardu, da iz shancza, pod kojem voda ni bíla, najsze tiho dolé zpuztì; y ouda Ruthard reche: Maria! z-Bogom, nigdar sze z-tebe nezpozabim: – Bìla je pak szvétla od zvézd'h noch, szneg puczal pod nogami: Ruthard na shanecz izìde, po zklizkém ledusze dole zpuztì szréchno, maloszî dole pochine, y do téh dob'h szim tam zkrivajuch sze hodi, doklam vesz zatrudyen, dalye iti nemoguch, vu jedno germje jesze zakril: ali od zime tak je bil zmuchen, da ni miszlil vech dneva dochakati: ob polnochi chuje hód konyzki, dokoncha pred putnike iti, pomoch od nyih

prosziti: oviszû pak bili nekuliko Vlaskéh paztìrov, kojiszû marhu na szenyem tirali: Ruthard pove nyim neszréchu szvoju, y da je priatel Zrinya, ter daszûgâ tolvaji vszega oplenili: paztiri mû taki dàju vina za okrépitisze, kak y jednoga konya, zavineju vu musku bundu, y z-szobum vu blisnye szelo, kamszû pred dnevom doshli, odpelyaju: kadbi szréchno na Ostariu doshel, y malo sze okrepil, kupilszî je konya, y pripròztu Vlasku opravu, y putuje do Zriny Grada, ali tesko je bilo putuvànye nyegovo; ar je beteg zmuchil vsze kotrìge, kak takaj y salozt, dasze ni szmel nigde pokazati, dagâ gdo Istvanu neprepove. Dojde vendar do Zriny Grada, ali nezna, kakbisze priatelu pokàzal, bojechisze, dasze on na nyega nebû szerdil, da poszel nyegov ni dokonchal, josh menye v-Bechu bil, aligâ je potrebchina obladala, y zarad oszlobodyenya drage szvoje Judite vu muski bundi ishel je vu Zriny Grad.

DEL VII.

VSZE ÙFANYE JE NEZTALO.

Turobno szedí Zriny vu szvojî Hisi, da nikakovoga glàsza y odluchka od Czeszara

Leopolda dobiti nemore; nato odpre vrata Ruthard, y naklonisze; Zriny gâ ostro pogleda, y reche: kakszîsze podztupil szim prez dopuztchènya dojti? y mene vu mishlenyu mojém bantúvati? kak je Ruthard pochel govoriti, zpoznal je Zriny nyega; zkochisze iz ztolcza, y obme priatela: Bog tê je szam doneszel, reche, dràgi priatel! gdeszî tak dugo bil? zakajmî barem dokonchek obznanil neszî? ali Bose dragi! ja vidim, daszî vesz bled y prepal; proszimtê, gdészî ovu opravu vzèl? morebitiszî vu kokovu neszréchu opal bíl?

Ruth. Ah! kak bi pochel govoriti? szam neznam: bojimsze szerditozti tvoje; ar Becha josh niti videl nészêm, josh menye poszel tvoj zvershil.

Zriny. Kakbi to moglo biti? tak moji poszli —

Ruth. Nikaj nészêm dokonchal: ali Bog zna, da ja kriv nészêm.

Zriny. Nisze tebi potrébno vnogo zprichavati: ja tê poznam, y znam, dabi bil poszle moje dovershil, y da nészî tak hotoncze vchinil.

Ruth. Zaizto nészêm, povemtî vsze moje pripetchènye.

Y onda Ruthard Zrinyu vsze pripetchènye do rechi je povedal: kaj Zriny chujuchi razlyutisze, y pochme Hartviga pszovati do nevernoga chloveka: nut! vidim szada, da je on vszemu tomu zrok: nego naj nebum ja Zriny, akosze nad nyim fantil nebudem. O nevérni chlovek! naj ide szlobodno v-Kanisu, y naj tam vojuje proti meni pod zaztavum Turzkum: aligâ najde mech moj, z-kojém nadomeztím nyegovu nevérnozt, y kakti tolvaja jedne divojke na obshanozt poztavim: ti pako, dragi priatel! nesaloztisze; obshanozt, koju szû tî oni hmanyi lyudi vchinili, ja iz tebe obalím, y nad Istvanom, koi sze je Poszlenika môga podztupil vu vúzu poztaviti, fantilsze budem: on je tebe, y mene nezmerno zbantuval: y ztoperv onda popravi falingu szvoju, y vtasi szerditozt moju, kada Juditu izruchì vu rùke tvoje: — Hartviga hmanyicza y shetuvanye proti meni, jakoszû mene zburkala; zatomî je szada pomoch potrébna: idem szam vu Bech, da ztem bolye moje naprevzètje dokoncham: y ti, Ruthard! hodi z-menum, nazad idùch pojdem vu Grad Istvana, y ondé szréchu tvoju dovershím.

Po ovem priatelzkém obechânyu Ruthard jako oveszelyen je bil: zatemsze Zriny zpravlyal je na put: ali predi, dasze bolye fantiti more zverhu chinov Hartviga, vchinilgâ razglasziti kakti tolvaja, y pograbitela divojke, y puntara domovine: davshi zapoved po vszéh gradih, dasze na tolvaje pazi, y put vu Kanisu preprechi, vodya pako nyihov zproti vlovi, y vu Zriny-grad dopelya, tolvajem pako, koji pod zaztavu Zrinya ztaneju, y Hartviga predaju, odproztchènye je obechal. — Chujuchi Hartvig, kakvâ pogibel nyega chaka, da nebi vu ovu pogibel dozpel, oztavi pajdashe, bojechisze, dagâ neizdaju, odide v-puztu lozu, po nyoj v-nochi szim tam bludi, szerdisze na Rutharda, y priszise, da nepochine, doklamgâ nevumori.

Zriny z-Ruthardom, koje jeden shereg vojnikov je zprevadyal, szréchno vu Bech dojde, y nekuliko meszecz'h tam budùchi vu dvoru Czeszarzkem od Leopolda jako prestimavan je bil, y nyemu pomoch proti Turczem dragovòlyno je obechal. Zriny z-prilikum ovum ni zamudil pri Czeszaru izvisziti priatela Rutharda, hvalechi nyega, kakovu vernozt proti Czeszaru vu ovem taboru je

izkazal, y zato nyemu Czeszar po dokonchanem taboru imanye jedno je obechal.

Po dokonchaném poszlu oztaviju Becha, y ideju proti Gradu Istvana: ali nakanenye Zrinya, da on Rutharda z-Juditum zpraviti hoche, Istvan zeznal je predi, kakszû v-grad doshli: kakovo veszelye y radozt Ruthard vu szerdczu je chutil, vidèchi, da je na ztrane one doshel, gdé je dozta neprìlik'h preterpel, y veszelyasze vsíl: dojduchi v-grad po szlugi jedném szebe oglaszili jeszu; zproti mozt pred gradom je zpuztchen, ztari Istvan z-vszum poniznoztjum Bana prime: z-szvojém divjém pogledom y naklonom prilizavasze; ali vre videti je bílo, kak tesko gizdavi szvoj vrat je prigibal; na Rutharda niti ni pogledal, szerdechisze na nyega: nego Zrinya z-vszemi vu palachu pelya, y nye dobro podvori: pri vecheri dobre vòlye buduchi, kadabisze drugi razishli, szam Zriny, Ruthard y Istvan oztali jeszu; y Zriny pochme govoriti: dragi Illyefalvi! poznashli ti mladencza ovoga, koi poleg tebe szedì?

Istvan. Poznam dobro: Pavenberg Ruthard zovesze, y je tvoj szluga.

Zriny. Kaj govorish, za Boga: on ni moj szluga, nego moj naj bolshi priatel.

Istvan. Ztém gorje pomê.

Zriny. Zakaj? Istvan!

Istvan. Kajti on nikaj nezamudì, kaj bi mene tvojega priatelztva mentuvalo.

Zriny. O! jakosze vkanyujesh; y bedazto miszlish od ovoga Mladencza, on ni vkanlyiv chlovek, niti nemre biti; kajsze od nyega bojish, akogâ zbantuval nészî?

Istvan. Odproztimî? vidim, da mê hochesh vu mresu zaplezti, dasze naj szam prepovem.

Zriny. Anda je to valuvànye tvoje, da tî je sal, kajszî z-Ruthardom vchinil: jeli tî to na obshanozt bude, akosze kakti posten chlovek salujesh, datîsze faleti je pripetilo? szudim chizto ne: terszisze ada pomenyku tvoju popraviti.

Istvan. (*vusgesze*) kajszêm zagréshil? vu chemszêm falel? odproztimî, da pìtam; ja szêm vech preztar za falinge popravlyati.

Zriny. (*z-veliehanztvom*) Istvan! jaszêm Ban Horvàtzki.

Istvan. Kojega ja prestimavam.

Zriny. Jaszêm, koi tebe na oster szud y odgovor potegnuti morem, pokéddób'h szî ti Poszlenika môga vu vúzu poztavil, y ondegâ

dal muchiti; ar akoszîgâ za kakovoga hman chloveka miszlil, bilbigâ mòral k-meni poszlati: z-ovém chìnom jeszi zrokuval, dasze jeszu zamudili moji proti nepriatelu poszli: kak popravish szad chín tvoj? ali naj bude chín tvoj, zbog kojega bitê kastigati mogel, to vsze pozabim, ako Ruthardu vòlyu zpúnish.

Istvan. Kakbi ja to mogel vchiniti onomu, koi Juditu moju je z-szilum pograbil: ali ako ni to on, barem chíni nyegvi pokazali jeszu; y kaj szêm z-nyim vchinil, toszêm z-nyim iz vidyeneh zrokov vchinil: y zato bolye hvalu kak kastigu dobiti vreden jeszem.

Zriny. Gdo govori od kastige? Istvan! ti ztari malovredni chlovek, hodi szim k-meni blise: y povedymî priatelzki, kak szada nazad povernesh Ruthardu postènye?

Istvan. Ti velìsh, da on ni pograbil Juditu, y tak on neoztane krivecz.

Zriny. Chizto ne: on od tebe je pred drugemi obshanyen, y tak ti szam, ako valuval budesh, daszî krivecz, nyemu postènye povernesh.

Istvan. Oglejsze na moje szedine, Ban! y naj mê tak pshanit.

Zriny. Iz szerdcza to vchinìm, y puztchamtî na vòlyu, kak hochesh ovu obshanozt ochiztiti; y ako Rutharda vòlyu zpunish, moj y nyegov priatel oztanesh.

Istvan. Hvalimtî Ban! na tvojem nagnenyu; za kojeszêm pripraven vsze vchiniti: selelbi chuti, kakove bi bile to pogodbe?

Zriny. Jeli ti vre neznash, da Ruthard je jeden plemeniti Mladenecz, y plemenitoga roda, kojemu Leopold Czeszar obechal je jedno plemenito Imanye: y od mene takov dàr dobì, koi nyega bogatoga y jakoga vuchinì: zakaj anda on tvoje Judite Tovarush biti nebi mogel, moreshsze zmiszliti Istvan, da y ti negda lyubil jeszi, y tesko biti bilo, dabitî gdo oszobu tebi dràgu kratil bil; Ruthard y Judita imajusze radi; szamo îm ti jedini prechku delash, oseni Rutharda z-Juditum, y tak ne szamo nyemu postènye povernesh, nego y Zrinyev priatel budesh, koi tebe zato bogato daruvati hoche, da nyegovoga priatela szréchnoga vuchinil jeszi.

Z-hudém pogledom poszlusha ova Istvan, y reche: anda ja nemorem drugach zadobiti priatelztvo tvoje, y od Rutharda oproztchenye? ja anda ruku nyeinu nyemu dopuzt-

cham, ali on nyeinu ruku, kaksze ona szada nahàdya, potrebuval nebude.

Zriny y Ruthard. Zakaj né?

Istvan. Hodte z-menum, ako vamszé dopada, odpelyam vasz k-Juditi: z-salozt-nem chakanyem, y velikum selyum ztanejuszе od ztola: Istvan dozove jednoga szlúgu, y nekajmû vu vuho pove: y szluga zproti dojde z-goruchum baklyum, y ide na pervo, Istvan za nyim, y zatem Zriny y Ruthard. Pelya nye szluga pod jednum dugum boltum, pod kojum nekuliko szvétnicz'h temno je gorelo: dojdû na jedne vuzke stenge, po kojéh szû dolé na malo dvorische grada izishli, y prek nyega prejduchi, dojdû k-seleznem gatram, gde na vratih bil je jeden veliki cherni zaztir, pred kojem dva vu chernini oblecheni Vojniki, oborusni ztali jeszu.

Zriny. Kaj je to? (*glèdech na Ruthar-da y Istvana*) Istvansze oberne k-nyim, y reche: ovo je Judite moje ztanuvanye: potegne ostro na ztran zaztir, y nut vidiju pred szobum jednu Kapelu, v-koje szredini bil je novi lesz kameniti, y okolo goruche szvétnicze: y na jedni mramornati tabli napìszano: *Illye-falvi Judita.* Ruthard ztrashno zakrikne: y

natlasze zrùshi: kojega Zriny nazad goré podigne: y vidèchi Istvana fantylivozt, reche: Istvan! Istvan! tiszî jeden ztrahoviti, y nechemurni chlovek.

Istvan. Zakaj bi bil nechemurni chlovek? ja nemorem pomochi, dasze selya vasha zpuniti nemore, karajtesze na szmert, koja je nyu sitka mentuvala: - milomî je Rutharda, ali bolyeJudite moje, y ja nyega krivìm kakti vmoritela nyeinega, ar on z-szvojum lyúbavjum je nyoj salozt, à salozt szmert prizkerbela.

Zriny. Ti tebe szamoga rechi moresh vmoritelà, a ne Ruthàrda: lyùbav nyegova niti Juditi salozt, niti szmert je zavdala; nego tvoja kervolochnozt je nyu neszréchnu vchinila, kaj tî bude bolye, ti ztari bedak! koi vre z-jednum nogum v-grob ztupil jeszi, da je Judita vumerla? vu zadnyi sivlènya tvôga vuré Rudharda salozt kakti melinzki kamen na szerdczu tvojem lesala bude.

Istvan. Jaszêm vu tom pravichen, niti krivecz szmerti nyeine: nészêm poznal Rutharda, niti znal, da je priatel tvoj: medtem toga odproztimî, kaj rechem: dabi y ti izti bil hotel Juditu za senu imeti, y da mî nebi bil po vòlyi -- jaszêm gozpon vu hisi mojî.

Zriny. Bog oszlobodi, dabisze ja vu Gozpodztvo tvoje szilil: poznam ja tebe, Istvan! — hodi Ruthard! hodi, nemorem vech ovdé biti, oztavémo ovo odurno mezto.

Ruth Od tebe, draga Judita! bisze ja pak razdrusil? ah né, né! dopuztimî, da oztanem ovdé, Istvan! dasze poleg Judite plachem, doklam vumrem.

Zriny. Nepriztojisze, Ruthard! dasze ti tak saloztísh: hodi z-menum, vu ovém tabor-zkém vrémenu pozabish na salozt tvoju.

Ruth. Dobro anda, y to szam selím: poztavimsze vu vszaku pogibel, idem vu szredinu nepriatelov, dok od mechev ranyen opadem, y kushnem ruku onomu, koi mî szmert zavdal bude.

Istvan. Onda ztoperv z-postènem glaszom, y Imenom vumresh.

Ruth. Y za mojum dragum Juditum pojdem.

Istv. Tam, kadetê nyein Tetecz vech bantuval nebude: jatê milujem, moj Ruthard! ali ja kriv nészêm; jaszêm vsze nachine izkal za nyu zvrachiti, y od szmerti oszloboditi, ali bílo je vsze zahman.

Ruth. O! da bi jû josh barem jedenput videti mogel, y nyein bledi obraz kushnuti, y ruku na ovo turobno szerdcze polositi.

Istv. Ti potrebujesh, kaj ja dopuztiti nemorem; jaszêm nyein Tetecz: kaj stimash da meni ni sal, da je vumerla? à Judita je vrédna, da mirno vu leszu pochìva: niti dopuztiti morem, dabi mertvu gdo bantuval; ar kak je vumerla, takisze je razpuchilo télo nyeine, y tak pochelo vonyati, da obztati ni bilo mochi.

Ruth. Ak! nedopuztish, kakti drago; jaszêmsze vre privchil terplyivnozti: hodi! dragi Zriny! odhadyajmo od ovud, dasze szerdcze moje od salozti nerazpuchi: vsze veszelye zamê na szvétu je preztalo: zatoszêm gotov naj lyuteshu szmert podnezti: prime zadnyich Zrinya za ruku, kojemu szuze pomiluvanya padale jeszu, y zpelyagâ iz one ztrahovite Kapelicze. — Dugo Istvan za nyimi je gledel, y z-pleshivum glavum migal, govorechi: Verli zaizto je ov Mladich Ruthard, ali najsze z-Bogom bori; koigâ ni poleg vòlye moje ztvoril.

Zriny na fantchènye miszlèchi, zapove, da vszi na konye poszedû, ter iz odur-

noga mezta ódidû: Ruthard taki na konya zaszede, y vesz salozten szamsze je batrivel, nakanechi, da na zkorom sivlènye szvoje med Turczi dokoncha, y z-Juditumsze zeztane.

DEL VIII.

HULABUKA VOJZKE.

Dojdeju zadnyich vu Zriny-grad: zima pochme odpuztchati, y halabukasze ſtaborzka chuti: orusje rusi: vojniki szim tam, harcza selechi, zkacheju: herseju konyi: szvétêsze szablye, rùsiju bubnyi, y trubentesze glàsziju: Zriny y Ruthard zkupiju vojzku, y obodvasze pripravê na harcz: Zriny sze nad Turczi fantiti hotechi, à Ruthard z-kém bers vitesko vumreti: y zato Zriny z-vszum batrivoztjum navalil je na Turcze, à Ruthard szad pervi put pokazal je szvoju vérnozt, gyegyernozt, y jakozt, ochitujuchi, kak selì szerdchno harczuvati.

Zrinysze je ùfal vekshu zadobiti pomoch, kak je dobil, ali okolicze nészû dopuztile, dabi vekshu dobiti mogel; ar Montekukuli vodya Czeszarzke vojzke szamo 6,000 lyudih je dopelyal, koje Nemczi dali

jeszu proti sheregu Turzkomu, koi zeztavlyen je bil iz zto jezer'h Turczev, 10 jezer'h Tartarov, y devet jezer'h Vlahov y Moldavczev, vszu vojzku ovu veliki vodya Ahmet Hropolyi naglo pri Budimu je zkupil.

Zriny zadnyích ove ztrashne vojzke nészê bojal: y Ruthard gâ zmir proszil, da mû naj dà shereg vojnikov, da vchinì probu vojnichku: ali drugi nashi vodye vidéchi pogibel, y vnosinu Turczev, odgovorili jeszu Zrinya y Rutharda od harcza, y z-Turczi míra napravili: y to izto Czeszaru je obznanyeno: ali - doklam odgovor iz Becha bi bil doshel, Turczi szû od Mahomet Sultana zapoved dobili, dasze taki podignû.

Zriny imel je szamo 25,000 vojnikov, ali kaj je to proti tuliki szili nepriatela? zadnyích za Zrinya bila je szrécha, da med ovum vnosinum Turzkum vnogo Vlahov priszilyeneh y nezvucheneh je bilo, z-druge pako ztrani Vlahov Hozpodar *) Juraj Dika zachul je, da je on czìly szadashnyega Turzkoga tabora, da nyegov orszag, kak y Erdelzku, y Moldavzku zemlyu za sze oberneju, y da to z-tem szegurneshe vchiniti mo-

*) Taksze zoveju poglavari Moldavzke y Vlaske zemlye.

gu, Hozpodara y plemeniteshe vu tabor prišzilili jeszu: y zatem one, kojibisze oszlobodili, kakti puntare vu Azianzku vuzu poztaviti budû mogli. Ov anda to obznanil je Abaffyu Tranzilvanzkomu Vojvodi, koi vodyu Turzkoga Kuchuga zpenezi tak je obernul, dasze je iz Tranzilvanie genul, y nyemu je priliku vojuvanya kratil: izti Vezir Turzki ovdé bil je takaj zamudlyiv; ali ni bil pri Gyuri varashu, gde 4,000 Turczev chez Dunaj prepelyal, y glasza dal, da ova 4,000 jezera od velikoga Tabora razlucheni jeszu: z-ovemi kadbi Grofa Forgacha malu vojzku potukel, ishel je zraven proti Zriny-gradu, poszlavshi vu Moravzku zemlyu 20,000 Turczev, a Boshnyachkoga Bashe drugi shereg, koi je vu Austrii bil, od Zrinya vesz potuchen je bil: kaj vidèchi vnogi plemeniteh Magyarov, k-Zrinyu prilosili jeszu. Nemski Herczegi peneze y vojnike obechali jeszu: Monostorzki Biskup Gallay Josef szam 30,000 vojnikov proti Turczem je obechal: Papa szedem tonn'h talerov na pomoch dati jesze zavezal: Szakszonzki y Brandeburgzki Elektori nekuliko Regimentov poszlali jeszu: izti Ludvik 14 kraly Franczuzki Grofa Holignyi z-

jednem sheregom vu Magyarzku zemlyu je poszlal.

Szad Zriny bolshu volyu dobivshi leto 1664 vu Prezimczu pochel je y pak boj z-Turczi, Vesprim y Kolochu obszel, y predobil: Pechuha na jurish odtel: y pred Darda grad vojzku vodil: vu vszéh ovéh harczih Ruthard pokazal je szvoje vitestvo: szred nepriatelov vechputsze vrinul: ali szmert onde od nyega je besala, kojabigâ vendar ztigla bila, da Zriny na nyega zmir nebi bil pazil, y nyemu v-naj vekshi ztizki pomoch zkazal.

Pred Darda gradom bil je harcz tak ztrahovit, da izti vu Oszeku mozt, koi vech 30,000 talerov je kostal, veliki kvar vu sheregu Zrinianzkem je zrokuval: alisze Ban toga ni nikaj plashil, nego jakshe proti Turczem vojuval, y nye od onud pretiral, y kadbisze malo z-vojzkum odehnul, jeden taborzki szluga dojde vu shator Rutharda, y predamû jedno pìszmo, koje nyemu jeden nepoznan Magyar je poszlal, y kakmû je predal, taki hitro jesze odneszel: Ruthard Lizta odpre, y vu nyem chteje szledècha:

Ruthard!

Veliki je tvoj glàsz, y Ime, po kojemsze od drugéh prestimàvash; ali dabisze to prestimanye tebe dotikavalo, dvojim; vechput vodya prime hvàlu, koju vojniki zaszlusiju: onda ztoperv, kad momak sze z-momkom pograbi, y drechno vojuje, dikuszî zaszlusi: y doklam to nevchinìsh, hvale prave imel nebudesh: ako onda tvoje chine szréchne vchiniti, y hvaluszî zadobiti selìsh, dojdi ovu nooh k-gradzkem zidom blise, onde te chakal bude vojnìk, koi bi rad zvedyati jakozt tvoju: ali rajshi oztani, ako nimash szerdcza y korase, ar je jak nepriatel tvoj, kojega je selya y nakanenye, da tê zkoncha, dojdi anda, paschisze, y chakaj nepriatela tvôga tam. *N. N.*

Ruthard ova chtejùchi zachudisze, y razszerdi jako, y velì, zaizto idem tam, ter szam prez vszakoga szluge, da onde zadobìm szmert moju, koju selím, y takovu meni priateli prechiju — Oh! draga Judita, dugosze ja povlàchim na szvétu ovém, premda ti mene vre od davna na drugem chakash: idem, idem, oborusen vumreti hochu: da k-tebi vu

naruchaj na zkorom dojdem: — ovak sze je batrivel, y ochiveztno miszlil, da szad vu ovém harczu szmert najde.

Zriny dà Rutharda dozvati, dasze znyim vu poszlih szvojéh zpominal bude: y vidèchi vu Ruthardu ochiveztno premenyanye, nìgâ puztil od szebe za dnèva oditi: nego kadbi nòch naztala, nemoguchi vech vu shatoru Zrinyevem obztati, skomcze je preshel: predi vendar Zrinya objel, kushnul, y ruku nyegovu ztisznul, y taksze zprichal: kaj vidèchi Zriny, miszli: Bog moj! kam ov moj Ruthard kani oditi, y zakaj je mene tak objel? onsze je nakanil vu nekakovu pogibel poztaviti: mòram na nyega paziti, y nyega obchuvati: taki onda jednomu vérnomu szlugi zapove, da na vsze nyegove chìne naj zkozno pazi: y kak bers kakovu pogibel opazi, takimû nazveztiti naj nezamudì: Ruthardsze je medtemtoga paschil vu szvoj shator: Nòch je velika naztala: hitrosze obleche vu orusje, na kolenasze hiti, y zatem na odlucheno mezto iti paschi: na konyu ada budùchi, szim tam gledì, gdébisze na szvôga nepriatela nameriti mogel. — Chuje stro-

pot konyzki, y zpazi jednoga proti szebi iduchega, y govorechega: Jeszili ti Pavenberg Ruthard?

Ruth. Jaszêm: jeszili ti mene szim na mejdan zval?

Nepozn. Jeszem: zato vojujmo z-kem berse, ja vre gorim od selye.

Ruth. Jabitê rad poznati, da ako poginem, budem znal, po chiji ruki szêm poginul.

Nepozn. K-tomu imamo josh dozta vrémena, paschemosze na delo.

Ruth. Jaszêm gotov: negomî barem povedy, jeszili nakanil szamo moju jakozt zvédyati, alisze nad menum fantiti?

Nepozn. Zaizto fantimsze nad tobum, y nepreztanem, doktê nezkoncham, y zato seztoko bude harchuvanye nashe, v-kojem jeden szamo siv odovud oditi bude mogel.

Ruth. Ako je tomu tak, anda hodmo na harcz.

Onda zpukne vszaki szvôga mecha, jeden na drugoga tak navali, dasze je pri meszechini videlo kreszanye szablyih, chulo rusénye orusja y kopanye kony'h nyihovéh od szerditozti: — Ruthard bil je zvucheneshi vu szablarenyu, kak pajdash, za kojém kad-

bi Ruthard vsze dalye do jedne shumicze ishel: na jenput 50 Vojnikov oborusneh van zkochi, y na Rutharda navali: — Takli je to? velì Ruthard, znalszêm ja, da tak bude: nego sive Bog moj, vi neposteni prevarlyivczi, vnogo vasz ztala bude szmert moja: branilsze je anda vitesko, y koga je mech nyegov doszegel, ni siv oztal, ali zadnyich je opeshal, kadszûmû konya preboli, dole je opal: y kadabigâ nepriateli vre z-velikem veszelyem hoteli pograbiti, onsze je hitro zpod konya ztal, y do téh dob'h branil, doksze ni videla jedna szvetlozt od luchih proti nyemu iti, y zachul stropot konyzki: napervo vodya z-szvojemi Junaki dojduchi, navalì na nepriatele nyegove, y kadbi ostro proti nyim vojuval, je nyih nekuliko pomoril, à oztale v-beg natiral, szam on nepoznani pochelsze je popikavati, y opeshavati, kojega Ruthard potegne z-konya, y mecha szvôga na Vrat nyegov dene, govorèchi: dole deni kalpaka, y odkrisze, da vidim, gdoszî.

Nepozn. Oh! dabimê bíla zemlya poserla, y predi poginul, nego szêm tê videti moral, daszîmê obladal: kakov nechizti dùh navek pre-

ganya mene: y vszigdar mene tebi obladati prepuztì: zatem zpukne jednoga handyara iz pod oprave, y z-nyim proti szerdczu Rutharda zabode: alisze je Ruthard szrechno vmeknul, odtmemû z-rúk'h handyara, y kalpaka iz ochih dole hiti: o kak sze je ztreszel vidèchi Hartviga na zemlyi lesèchega; y z-zubmi skripajùchega. Zatem - kadbi drugi vre dalko odbegli nepriateli, dojde izti vodya, koi bìl je Zriny, k-Ruthardu, y zapazi Hartviga, kojega zapove zproti zvezati: — Hartvig pako klel y pszoval je one, koji szûgâ vezali: — na putu veli Zriny Ruthardu: „Ruthard! Ruthard! zakaj szî ti od toga mejdana mùchal pred menum? kakbi ja lehko bil mogel priatela pogubiti: alitî za szada odpraztcham: negosze ostro nad nepriatelom mojem Hartvigom fantil budem: — kadaszû k-vojzki doshli, Zriny zapovedal je v-kris okovati Hartviga, y jaku okol nyega ztrasu poztavil: zatemszû Zriny y Ruthard na pochinek preshli: ali nemoguchi mirno zpati Ruthard, dagâ Hartvig tuliko preganya, selel je vendar nyemu pomochi, y vsza za nyega vchiniti, léztor dabisze za nyegovo pobolshanye ufati mogel: ali videl je, daszû

vsza zahman; ar je Zriny naj ztrahoviteshu szmert Hartvigu odszudil: y selel je Ruthard za nyega prosziti, alisze ni ufal.

Drugo jutro, pochme orusje na boj rusiti, Zriny dojde v-shator k-Ruthardu, priatelzkigâ za ruku ztiszne, govorèchi: Priatel! jasze ùfam, da ti meni denesz na pomoch budesh: Darda grad denesz mora zrushen biti, kaj mê god ztalo bude: moji vojniki pripravni chakaju, hodi ada, dragi priatel! oborusisze; ar tvoja jakozt meni vnogo pomagala bude.

Rutharda ni bilo potrebno nigdar na harcz prosziti: zkochisze taki, orusje na szê dene, y pìta Zrinya: kaj budesh vchinil z-Hartvigom?

Zriny. Ostrosze nad nyim fantil budem, y nyegvê hmanyicze kastigati hochu; on je bil pograblyivecz jedne pucze, tolvaj, priatela neverni prevaritel, priszege prekershitel, neveren orszagu y kralyu, k-nepriatelusze prilosil mojemu, y onde kervolochnozt proti meni chinil: y ravno zato ni kastige na szvétu, y muke, koju ni zaszlusil: kaksze szrechno iz rata povernem, szmet ovu iz zemlye zbrishem, y tak tebe kak mene velike jedne ne-

prilike reshim. — Ide ada Ruthard z-Zrinyem k-vojzki, koja szvôga Vodyu selno je chakala; pocheliszû ada ostro vojuvati z-Turczi, koji nye pervìch od grada z-vojzkum szvojum odrinuli jeszu: ali Zriny maloszî pochinuvshi vech vojnikov zkupa je zpravil, y opet drugòch na Turcze navalil, y taki szréchneshi je bil, vu chem vnogo Ruthardu zahvaliti je imel, koi na nepriatela kakti lyuti oroszlan je navalil, y nyega tak rasal, daszûsze Turczi vu grad potegnuti morali, na kojega zidine na jurish Zriny po tolnachu Ruthardа je navalil: gdé na lotru iduchi y Ruthard, ranyen dole je opal, alisze zdigshi hotel je y pak po lotri iti na zidine, ali Zriny doderchechi, preprechilgâ od harcza, y dalgâ je vu shator odpelyati, gdé Ruthard ránu vesuchi videl je, da ni pogibelna, hotelsze je povernuti vu harcz; ali Zriny zapovedal je szlugom, dagâ puztiti nikam neszmeju; dapache iz iztoga harcza Zriny k-nyemu je poshilyal zezvedyati, kakmû je: po dugém zadnyìch harczuvanyu ztupíla je vojzka Zrinyeva vu grad, y na nepriatela navalila, koi, kadbi bil opeshal, povdalsze je, y tak Zriny grada vusgal, y Turcze szrechno obladal.

Del IX.

POKÁZ SZERDCZA PLEMENITOGA.

Ruthard szam vu logoru buduchi, premishlyaval je hmanyiczu Hartviga; ali peklogâ je vendar zmir nekaj pri szerdczu: ar mû je dohadyalo na pamet negdashnye z-nyim priatelztvo, kak szûsze negda med szobum radi imeli, y kak Hartvig szada neveren je poztal: miszlil je takaj, da szad szad dojde Zriny iz harcza, y Hartviga na ostru szmert potegne: ò kak to mene muchilo bude, da Hartviga zbog mene vumreti videti moral budem, ne vendar vu harczu, kakszêm selel, nego z-teskum szmertjum. (*vu szebi govorèchi*) Ah Ruthard! vchini jeden viteski chin y lyubav, ter oszlobodi Hartviga iz pogibeli: Zriny sze zadnyich zato szerdil bude jako, ali tvoj chìn vtasi szerditozt nyegovu: nebojsze: Bog zna, morebit Hartvig od szmerti oszlobodyen, pobolsha sivlènye szvoje, kaj mene jako veszelilo bude: hodi anda Ruthard, y zvershi nakanenye tvoje, doklam Zriny v-Logor nedojde: — ovak miszlechi ide vu shator, gdé Hartvig vu selezju bil je: kojega nashel ja lesechega na zemlyi, y vu

ztrashnom premishlyavanyu. Hartvig chujuchi, da k-nyemu negdo ide, vesz vu ztrahu zpazivshi Rutharda preblede, y veli: O Ruthard! znam daszî zato szim doshel, damî szmert moju nazvéztìsh: o kak je to meni tesko, da od tebe dopìtanye ovo chuti moram.

Ruth. Hartvig! zakaj ti mene tak ztrashno preganyash?

Hart. Ah! puztimî od toga muchati.

Ruth. Ja tê nigdar zbantuval niszêm: vszigdar z-tobum priatelzki baratal jeszem: daszmô pako obodva Juditu oblyubili, ja tomu zrok nészêm; premiszli anda, jeliszêm zaszlusil, damê na tuliko preganyash?

Hart. Y z-tem zpochitavanyem ranish mî szerdcze; to je meni suhko chuti.

Ruth. O dabitê mogel genuti; da bi ti sivlènye tvoje pobolshal.

Hart. Kaj bimî to hasznilo; jaszêm chìn moj dovershil, ali bude na dobro, ali na zlo, to tebi bude vsze jedno: ti budesh potlam prozt, kad' ja od Zrinya zkonchan budem.

Ruth. A kak bi bilo, dasze to z-tobum nebi pripetilo; da bi ja tebe oszlobodil; ò

kak bi ti z-tvojem pobolshanyem meni chin ov nadomeztiti mogel!

Hart. Nerazmem, kak bi ti mogel meni dobro chiniti? kak bi mene oszloboditi mogel?

Ruth. Ja to vuchinìm, akomî obechash tvoje pobolshanye.

Hart. Onda, onda szegurno ne szamo z-réchmi, nego y z-chìnom mojém tvoju proti meni lyubav ochituvati nezamudim.

Ruth. Anda dobro! naj bude tak, Hartvig! pobolshaj sze moj dragi! po meni od pogibeli budesh oszlobodyen, léztor nebudi nadalye nevéren: premiszli, da gréh ni prez kastige, premiszli, da vszigdar na pomoch imeti nebudesh mogel priatela Rutharda, koi bi tê pogibeli takvê oszlobodil.

Hart. Priszisem, akosze szada oszlobodim, da vech nigdar vu takovu zlochu opazti néchû; o Ruthard! odhadyaj od mene; artê gledeti nemorem.

Ruth. Budi dober Hartvig! kakszî negda bìl: ja tvoj nepriatel nigdar niszêm bil: budi dalye moj priatel, jatî vsza odpraztcham: moramsze paschiti datê oszlobodim.

Hart. Ah! kaksze ti k-tomu pripravil budesh!

Ruth. Obleczi berzo ovu opravu moju, ja mezto tebe ovde oztanem.

Hart. O priatel dragi! kak pako bude, ako tê Zriny zato navek odurjaval bude?

Ruth. To bude moja zkerb: ti Hartvig! odhadyaj, y pobolshajsze.

Vzel je Hartvig Opravu Rutharda; à Ruthard selezje Hartviga: y Hartvig prime rùku Rutharda priatelzki, y odide: strasagâ ni poznala, nitiszû drugi na nyega gledeli: szrechno iz Logora izidùchi, najde jednoga konya, kojega je zaszel, y na nyem odbesal.

Zriny dojdùchi vu Logor z-vojzkum, odszede iz konya: y dojduchi vu szvoj shator, izkal je taki Rutharda, ali nigdo ni znal, kam bi bil preshel: ztrasa je vendar povédala, dagâ je videla iz logara van oditi, za kojém taki Zriny na vsze kraje szluge je razposzlal.

Zriny. Dopelyajte szad, ztrasani! szim Hartviga, da dopìtanye od mene prime: y ztrasani taki dopelyaju Rutharda, kojega Zriny szerdito pogleda, govorèchi: O! ti nechemurni chlovek! — (*paksze na jenput nazad potegne, kada zpazi obraz Rutharda.*)

Zriny. Kaj je to? jeszili ti Ruthard; ali kakov Dùh? koi mene vkaniti, y kastigu preprechiti je nakanil?

Ruth. Jaszêm Ruthard: y hitamsze pred noge tvoje, Zriny! y za miloztchu proszim.

Zriny. Bog moj! kakbi to moglo biti, daszî ti Ruthard? ja toga nevérujem: odpelyajte od mene ov vkanlyivi kip, y dopelyajte mî drugoga krivcza.

Ruth. Dragi Zriny! poszluhni mê?

Zriny. Y pakmî ide glàsz tvoj vu vùha moja: takszî ti anda iztinzki Ruthard, koi szîmî takvê neprilike napravil: o Ruthard! odhadyaj, odhadyaj, hiti te lancze od tebe, y ztani poleg mene, da szud na nepriatela nashega izrechemo.

Ruth. Zriny! na mê hiti dopìtanye, arszêm ja Hartviga oszlobodil od szmerti. — (*Zriny malo nazad odztùpi, liczemù prebledi, kojesze je taki na szerditozt vusgalo*;) tak je, velì Zriny, Hartvig oszlobodyen, y to po Ruthardu? Bog moj! ako je tomu tak, tak szlugi na konye, hodte za Hartvigom, y gdégâ goder najdete, ali sivoga, ali mertvoga, k-meni szim dopelyajte: dobite veliki od mene dàr. A ti, Ruthard! kakszîsze podztu-

pil to vchiniti? morebit iz pomilúvânya? ali jeli neszêm ja vréden vishe, kak on? morebitiszî miszlil, dasze on malovrednyak pobolsha? O! bedazto mishlènye! — odhadyaj, odhadyaj, niszî ti to vchinil, kakti moj priatel: oztavi ti mene, rajshi hochu szam biti, kak z-takovem chlovekom prebivati, koi za mê malo mara, y koi mojega naj vekshega nepriatela je oszlobodil, y nyemu opet novu priliku greshiti dal: — vzèmiszî anda ovde od kincha mojega, kuliko hochesh, y odhadyaj od mene.

Ruth. Tvoja, Zriny! szerditozt vsze kotrige vu meni je zmeshala; ali moj chìn, moja vezt, meni nadomezti: ja tvojega kincha nepotrebujem; artê za platchu szlusil niszêm, niti priatel bìl za moju haszen: Ti vendar navek oztanesh moj, gdegoder na szvétu budem.

Ni ravno lépo bilo od Zrinya, da je tak z-Ruthardom baratal, dagâ vu szerditozti niti poszluhnuti ni hotel, negosze je od nyega odvernul: kaj vidèchi Ruthard jako razsalozten iz shatora je preshel, selezje iz szebe hitil, opravu oblekel, na konya szel, y vu veliki salozti preshel. — Zriny na berzo zpoznal je szvoju falingu, y saluvalsze, da

je tak nechlovechki z-priatelom szvojem baratal: dalgâ je taki k-szebi nazad zvati: ali on vrè pred jednum vurum bil je preshel: ovoszî je pak Zriny k-szerdczu vzèl, govorechi: „Tak je tak lehko mene oztavil, jeli on nepozna szerdcze moje, koje falingu taki popraviti zna? Ruthard! Ruthard! neszêmlisze ja y vu tebi vkanil! Zatem sclel je zbog salozti vu számochi duse biti; ar na zkorom moral je vu tabor iti, y proti Szigethu varashu vojuvati, kojega je szréchno y predobil: onda mû je ztoperv na pamet doshlo, da je on imel negda dva priatela, szada obodva zgubil, y taksze dugo dalye saloztil, dokszûmû salozt ovu druge zkerbî iz glâve ztirale.

Vu to vréme veliki Vezir Turzki vidèchi, da je Szigetha zgubil, dàl je vnoge vojnike szvoje porasati, y iztomu Bashi Szigetzkomu sivomu kosu zhvlechi, koju kervolochnozt drugi Bashe vidèchi, niszûsze preztrashili, nego y Kanisky Basha z-Zrinyemsze je dogovoril, y Kanisu mû predal. Ali — szad oztavemo Zrinya, y hodmo za Ruthardom.

DEL X.

PUZTCHENIK.

Vu veliki szerdcza salozti Ruthard vszega mentuvan, nitisze vu priatela, niti kakovo veszelye ufajuchisze iz Logora odishel je, miszlèchi: Bog moj! kulika jezera Lyudih, vu veszelyu sivucheh szmert od drageh szvojeh razluchi, a mene, koi nyu selim, sivlènya nikak mentuvati nèchê, nego dalye od mene besì, damê vu vekshu muku zapelya: josh jenput odhadyajuchi nazad na logor ogledasze, vu szebi govorechi: Z-Bogom Zriny! sivi szrèchno, jasze od tebe szad razdrusiti moram, y zpodoben jeszem drevu, koje na puzti pechini szamo zrazte: zatem pritiszne pod szobum konya, y dalye jashe, puztechi konyu vuzdu za iti, kam hoche szam; y kad bisze bilo szvehnulo, dojde vu jednu lozu: iz trudnoga konya odszede, y puztì na pashu, onszî pak pod jedno veliko drevo lese, y zpuztisze vu turobne miszli, da najmre vech vu szvét iti nèchê, nego vu ovoj lozi vu szamochi dokonchati sitek szvoj, y za Juditu szvoju narekuvati; dasze ovak barem ovdé po zlocheztem hranenyu sivlènya berse mentuje: zato szim tam po lozi

hodech dojde zadnyích k-jedni pechini, y ondé namerisze na jedno duplo, poleg kojega jeden vugodni potochecz szushnil je. O! kak je lepo mezto ovo, reche, y kak ja szrechen jeszem, daszêmsze na nye nameril: ovdé bude ztan moj, gde ja dalko od lyùdih budúchi vu szamochi lehkshe na Juditu moju miszlil budem. Hiti ada opravu y orusje iz szebe, nabereszî mehnya, y vu tom duplu szebi mezto pochinka priredi, z-korenyem y friskum vodiczum nekuliko vremena sivuchi. — Kad' bi jednòch pred duplom szvojem zazpal, okol pol nochi chuti nekakovu merzlu ruku kojagâ je prijela; na to zkochisze goré, y vidi jednoga szuhoga chloveka, koi vu dugi opravi oblechen, vu ruki szvétniczu dersèchi, pred nyim je ztal, ter z-glavum pleshivum, turobnemi ochmi, y z-dugum zkoro do zemlye bradum na paliczu vuperlsze je, kojega pìta"

Ruthard: Gdoszî ti? y kaj hochesh?

Ztarecz. Moja oprava, y télo kase tebi, gdoszêm ja: najmre: chlovek od vszakoga Lyudih drustva odrusen: moj ztan je vu ovoj puzti lozi: szamocha je moj pajdash, y drevja ova priateli moji: preshlo je vre 20 let'h,

da ovde sivem, y malo kada vidim chloveka, koibi szim zabludil: kakova pako je tebe neszrécha szim dopelyala?

Ruth. Ah! puztimî od toga muchati, y vu szamochi biti, ar mê ztem pìtanyen ranish.

Ztarecz. Anda je tebe neszrecha y tuga szim dopelyala, ter vu ovoj pùzti lozi izchesh pokoja! o mladenecz! ovak josh vu mladozti buduchi vnogo terpeti morash! tisze, kak vidim, za mlada preganyash, y od drustva lyudih vlechesh, jeli nebi ti josh komu na haszen biti mogel: gde koi morebit pomochi tvoje chaka, a ti lepu mladozt nakanilszî ovdé chizto zakopati!

Ruth. Jaszêmsze drustvu lyudih odrekel, kad'szêm videl, damê nikaj nevese: chinilszêm moju dusnozt, kulikoszêm mogel, à szada nakanenye moje meni nigdo nezapachi.

Ztar. Iz szerdcza tê miluvati moram: vidim ochiveztno, da tebi ni povòlyno, daszêm szim doshel: ali-kaj tî to skodeti more, daszêm tê ovde nashel, pokehdob'hszêm y ja vu jednaki neszrechi, y dalko od drustva lyùdih sivem: nebesim vendar nijedno-

ga dobroga chloveka, dapachesze terszim nyemu vu neszréchi na pomoch biti. O dragi Bose! ni na szvétu ztvorjenya, koje nebi chloveku na haszen biti moglo: zakajbi anda chlovek zdvojiti moral, akogâ y neszrecha preganya?

Ruth. Ti ranish szerdcze moje: ja zaizto lyúbim lyûdi, y moje blisnye, aliszém za moj dober chìn zlo naplatchen.

Ztar. Budi ada ti posteneshi, dragi moj! kakszû oni, y vchìni opet dobro za zlo: to tebi na radozt, nyim na szramotu bude. — O Mladenecz! hodi z-menum, ja tî pokasem prebivalische moje, y ak oprem takaj szamochno, ali prilichneshe vendar kak ovo, ar bi ti ovde josh bolye neszréchen bil, kak vre jeszi: hodi za menum, vsivalisze budemo zkupa tuge y radozti: ja dugo vech vremena ovak sivem, alisze vendar radujem, kada chloveka vìdim, y kuliko drustvo z-nyim imam; hodi, moje szerdcze tebi dobro selì, y radujesze, da tê kuliko razbatrivi. — Réchi ove ztarcza genule jeszu Rutharda miszlechega, da vendar bolye bude z-nyim v-drustvu prebivati, kaksze vu szamochi muchiti. – Ztanesze ada, vzème orusje szvoje, koje szada na vno-

go je prestimaval, y szledi Ztarcza, koi pred nyim polahko chez germje, y poleg potochecza ishel je do jedne velike pechine: - ov- de Ruthard zpazi konya szvojega na oglavniku k-jednomu drevu privezanoga, koi gozpona szvôga videchi, herzati je pochel; Ruthard zachudil sze je nad nyim, govorechi: O verno sivinche! y pak szêmtê nashel: kak ti vendar poznash mene, y veszelishsze nad menum.

Ztar. Anda je ovo tvoj kony? nut nyemu zahvaliti imam, datê szada poznam: doshel je szim paszuchisze k-prebivalischu mojemu, y puztilsze je taki prijeti: miszlil szêm zproti, odkud bi ov zavuzdani kony doshel? morebiti gozpodara nyegovoga kakova neszrécha je ztigla, y nevòlyni potrébuje kakovu pomoch: y zato vzèlszêm taki szvétniczu, y izkalszêm szim tam, doklamszêmszê na tê nameril: hodi; hodi vu ztan moj! — (*zatem ztarecz jednoga priszlonyenoga kamena od pechine odvali, y videlasze je shuplina núternya.*) Ovdésze, veli ztarecz, branim od hman lyùdih, a dobre izchem, y nyim odpiram ztana mojega. „Rutharda prime za ruku, y pelya dalko po duplu, doklam zadnyich na odperti proztor doshli jeszu, kade

z-drevjem obraztcheno lepo ravno mezto je bilo: z-deszna iz deszek'h z-mehnom pokrita ztala je kuhinyicza, vu koju Rudhard ztupivshi zachudil sze je: poszedeju dole, y potlam ztarecz zvadi iz ormara, vu pechini zdubenoga, kruha y pehar Vina, ter natochi dvé drevene kupicze, y velì ztarecz: „Tisze, znam, chudil budesh, da ovakove jéztvine y pitvine pri meni vidish; ali nechudisze - nészêm ja lyudi zato oztavil, da vu puztchini ovî mene zakopam, nego da z-nyihovém almustvém sivem; hochu vu mìru ovde prebivati, niti téla mojega vmoritel nèchû biti: prez toga dozta salozti podnasham, zakaj bi y proti meni kervolochen bil! hodi dragi mladenecz! pochiniszî ovde, dveszû ovde vu kuhinyi poztelye, jedna za mê, druga za prihodne lyudi, kojem rad z-žtanom poszlusim. — Leseszî Ruthard na poztelyu, y zazpì: ali zpanye nyegovo ni dugo terpelo, zbudilsze je, kada je zorja puczala: - a ztarecz chverzto je zpal, kojega Ruthard vidèchi, reche vu szebi; o Bose! kak ztarècz ov pokojno zpì: vidisze, da je chlovek viteskoga szerdcza: y zpoznajem nekaj vu meni, kaj mê vleche k-nyemu, akoprem nepoznanomu;

morebiti najdem vu nyem priatela, kak y vu Zrinyu imel jeszem.

Ruthard pregledavajùchi kuhinye lepotu, y jednu ravnu doliczu, okolo viszoke pechine, chez koju nikak, zvun chez shuplinu, van prejtisze ni moglo: chudisze, kak y jeden potochecz iz pechine zvirajùchi nazad vu pechinu ztekalsze je: izta narava reche, nachinila je mezto ovo za obrambu chloveka. Vu ovém meztu ztarecz, do potlam sive, zaszadil je vnogo szadovenoga drevja, odkud obilno okreplenye je vre dobil, nad ovem Ruthard nezmerno raduvalsze je, govorechi: O! kak szrechen je ov chlovek! — o dabi barem meni ovdé z-szobum prebivati dopuztil, doklam konecz bude sitka môga! szvehne za toga dan, szunczesze pokase, y ptichicz'h peszme chùjusze: Ruthard prevzet hitisze na kolena, y zkrikne: o, blasen vszaki neszréchni chlovek na meztu ovem.

Kad'sze ztane Ruthard, vre pred nyim szmejuchisze ztojî ztarecz, govorèchi: Tiszî predi ovo mezto moje pregledal, kakszêm tîgâ ja pokazal; arszêm malo prizpal: hodi szada k-zajutreku, dasze okrepimo. Odide ztarecz vu kuhinyu, iznesze kruha, y jeden ve-

liki lonecz mleka, govorèchi: Tisze, znam chudil budesh, odkud meni hrana ova, alisze naj chuditi; ar ja, kadamî hrana pomenyka, vu blisnye szelo idem, gde imam vu staliczi jednoga konya, koi meni y szebi hranu donesze: dobri szelyani vre mê poznajû, y potrebna mî za platchu moju podelyuju; ar, kadaszêm ja iz szvéta preshel, doneszelszêmszî tuliko, da dugo vremena siveti morem: za mê nigdo nezna, gde ztojìm, niti oni izti, od kojéh hranu kupùjem, ter tak mirno sivem z-darom mojem.

Ruth. O dabi ja tak szréchen bíl, y z-tobum ovdé ztanuvati mogel: jabi tebi na pomoch bil, y mirnosze radozti moje vusìval, y tebi zahvalen bil.

Ztarecz. Ovde moresh biti doklam tîsze dopalo bude: ali miszlim, to dugo terpelo nebude: ar pozabi szerdcze tvoje na salozt, y opet tê med lyùdi vleklo bude. Szada, kakszmô dokonchali, povedymo, jeden drugomu pripetchènya nasha: povedy ti meni, kaksze zovesh?

Ruth. Ime moje je Ruthard.

Ztar. Ruthard! Ruthard.

Ruth. Zakaj szîsze tak premenil?

Ztar. (*zdehnuchi*) Jaszêm negda poznal jednoga Rutharda: ali od ovoga nikaj vishe—

Ruth. Ja zamuchìm moj pridovek, ar tî to nikaj nebi hasznilo: drugotî vsze po iztini povedati hochu.

Ztar. Drago mî je, daszîmê na to zpomenul, da y ja tebi moj pridovek, y mezto narodno povedal nészêm; arszêm obechal, da toga nikomu na szvétu povédati nèchû.

Ruthard ada povedal je ztaromu vsze szvoje dogodyaje, y kadabi bil dokonchal, onda Ztarecz pomiluvanye z-nyim imajuchi, reche,,

Ztar. Jaszêm tî vre povédal, dragi Ruthard! da niti ime moje, niti narodno mezto nikomu povedati nèchû, szamotî to povem, da ja iz jednoga ztarinzkoga plemenitoga plemena izhádyam, jaszêm szréchno y mirno z-tovarushiczum mojum sivel, ali o! salozt! kada je ona preminula, vsza moja szrécha je zniknula: onda je poginul mìr szerdcza, y za kratko vu takove neprilike dozpel jeszem, daszêmsze vszega, y sivlènya zkoro mentuval. Taborsze je pochel, y kadabi blizu mojega imanya y grada nepriatel nadoshel, na nyega v-nochi je navalil; jaszêm z-mojémi szlugami grada branil, ali-kajtisze z-malum lyùdih

shakum braniti niszêm mogel, hotelszêmsze pod ztanovitemi pogodbami predati; kajti pako nepriatel niti poszluhnuti mene ni hotel, nego z-szilum na grad navalil, nyega vusgal y mene ranil, moralszêm zadnyìch z-besanyem sivlènye moje oszloboditi: ali - vu zmutnyi ovoj pozabilszêm na déte moje, koje kadabi bil, k-szebi dojduchi, zgreshil, vernulsze jeszem zproti hotechi nye oszloboditi, ali - akoprem po czélom gradu, izkajuchi déte, zkakal jeszem, nigdégâ vendar najti nészêm mogel, doklam zadnyìch y nepriatel nuter je vlezel, ter onda vu blisnyu lozu p obechi jeszêm moral, kade mê kmet moj je prijel, y ránu zavezal: ali ràna moja ni meni tuliko dodihala, kuliko zgublenye déteta, koje nigde najti mogel nészêm: keszneshe takaj kmet povszud déte zahman izkajuchi, y vidèchi vu ognyu gràda, nazadsze je povernul. Jaszêm vesz omamlyen bil, miszlèchi, kam je dozpelo moje déte, y za ztalno dersèchi, da je zgorelo, pochelszêm narekuvati, y krichati: O drago moje déte! drago déte moje: za tém szedemszî na jeden kamen, y videlomîsze je, kak dabi déteta mojega glasz chul: ali szamo jeka bìla je. Oztaviv-

shi anda mézto ovo, szim tam hodil jeszem, ali nigde pokoja nashel nészêm, vechput blizu nepriatela bilszêm, ali vszakipùt sze szrechno nyegoveh ruk'h oszlobodil jeszem: povszud po dalechnom orszagu hodèchi, nigde pokoja najti, y salozti potishiti niszêm mogel, nashel szêm lyùdih vech zléh, kak dobréh, doklamsze zadnyich nameril jeszem na mezto ovo: vu lozi ovi tolvaji ztanuvali jeszu, y vre blizu nyih buduchi, zpazil jeszem pripetcze kamen pri pechini ovi, kojegaszêm odrinul, y duplo ovo znashelszem, vu kojeszêmsze zkril, akoprem czélu nòch zpal niszêm: v-jutro, kad' je szuncze izishlo, opazilszêm nutri szvétlozt, za kojum dalye idùchi, nashel jeszem ravnu ovu doliczu, koja za onda zaraztchena josh bila je, odredilszêm onda bil ovde ztan moj, y za toga sivel z-korenyem, y divjem szadom, dokszû tolvaji blizu bili: kadbi pako bil zpoznal, daszûsze od ovud odneszli, pochelszêm mézto ovo vu red metati, napravilszî kuhinyiczu, y zaszàdil drevje, kojemî dozta szàda dava; y ovde szad mirno sivem, drugomî nemenyka, nego mê muchi miszel za déte moje, koje ali je vu oném tabor-

zkem vremenu kam pobeglo, ali vu gradu zgorélo.

Ruthard ova pripetchènya chujùchi, vesz salòzten, y milujùchi ztarcza, reche: anda mi obodva vnogo na szvétu pogubili jeszmo; naj nasz ada nikaj vech nerazluchi, hochemo zkupa siveti, ja od tebe nechû iti: dopuztimî, da tê za Otcza imenujem, y tebe hochu prestimavati kakti Otcza mojega: hochu vsza vchiniti, koja zapovedal budesh: nepùztimtê vech nikaj delati, nego vsza ja mezto tebe delati hochu, y tebi podlosen biti: ztarecz je priztal kselyi nyegovi: y akoprem drago mû je bilo, da je pri nyem oztal, ni vendar selel, dabi ov josh vu mladozti budùchi, vu puztchini sivùchi szvéta oztavil. Ruthard poleg ztarcza ovoga vresze je szrechnoga chutil, y na neszréchu po malom pozablyuvati pochel: kadabi ovak nekuliko meszecz'h zprevadyal, dojdemû na pamet, kak on negda med lyùdmi vnoge veszele dnève je zprevodil, szada pakò vu puztchini szamochno siveti mora: y ova miszel trapila je szerdcze nyegovo: kaj ztarecz zpazèchi, nigâ hotel vu premishlyàvanyu ovem pachiti.

Del XI.

NOVO TABORZKO DOGODYÈNYE.

Kadabi jednoch ztarecz po lozi korenye zizkaval, y po vodu frisku ìshel, prek navade je bil zaoztal, y kada vre pod nòch nigâ domom bilo, Ruthard nemìrno szim tam je hodil, izide iz dupla, y okolo naszluhava, y kad bi ravno ztarcza navikati hotel, chùje nekaj shumeti, y nut ztarecz hìtro k-nyemu ide; kadabigâ pak hotel pìtati, gdesze je tak dugo zadersal, namegne nyemu ztarecz, dasze naj berzo nazad poverne, za kojem y on berzo je nuter ztupil, y kamena za szobum hitro zaperl: y kadabi vre nutri bili reche“

Ztar. Nasz, hvala Bogu! dragi Ruthard! nikakova pogibel neztrashi, arszmô ovdé szegurni: nego ztrashi nekojega drugoga, kojega bi ja oszloboditi selel. — Kad' szêm od nashega ztana malo dalye bil preshel, hotèchi za nasz hranu izkati, najenput chulszêm halabuku y stropot konyzki, paschilszêmsze zproti, damê gdo nezpazi, ali nevlovi, szim dojti: alimî je prekreszno bilo, anda szêmsze zkril vu jeden germ, y bilszêm tak szrechen,

dasze na mê ni nigdo nameril: negoszêm videl jednoga sherega Turczev oborusnoga, kojisze ondé na travu polosili jeszu: bojalszêmsze jako, da mê szad szad nenajdû, y za mê onda zlo nebude: ali – premiszli, Ruthard! kak szêmsze zachudil, kadszêm med nyimi zpazil jednoga mladicha vu lepi opravi, oborusnoga, na kojega perszah modro selezo z-cherlenem zmeshano, a na kalpaku cherleno perje bilo je.

Ruth. Kak? kak? modro selezo z-cherlenem zmeshano? jeli y na kalpaku pozlatchenoga orla je imel.

Ztar. Takmîsze vidi.

Ruth. Ah! on je, on: kaj moram chuti: Hartvig je zaizto, Hartvig! govori, proszimtê dalye.

Ztar. Nekoji zmed Turczev govoriliszû magyarzki: y razmelszêm nyihov dokonchek: budite, velì oborusni mladenecz, batrivì, nasha vòlya bude zpunyena: szamo z-menum tam hodte, kam vasz pelyal budem: jaszêm vre zeznal, da on z-nekojemi vojniki bude szim tam hodil skomcze, y Kaniski shancz pregledal: onda na nyega navalimo: vojnike porasamo, à nyega pak' zvesemo, y k-Turzkomu

Veziru odpelyamo: onda mi dàr velik dobimo, y on naj ztrahoviteshi nepriatel vash zkonchan bude.

Ruth. Vash naj ztrahoviteshi nepriatel, o Bose! to ni drugi kak Zriny.

Ztar. On, on, arszêm chul ime nyegovo zpominyati, nyega selê vloviti.

Ruth. O Bose! kakbi ja mogel tvoju, Zriny! Zriny! pogibel chuti! o Bose! dajmî jakozt, dagâ od pogibeli ove oszlobodim.

Ztar. Tvoja, Ruthard! pomoch nyemu szada jako potrébna je! morashsze szada paschiti; ar szila je velika.

Ruth. Ah! idem, idem; szadasze razdrusim od tebe, ali za kratko szamo vréme: idem, da mojega Zrinya oszlobodim: on naj nebû znal za oszloboditelya szvojega, ar kakgâ oszlobodim, nebudem chakal, damî zahvali, negosze zproti povernem k-tebi. Vzème ada Ruthard na szê orusje, veszelo nye pogleda, y reche: anda josh jedenput, moje orusje! budem imel szrechu tebe nad nepriatelom obrachati, akoprem szêm vre bil odredil, datê herdya pojé: budi mî ada josh jenput na pomoch! ter onda za navek pochivajszî. — Prime Ztarecz Rutharda za ruku,

zpelyagâ iz dupla, y pokasemû pút drugi po neznanom meztu, po kojém van iziti, y proti Kanisi zraven dojti more.

Ruthard od Ztarcza razdrusen ide zkoro pol vùre pod pechinum po tmiczi, teda van izìde, y dobroszî zapameti, kud je izishel: iziduchi pochineszî, y nut zachuje stropot konyzki, miszlechi, dasze morebiti Turczi z-onem iztém vodyum k-nyemu priblisavaju: zkrijesze ada vu germje, y zpàzi, da ide jeden magyarzki shereg vojnikov, kojiszû izkali mezto za pochinek: chúje glasz vodye: Hochemoszî ovde malo pochinuti, najsze ovde konyi nashi paszeju, poleg je y voda, gdésze napojê: — ter onda odszeli jeszu, y na tratinu polegli.

Vodya. Ala! lyut je bil harcz, kojega szmô pri Morath bregu dovershili.

Jed. Voj. Aliszmô y szrechno vojuvali, nepriatel padal je pod nashem mechem, kak pshenicza pod szerpom, tomê je veszelilo, kadszêm kojemu Turchinu ali tataru glàvu dole obalil.

Vody. zato nam je zahvalil nash veliki Vodya, daszmô napriatela pretirali, da k-

gradu Zrinyu dojti ni mogel: ali kaj bude, akosze nepriatel k-nyemu jednoch dovleche?

Voj. Ondagâ y pak nazad pretiramo.

Vody. Ja miszlim, dasze Zrin-grad nikak obraniti nebude mogel: zadnyich dojde Turczem v-ruke.

Voj. To nebi bilo zdravo.

Vody. Szamo pazi na to: tosze ochivezto pripeti: — Zakajszû nasz iz gradâ van deli, gdeszmô priszegli, dagâ do kaplye kervi braniti hochemo. Szadaszû Franczûzi y Nemczi nutré: zakaj je to? — Zriny vsza ova dobro vidi: Zriny sze je poszvadil z-drugem sherega Vodyum, koisze nad nyim seli za to fantiti: Zriny je grada na trucz Turczem dal zezidati, to je Turcze jako zbantuvalo, y zato budesh videl, da Zriny-grad nebude dugo ztal.

Voj. To je ravno pametno recheno: a kam pako onda Zriny?

Vody. Budesze dozta szerdil, y lyutil; ali nikaj nebude hasznelo.

Voj. Kam pako mi szada.

Vody. Ja szam neznam, pri drugem sheregu szlusiti nèchêmo: hodmo rajshi vu domovinu nashu, y onak szmô ran'h dozta dobili: pak nasz takaj sene y detcza vre dugo tesko chakaju.

Vszi Vojniki. Y pravo je! hodmo vu domovinu nashu.

Nad to Ruthard z-germja zkoclil, kojega Magyari zpazivshi, taki gore podiglisze jeszu.

Vojdy. Gdo je tam? y gdoszi ti:

Ruth. Jaszem vash nepriatel, ako Zrinyem Mikulum dersati nèchête.

Vody. Tak je? podajmi ruku, y napisze malo vina: mi vszi zkupa z-Zrinyem dersimo, y poleg nyega vojuvati hochemo.

Ruth. Pak Zrinya vi hochete oztaviti, kada je on vu naj vekshi ztizki y pogibeli?

Vody. Pogibeli? kakbi to moglo biti? ja dobro znam, da on z-velikum Vojzkum pri Kanisi lesi, y szegurno obladal bude.

Ruth. Hocheteli mene vu judnem teskem poszlu poszluzniti predi kak bi vu Domovinu preshli?

Vody. Kajbi to bilo? povedy nam odperto.

Ruth. Zriny je vu veliki pogibeli, od koje on josh nikaj nezna.

Vody. Kaj povedash, Zriny je vu pogibeli? bratja! koi lyubi Bana Horvatzkoga, naj ide z-menum.

Nad to plemeniti Magyari zkochijusze gore, poszedû na konye, y z-vodyum zkupa idû za Ruthardom, koi nye proti Kanisi je pelyal.

Mirno pochival je Zriny vu shatoru szvojem: y kadbi zorja puczala, izishel je z-nekulikemi Vojniki na pregledanye jakozt grada Kaniskoga; niti nemiszlèchi, dagâ kakova pogibel ondé chaka; arsze je ùfal vu Kaniskoga Bashu, koi je Komendant vu Kanisi bil, y z-Zrinyem dersal: — ali — to Turczi zpazivshi, Bashu vmorili jeszu, kaj Zriny ni znal: zato kakti szeguren dalko od Logora, akoprem szûmû lyudi nyegovi prechili, je bil odishel, y kadbi do *jednoga berega doshel*, 500 *Turczov iz berega na nyega* je navalilo z-velikum halabukum y hitrochum: Zriny vidèchi pogibel, y komaj deszet Vojnìkov z-szobum imajùchi, nemoguchisze drugach pomochi, obernulsze je nazad, y ostro proti jedni shumi besal; a Turczi za nyim: y kadabigâ vre zkoro doztigli bili, zkochi pred nye jeden oborusni vitez z- 300 Magyari, koji Zrinya med sze deneju, y na Turcze navaliju: — Ztrashen harcz podigel sze je; ar Zriny vidèchi pomoch, na Turcze kakti razlutcheni oroszlan je navalil: Ruthard ostro

takaj vojuval, y Turcze rasal je; y naj bolye onoga izkal, koj nyihov vodya je bil: y kadabigâ med drugemi Turczi opazil, navalil je na nyega, y ovi dva zgrabilisze jeszu zkupa; ali – kadbi Ruthard nyegov mech iz ruk'h odbil, y nyega ranil, pograbigâ, iz konya dole hiti, y reche: Ti malovredni chlovek! ovo je tvoje zadnye harczuvanye: poznam tê dobro, gdoszî ti: pograbi mecha, dagâ prebode; aliszû nadoshli Turczi, z-kojemisze y pak tuchi je moral: za toga vodya vmeknulsze je, y dalye odbesal: zadnyich obladani Turczi, nekoji odbesali, nekoji polovlyeni jeszu bili.

Zriny videchi obranitele szvoje, pochel je vszem lepo hvaliti za nyihovu proti szebi lyubav: ali, reche Magyarov vodya: naj nam, Zriny! hvaliti, nego mi vszi zkupa hvalu dati moramo onomu mladenczu, koi je nam priliku dal, daszmô tebe oszlobodili.

Zriny. Gdoszî ti, plemeniti mladenecz?

Ruth. Dopuztimî, da ja tebe za mojega priatela imeti morem, y tomî dopuzti, datî sze ja neprepovem; nego mê nazad oditi puzti.

Zriny. Kaj god z-mene imeti hochesh, szamo priatela ne: nigdosze nigdar vu pri-

atelih szvojeh ni vkanil, kak ja: szamo jedìni ti Ruthard! bil jeszi plemenitoga szerdcza priatel: y kakmîsze vidi, tiszî szada poleg mene seztoko harczuval; artê poznavam po tvojoj modri opravi.

To je vre prevech chuti! miszli vu szebi Ruthard, dene iz glave kalpaka, y odpre pred Zrinyem obraz: — Ruthard! Ruthard! zkrikne Zriny, y nyega obme, govorechi: Tak szî ti moj oszloboditel? ti moj Angel? koi mê zmìr szlédish: ah hodi, hodi vu naruchaj moj, iz kojegatê vech nigdar nepuztìm.

Magyarisze veszelili jeszu, daszû Ruthárda videli, kojegaszû onda ztoperv poznali: Ruthard vidèchi, dagâ je Zriny nazad vu priatelztvo vzèl, ishel je z-nyim vu Logor.

DEL XII.

NOVI SZRÈCHE PÒKAZ.

Nut Zriny zevszém lehko odproztil je priatelu szvojemu Ruthardu zarad Hartviga, da mû je sivlènye obchuval: hli szad Zrinyu ni hotel povedati, da Hartvig y szada kakti Turzki vodya proti nyemu je vojuval; dagâ z-tém bolye nerazsaloztì; ali na vekshu szerditozt negene: raduvaliszûsze obodva, daszûsze zkupa nazad zeztali, y Ruthard mo-

ral je obechati Zrinyu, dagâ nigdar neoztavi: potlam szû y pak obodva ostro vojuvali, da Kanisu predobiju, ali zahman; arszû Turczi grada jako branili, tak, da je Zriny moral vojzku szvoju na zad potegnuti. Zatem doshel je y veliki Vezir prek mozta Oszechkoga z-szedemdeszétemi jezérmi izebraneh Turczev: kaj Czeszarzki Vodye videchi, nekajsze poplashili, nekaj med szobum poszvadili jeszu, y puztiliszû Turczem vsze od Zrinya predoblyene grade, jednoga za drugem odteti: y akoprem sze Zriny szvojémi vérnemi vojniki ostro bi bil branil, móralsze je vendar vsze dalye y dalye vlechi: zadnyich veliki Vezir Turzki navalil je z-vojzkum y na Zriny-grada, y nyega do zemlye porushil, kaj videchi Zriny: jako razsalozten, reche: O Ruthard! vidish szada lépo ovo mezto nashe, gdeszmô vnogo vrémena vu priatelztvu siveli, porusheno, y za navek pogublyeno: mi vendar hochemo priatelztvo nashe y lyùbav med nami zadersati do szmerti, kaj y z-priszegum jeden drugomu obechal je. — Zatem Zriny, koi Montekukulia vech z-dobrem okom gledeti ni mogel, szerdito tabora je oztavil, y vu grad szvoj Chakovecz z-tovarushiczum y

priatelom preshel: kàdé Ruthard nekuliko vremena sivùchi, zmiszlilsze je iz Ztarcza szvojega, miszlèchi, dabi jako bedazto vchinil, dabi nyega prez vszakoga zprichanya oztavil: miszlil je anda, da onoga, koi je nyemu pervi priliku dàl za Zrinya oszlobodìti, nagovori, y proszi, da y on oztavi puztchinu, y k-Zrinyu vu Chakovecz ztanuvat dojde; y akoprem miszel ova je nyega kruto veszelila, z-druge vendar ztrani kakti dvojil je, dabi on to vchiniti hotel; y vu mishlenyu szvojém nyemu je prav daval; ar holye je nyemu, kak je miszlil, vu szamochi, y mìru siveti, y zato prav vuchini, ako nedode, akoprem meni tesko bude, od nyegasze za na veke razdrusiti: — ovak miszlechi dojde k-Zrinyu, y nakanenye pove: - kojemu Zriny reche: Hodi, hodi dragi moj Ruthard! dopelyaj Ztarcza onoga k-meni, y nestentaj nazad dojti, za toga gledel budem, datê za navek szréchnoga vchinim. — Ali Ruthard je miszlil: O Zriny! kak bi ti mene szrechnoga vchiniti mogel prez moje Judite: prez nye ja nigdar szréchen nebudem: — zatem sze obleche, na konya szede, y odpravi tam, gdé je Ztarcza oztavil: raduvalsze je vu szerdczu, kad' je szréchno na mezto pogodil: odvali kamena, ztúpi vu duplo:

zove Ztarcza, ali odgovora nedobiva: ide dalye do ravnicze: zove, ali zahman, Ztarczu niti traga nenahadya: nego namerisze na jeden na zemlyi lesechi mech: kaj je to? reche: zdigne mecha, y ogleda, y vidi kervavoga; O Bose; zpazi na nyem ime Hartviga, zpuztigâ z-ruk'h, y priszlonyen k-jednomu drevu velì, o dragi Bose! kak chudnoviti jeszu tolnachi tvoji! O Hartvig! Hartvig! takszî ti y ovdé bil-y ovde nekakovu hmanyiczu napravil! o jaj meni, kaj drugo szuditi morem, kak da je on iz harzcza onoga szim dobesal, y onoga dobroga Ztarcza vmoril: O dabi ja to ochiveztno znal, nebi pochinul, makarbi czél szvét obishel, doklamgâ nebi nashel, y sitka mentuval; y kajti Ztarcza ni nashel vu ravniczi, ishel je vu kuhinyu, aligâ niti tam ni nashel, nego videl je zemlye dober falat z-kervjum poskroplyen; y na to velì: O zaizto Ztarecz moj je vmorjen; leseszî na poztely, y pochme milo plakati: gledi y pak okolo, y zpazivshi nekaj, kakti pìszmo, zkochisze, prime lizta, y chteje:„

„*Tebi, kojega ime ovdé neszmem napiszati, ar neznam, jeli ti pervi ov lizt v-ruke dobish, ochitujem, daszêm tak szrechen, ter nashel*

ono zviralische, iz kojega ti veszelye grabi! budesh, dojdi na ono mézto, gdészi ti tvoje dobro zgubil, y gdé miszlish, da je veszelye tvoje v-grob zakopano: ondesze zeztanemo, ar ja onde radozt tvoju y szréchu jako iz-chem. — Ti pako, koi ova morebit chtejùchi, razmel nebudesh, y szamo po neszréchi szim dojdesh, puzti pri miru piszmo ovo, y ne-zkrati szréchu onomu, na koga piszmo ovo zpada: a ti, koi mene razmesh, y moj priatel jeszi, surisze dobiti kaj berse szrechu tvoju.“ Ruthard prechtejùchi odrevenil je, y razmevshi pìszmo, reche: Na mê, na mê zpada lìzt ov; razmem ja tebe, dobri Ztarecz! ah! idem, idem za tobum, znam ja dobro mézto ono, gdé Judita moja pochiva; tam ti mene zovesh, onde mê chekash: ali kakovu szrechu ja tam zadobim: Ah! nepoznash ti szerdcze moje, koje prez Judite nigdar szreche imelo nebude: ali kak je szim doshel Hartviga mech? y kaj ova kerv na zemlyi znamenuje? jeli ni morebit Hartviga nakanenye mene tam dovàbiti, tersze z-Istvanom szlositi, y mene sivlènya mentuvati? ali — budem ja namê pazil: — neznam, bili ja to

Zrinyu nazvéztil, da ja tam selim iti: Ztarecz mi pomoch ponudya, Bog zna, kak dugo na mê chaka: idem ada k-nyemu, ûfamsze da vu nikakvu nepriliku nedozpem.

DEL XIII.

ZA DUGEM RAZTA' LENYEM, VESZELI Y PAK ZEZTANEK.

Ruthard naglo oztavi duplo, y surisze k-Istvanovomu negdashnyemu Gradu, gdé je pervi put Juditu szvoju videl: dojduchi vre blizu, miszli, kambi ishel, gdébi Ztarcza szvôga nashel: ide ada pervîch na ono mézto, gdé je Juditu od Dühösdia oszlobodil: lese pod jeden czer, y vchinimûsze, da vidi onu lepotu, koju pervi put ovdé je videl: naszloni glàvu na ruke, meszecz lépo szvéti, y vsza tiha y mirna okolo bila jeszu: pogleda na zvézde, zdehne, y zakrikne: o Judita, Judita! y réch ovu Jeka od pechine poverne: *Judita! Judita!* nad to merzlocha prejdemû po vszeh kotrîgih: izche z-ochmi Judite szvoje tenyu: ali -z-kem blise priblisavasze pol nochi, z-tém bolye trapi nyega miszel: po pol nochi, na jenput chúje nekakov shum, y vidèchi pri meszechini jedno drevo, stima, da kip Judite vidi: — kak dagâ ztrela vudri,

zkochisze gore, pretegne ruke za objeti, krichèchi: „*Judita! Judita! moja*! zatem szvétlozt meszecza od oblaka zakrijesze, y videlomûsze je, dagâ je negdo objel: y zproti vesz zvun szebe je poztal: — dojduchi pako k-szebi, opazi, da ni bil kip Judite, nego Ztarcza, priatela szvôga, vu naruchaju je nashel: y zkrikne: O priatel! jeszili ti zaizto ovdé? - Jeszem ja, jeszem, Ruthard! velì Ztarecz; y dugo na tê chakam, povszud tê izchem: szadasze radujem, daszêmtê nashel. — Zatem kad' bisze bili objeli, pìta pervich Ruthard: Jeli on lizt na nyega zpada? y kakovu nyemu on szrechu prezkerbeti je nakanil?

Ztar. Chesz chasz videl budesh, dasze ja za szrechu tvoju jako zkerbìm; o kaksze raduval budem, kada tebe szrechnoga videl budem.

Ruth. Ja toga nerazmem: o priatel dragi! ti josh malo poznash szerdcze moje, kada miszlish, dabi ja radozt nashel ovdé, gdészêm Juditu dragu zgubil.

Ztar. Pochakaj szamo, jatîsze zavesujem, da tuga tvoja neszamo odlehne, nego y chizto preztane.

Ruth. Tisȓe szamo shalish; shala mê tvoja vendar veszeli; ar znam, da szerdcze tvoje nad szrechum mojum veszelisze.

Ztar. O zaizto, Ruthard! zaizto lyubim tebe iz pravogo szerdcza: ah! tvoje Ime, koje rad chujem, y koje ja zgubil jeszem, tvoje velím, Ime, tvoja podlosnozt, tvoj obraz, y téla tvojega ztruk — ali ah! da nemuchìm od toga; ar mî szerdcze turobno poztaje: — hodi za menum, vréme dohàdya, da zvershìm obechanye moje: szamo akoszî ti pripraven, da naj vekshe veszelye podnezti moresh.

Ruth. Zaizto pripraven.

Ztar. Tak hodi za menum.

Prime onda Ztarecz Rutharda za ruku, y vodigâ po naj guzteshem germju, y shumi: meszecz y pak szvéti, dojdeju do jednoga berega: kony Ruthardov dalye iti ni mogel, moral gâ je k-jednomu mladomu privezati drevu: teszen y tesek put imeliszû, pechina pred nyimi ztala je, po kojoj goré ztupalnicze zeszechene bile jeszu: po ovéh, velì Ztarecz, gore iti mòramo: Ruthard poszluhne: ter obodva, akoprem tesko, szrechno vendar gore izishli jeszu: onda Ruthard vidi je-

dnoga okrugloga turna med drevjem ztojèchega, kojega predi videti ni bilo mochi, doklam gore izishli nészû.

Ztar. Negda ovo mezto bilo je ztan tolvajzki: pred zadnyum ztotinum tolvajzki vodya ov grad je zezidal: szada pako tvoje veszelye y tvoja radozt nutre prebiva.

Ruth. Moja radozt?

Ztar. Tak je! tvoja radozt, Ruthard! ali — hodi, nestentajmosze dugo.

Ruth. Kaj je anda vuchiniti?

Ztar. Ovdé chaka tebe tvoja — neboj sze nikaj.

Ruth. Pogibel, znamdar, moja chaka mene ovdé: — ah priatel! ja nevérujem, dabi ti mene vu pogibel poztaviti hotel.

Ztar. O Bose! kaj to miszlish? nikakvâ pogibel — szamo hodi.

Zatem zvadi Ztarecz jeden veliki klyuch, odpre lokot, y vrata, koja od herdye skripala jeszu: idû chesz jedne ztupalnicze, koje jedna temna szvétnicza razsvétchuvala je: zachujesze glàsz od harfe: Ruthard poztane, y na Ztarcza glédèch pìta, kaj je to?

Ztar. To je szmertna Musika.

Ruth. O Bose! szadaszêm pred vrati, odkud glasz Musike dohàdya: gdo je nutre?

Ztar. Jeden mertvì, tvoj naj dragshi priatel.

Ruth. Vesz zvun szebe budùchi niszê ùfal rùku na vràta deti, doklamgâ Ztarecz ni priszlil, da naj odpre, y nuter ide: teda negda odpre po malom vrata, pogleda nuter, y vidi prek drugeh vrat'h zpodobu divojke na tleh szedèche, y harfu igrajuche, y drugu takaj puczu na poztelyi vu chernini oblechenu lesèchu: kaj znamenuje, pìta Ruthard vesz vu ztrahu, ova nochna Musika poleg ovoga mertvoga tela? Ztarecz mû namegne; da naj muchi, y pred nyim ide vu drugu hisu: divojka denê harfu na ztran, ide pred Ztarcza, zapazi za nyim mladencza, y reche: Ovo je, ovo! — Zachuje vu sznu zpodoba divojke, mertvoj zpodobne, réchi ove, zkochisze gore, zbrishe ochi — y — Ruthard derhtajuch krikne: Judita! - Ruthard! Ruthard! krikne Judita, y vu mertvechki Opravi budùcha hitisze vu naruchaj Rutharda.

Ruth. O Bose! gdészêm? jeszilî ti izta? Judita! ali Duh tvoj? o Bose! pomozimî.

Ztar. Razbatrivisze, dojdi k-tebi, dragi priatel! nechudisze tuliko, negosze vsivaj veszelya, koje tebi dùga salozt je prizkerbela: vu naruchaju tvojém ni tenya, nego izta Judita tvoja.

Ruth. Judita! Judita! takszî ti ovdé? O Bose! daj mîsze vusivati veszelya z-tobum!

Jud. O! dragi Ruthard! ada imam y pak szrechu videti tebe, kojega iz szerdcza lyubim, szedi poleg mene. —

Ruthard od veszelya zvan szebe buduchi niti ni znal, kaj govori: zadnyìch dojde k-szebi, y pìta Juditu, kak je szim doshla: y zakaj ovu mertvechku opravu na szebi noszi? ovoga pak od nyę ni zeznal, nego od priatelicze nyeine Marie: da, kadabi Istvan bil zachul, da Zriny z-Ruthardom k-nyemu dojde, y selí nyega z-Juditum zdrusiti, hotechi on to preprechiti, dal je nyoj nekaj popiti, od chesza ona vsza prebledela, y kakti mertva poztala je: kaj czéloga gràda drusina vidècha, y izti Istvan szebe saloztnoga kasùchi, paschilsze je zprevodom: zato dal je hitro lesz napraviti: nyega z-kamenyem napuniti, y vu onu gràdzku Kapeliczu poztaviti, y kakti zakopati: Juditu pako vzemshi

na plecha szvoja, nyu vu ov turen je doneszel, y nutre zaperl: y szam vszaku drugu noch nyoj nuter jezti donashal. Za vsze ovo nigdo ni nikaj znal, Maria léztor zpazila je, da ova Judite szmert ni prava, nego miszlila je otrovanye: kaj v-pamet vzèmshi Istvan, bojèchisze, dagâ neprepove, da je Juditu oztvaril, zato jednoch, kadabi Maria, za salozt potishiti, po shumi shetalasze, nadojde Istvan, pograbi nyu, y vuTuren k-Juditi zapre, gde ona od potlam z-Juditum salozt je delyila. Ali — dragi moj priatel! veli Ruthard Ztaromu, kakszî ti mogel zeznati, da Judita je ovdé, pokehdob'h ti od mezta onoga dalko ztanujesh?

Ztar. Tomu szada ni vrémena za povedati tebi, dragi Ruthard! dozta je to, da, kada tebe k-meni dugo vremena ni bìlo, negoszêmtê dugo zchakivati moral, za toga, dóklam ti dojdesh, jeszem ja szim tam hodil, dabi za Juditu zeznati mogel, doshel szêm ada do ovoga turna, y neznajuchi, kakbi nuter zashel, videlszêm zadnyích kak je Istvan goré ishel: hotelszêm klyucha vkrazti; ali szêm miszlil, da nebi dobro bílo: nego doksze je Istvan v-Turnu stental, zvadilszêm klyu-

cha, nyega na vojzk chverzto pritisznul, y nazad del, ter berzo odishel; potlam vu blisnyem méztu zpodobnoga klyucha dal narediti, y prez neprilike k-ovem vuznikom hodil, koji zpervincze hudo na mê gledeli jeszu, ali berzo priatelzkisze kazali, koje ja batrivel jeszem, y tverdno obechal, da tebe na zkorom szim dopelyam: ali-dozta mogâ govorènya: paschémo sze od ovud oditi.

Ruth. Y kruto, hodmo od ovud, — pritiszne k-szebi Juditu, ter nyoj velì, da za nyim naj ide.

Ztar. Ali — kam?

Ruth. Kam drugam, kak k-mojemu priatelu Zrinyu vu Chakovecz: O! kaksze on nad nashem dohodkom raduval bude.

Ztar. Dobro! vzèmi anda ti, Ruthard! Juditu k-szebi na konya, y zkerbisze da nyu y szebe od pogibeli kaj berse oszlobodìsh: ja Mariu z-menum pelyal budem: misze dva nikaj bójati nimamo: pri Zrinyu y pak videlisze budemo.

Kadabisze pak razdrusevali, y vre objeli, velì Ztarecz; meni je nekaj na pamet doshlo, da Istvana bolye razszerdimo hochemo ovde Lizta oztaviti, da, kada vuznikom

jézti donesze, namérisze na nyega, y za nami taki letel bude: ov Lizt pako bil je ovakov.

Istvan!

Judita tvoja z-Marium iz poganzkéh ruk'h tvojeh oszlobodyena je; netrudisze za nyimi; arszû vech dalko od tebe: ali, dabi nye y nashel, nikajtî nepomore; ar oszloboditel nyihov je zmosen chlovek vu Bechu varashu, tak, da ti nye oszloboditi niszî moguch. *N. N.*

Z-ovém liztom, velí Ztarecz, Istvana zmeshamo, ar on pojde Juditu izkat vu Bech, mi do toga vu Chakovecz dojdemo.

Oztaviju zadnyìch ovu ztrahovitu vuzu, Ztarecz nazad zaklene vrata, y szrechno dole izidûchi, dojdû na mézto, gde je Ruthardov kony bil privezan: — zprichaliszûsze jeden drugomu, objelisze, y obechali, dasze na zkorom zeztaneju. — Ruthard del je Juditu na konya, k-nyoj szel, y hitro odjahal: Maria velì Ztarczu: O! kak sze radujem nad ovum nenadejanum szrechum priatelicze moje! odgovori Ztarecz: Y ja nad Ruthardom mojem: O Bose! kak selìm nyemu dobro! chujesh Maria! jeli ti znash, odkud je ov mladenecz?

Maria. Neznam odkuda, léztor to znam, damû je pridovek Pavenberg.

Ztar. Pavenberg! Pavenberg! zklopi ruke, y nemoresze prechuditi.

DEL XIV.

NOVA POGIBEL.

Ruthard z-Juditum besechi, dalko je Ztarcza z-Márium oztavil: selel je dabi v-blisnyem meztu Juditi opravu premeniti mogel: Ali - o Bose! kad' bisze veszelya naj bolye vsivati hotel, y pak neszrecha nyega je ztigla: — kad' bi czélu noch po lozi szim tam ishli, y zkoro na kraju bili, zorja je puczala, y zachujû stropot konyzki: — preztrashena Judita velì: o Bose! morebit nasz Istvan preganya: — Ruthard poztane, gledi, y zpazi jeden shereg Nemskeh vojnikov naproti idùchéh: akopremsze nyih bojati, ni szumlyil, hotelsze je vendar nyih ognuti: ali — zpaziliszû nye Nemczi, y vodya nyihov, zlo odhranyen chlovek, zkochi na konyu za nyim y pistolu proti nyim dersèchi, krichì: ztani! ztani; gdoszî goder, drugach zproti mertvì budete. — Ruthard ztane: obernesze proti vodyi, y pìta ostro: kaj hoche?

Vody. Taki budete videli: - gdoztê vi?

Ruth. Kakovu pravìczu imash ti mene zpitavati, y preganyati?

Vody. Z-menum sze ni treba shaliti: jaszêm vojnik: z-tobumsze nebudem pregovarjal: odgovori mî na kratkom: gdoszî ti? y kaj szî nakanil z-tum Divojkum vchiniti?

Ruth. Y jaszêm vojnik: y znam dobro, kaksze dalko pravicze tvoje preteseju: kaj je tebe zkerb, kaj ja z-oszobum ovum vchiniti hochu? medtemtoga kad selish znati, jasze zovem Pavenberg Ruthard: jeliti ni poznano ime moje, jeli néztê vi vojuvali pri Dardi y Kanisi?

Vody. Ime ovo je meni poznano: ali nestimam, da bi ti bil on; Ruthard ni pograbitel Divojke.

Ruth. Tak ti velìsh, daszêm ja pograbitel oszobe ove? ah vodya!

Vody. Nikaj neplendraj, nego povedy, gdészî vzèl tu Divojku? y iz kojega klostra nyu jeszi vkral? to ja mòram znati, hodi za menum.

Ruth. Andasze ti podztupish z-jednem zmosnoga Zrinya priatelom tak merzko govoriti, y baratati?

Vody. Od Zrinya mi nikaj nepovedaj: jasze nyegove zmosnozti y jakozti nikaj nebojim: nitisze vu nyega neùfaj: ova pucza je jako lepa, nye mî vech nigdo z-ruk'h nevzème: (*krikre*) Junaczi, primitegâ.

Ruth. O Bose! med tolvajeszêm dozpel! nepodztupétesze mene na putu bantuvati, ar vasz to vnogo ztalo bude.

Vody. Kaj szû réchi moje zahman? Junaki!

Zatem zgrabi szablyu, y na Rutharda zamahne, ali on szablyu nyegovu szrechno odbije, zpuzti dole Judithu iz konya, y zvodyum vojuvati pochme, tak, dagâ je ranil: k-tomu prizkochiju drugi Nemczi, Rutharda vteszno mezto ztiszneju, gdésze braniti ni mogel: vzèmejumû orusje, y na tla hitiju: kaj vidècha Judita omegle: — Rutharda pako zveseju, ter z-nyim y Juditum dalye ishli jeszu: — Vodya oblubil je Juditu, y dokonchal, dagâ y z-Juditum vu szvoj poleg Becha grad odpelya: y z-tem nakanenyem, daszî Juditu zadersì, naglo odjashe, y dojde do szvôga grada, jednu vuru od Becha ztojèchega poleg Dunaja. Onde Juditu vu gornye szvoje hise poztavi: a Rut-

harda vu vuzu zapréti dà, y z-nyim kakti jednem vuznikom baratal je. — Kajtisze je pako Ruthard zapriszegel, da toga vodyi odproztiti nèchê, bojechisze vodya, dasze chesz obloke komu neprepove, preneszel je nyega vu jednu gluboku pod zemlyum vuzu; — on pako okol Judite obhadyal, y nyoj lyubav szvoju ochituval, aligâ ona odurjavala, y nikak do szebe puztila ni: — nad tem razsalozten Nemecz, iduchisze okol Dunaja vu miszlih shetat, zpazi jeden Vugerzki shereg, y z-nyim jednoga ztaroga szedoga chloveka proti szebi jashuch: koi pred nyega ztanę, y pìta: Jeszuli oni, Gozpone! poznani vu Bechu?

Nem. Jedno malo: kajbi oni po tom seleli?

Ztar. Jasze moram k-jednomu postenomu chloveku vtechi, na kojega bisze ufati mogel, armî ova mezta niszû poznana: jednu pograblyenu puczu izchem, jeszuli oni gdé za nyu chuli?

Nem. Puczu izcheju?

Ztar. Nigdesze na trag nameriti nemorem, kam je odpelyana: nego-akosze morebiti gdé namerim na nyu, jaj onomu, koi je nyu pograbil.

Nem. Kaksze zove ta Divojka? jeli kakova nyihova rodbina?

Ztar. Je Brata môga kchi, y zovesze Illyefalvi Judita.

Nem. Kakov bi oni, Gozpone! dali dar onomu, koi bi nyih na nyu naputil?

Ztar. Kajbi goder selel?

Nem. To je veliko obechànye! a kaj bi bìlo, dabi on nyeinu ruku proszil.

Ist. Takbi tak dalko to moralo dojti?

Nem. Takîmsze to nedopada, kak vidim: naj idû dalye, morebitsze na nyu nameriju.

Ist. Gozpone! vi morate znati za puczu, to je iztina.

Nem. Gozpone, po malo! niszê treba nikaj groziti, vidite ono mojega grada, szamo viknem, y taki v-temniczi szedeli budete: ja znam gde je Judita.

Ist. Taksze anda pogodemo.

Nem. Drugach nemore biti: Ja Juditu rad imam.

Ist. (*zpukne szablyu*) Ho! takszî ti Juditu moju pograbil?

Nem. Ja nészêm.

Ist. Daj nyu napervo.

Nem. Ja nyu nechuvam, szamo znam gde je.

Ist. Anda gdé je?

Nem. Vu zkrovném méztu, kade za nyu zeznash, kadmîjû za senu dash.

Ist. Jatê budem tusil, szamo da znam gdé je.

Nem. Kad je tomu tak, taktî moram prepuztchati: hodi z-menum hochemosze priatelzki pogoditi.

Istvan ide z-nyim vu grad, y kadbi bili nuter zashli, Nemecz dà szlugom znamenye, y Istvana na jenput primeju.

Ist. O! prokleti ti chlovek! tak szêm ja vu tolvajzke ruke dozpel.

Nem. Nikajsze neboj, szamo obechaj, kaj selìm, taki szloboden budesh, y jatê prestimaval budem, kakti rodbinu.

Ist. Ali — ja Juditu tebi za senu nedam; rajshi nyu sivu zakopam: y za tem-kak nyu prevzèti bi mogel chloveku, kojegaszû hoteli proti vòlyi moji nyoj obesziti.

Nem. Vkanlyiva tileszicza, lehko je tomu pomochi: ovdégâ nigdo nepozna, jagâ priszilim, daszî ime premeni: kaksze zove ta zlochezti chlovek?

Ist. Zovesze Pavenberg Ruthard.

Nem. Tak je to ta chlovek? szada miszli na tvoju haszen; ja ti dam szlobodschinu, dasze budesh fantiti mogel nad tvojém nepriatelom: nego tiszî szada pod oblaztjum mojum.

Ist. Prokleta ta igra! naj bude tak: k-vszemu privolyim, kaj hochesh, nego szirota Pucza!

Nem. Meni je vsze jedno; ja z-nyum nikaj nepotrebujem.

Ist. Takszî dajmo rúke.

Nem. Ja ti drugach nevérujem, nego napravemo zverhu nashe pogodbe píszmo, da ti meni nyu za senu dajesh, y onda ztoperv véruval budem, kada ti pogodbu podpìshesh.

Ist. Naj bude anda tak! k-vszemu privolyujem.

Nemeczsze paschi iti pogodbe piszat, zadovolyen leztor, da Juditu za senu dobì, y z-nyum nikaj od Istvana potrebuval nebude: y kajti sze je Istvanu privedyalo z-nyum dalye neprilike imeti, y nyu vech hraniti, zato z-drage volye nyu rajshi Nemczu, kak Ruthardu selel je dati. — Istvan vendar selel je kakovu zprechku vchiniti, y Nemcza vka-

niti; ali plemeniti Nemecz bìl je pazlyiv tak na Istvana, kak y na nyegove szluge. — Kak je Istvan pogodbe podpiszal, takigâ ja k-Juditi pelyal, kojoj, kada bi bil nekoja zpochitaval, povedal je nyoj takaj, da ovoga Nemskoga Gozpona vzèti môra: zahmansze je Judita pred Tetcza na kolena hitila, zahman proszila, da toga nebi dopuztil, dabi ona za musa iti morala: y da hoche rajshi v-kloster iti, kak to vchiniti: ali ovi dva divjaki szamo szmehaszî iz nye delali, y gozti pripravlyali jeszu.

DEL XV.

POMOCH! POMOCH! POMOCH!

Hodmo na Rutharda nevolyni ztalish! onsze szirotek vu gluboki temníczi mùchi, y za Juditu szvoju zdihava: niti je ùfanya imel kadasze vech od onud oszloboditi.

Bil je vecher, kada Istvan vu grad je doshel: à szlugi domachi dobre vòlye szû bili, ar îm je Gozpon Grada od velikoga veszelya vnogo vina dal, y darov vnogo razprikazal: — nekojiszû pijani pred Gradom szedeli, nekoji popevali: dojde k-nyim Ztarecz jeden vu puztchenichki opravi, vesz

salozten, y na batini pred szobum koraczajuch. Chujete vi, Ztari Japa! velì jeden zmed szlug'h, kam tak keszno idete?

Ztar. Vu Bech idem, detcza moja! ali-ali miszlim, da tesko denesz tam dojdem; ar puta neznam: lesemszî gdé pod drevo, y chakal budem dnèva.

Szlug. jed. Y pri nasz bi mogel ov szíromak prezpati: zakaj bi na polyu moral oztati?

Szlug. drugi. Dasze nebi zato Gozpon szerdil.

Szluga perveshi. Kaj bû on od toga znal, kaj sze vu gradu dogadya?

Szlug. drugi. Prav imash, Brate! — krikne za puztchenikom: Hej, ztari Japa! hodte szim nazad, y pite ovde z-nami kupiczu vina:

Ztarecz (*nazad dojduchi*) Hvala, vam dragi vojniki.

Szlug. per. Ovdé pri nasz bndete mogli prezpati, szamosze zutra rano od ovud odneszéte.

Ztar. O kak bi vam naplatil vashe proti meni dobrochinztvo!

Szlug. drug. Ej! kaj bi nam zato hva-

lili, ali platili? mi nikaj nepotrébujemo: szamo hodte jéchte y pite z-nami.

Ztar. O! kak mî je povòlyno okreplenye! Bog vam plati.

Szlug. per. Japa! viztê vech jako ztari?

Ztar. Vech blizu szedemdeszet let'h.

Szlug. drug. Toszû lépa leta, morebitsze zmed nasz toga nigdo nedochaka.

Ztar. Zakaj ne?

Szlug. drug. Vojnik vszaki chesz vnogu pogibel prejti mora.

Ztar. Kakszêm pak ja ztarozti dochakal? bilszêm y ja negda Vojnik, y chesz vnogu pogibel preshel: ni dugo kaj ovu sziromasku opravu noszim.

Szlug. per. Bog tê sìvi pajdash! — kak pak szada sivesh?

Ztar. Szada Bogu szlusim, y terszimsze vszigdar komu na haszen biti, jaszem vu 16 letu dobe moje Vojnik poztal, y vszigdar proti Turczem vojuval: drugach szêm sze dobro dersal, ali - jenput po neszrechi vlovlyen, y czéléh 20 let'h vu vuzi muchilsze, gde niti szuncza videl niszêm: jednòch vendar dobilszêm szrechu za zkochiti: ali pogubil-

szêm jakozt: y moja negdashnya gyegyernozt Vojnichka zazpala je.

Szlug. drug. To je saloztno: kakszî mogel 20 let'h tu nevolyu preterpeti?

Ztar. Moralszêm terpeti: y potlamszêm vszigdar selyu imel, sziromaka szusna, budî kriv, budi nekriv batriveti, y nyemu na szlushu biti: gde goder poleg kojega grada idem, pìtam jeli gde kakov szuseny, kojegabi razbatriveti mogel: y vszigde takovomu dobromu chloveku zahvalim, koi mî takovoga sziromaka szusna pokase: szlugi poszlushaju Ztarcza, y prejdeju vu grad, kak dabiszî josh vina donezti hoteli. — Brate! velì jeden, meni nekaj na szerdczu lesì — y mi imamo jednu sziromasku szusniczu Juditu vu gradu.

Szlug. drugi. Toszû zahman rechi: knyoj nikomu dojti ni szlobodno.

Szlug. per. Ali Ruthard, on nedusen terpì, ja dobro znam.

Szlug. drug. Y ja to velím, y znam, kada sziromaku vzèmu Juditu, nyega zkonchaju: ali mi tomu pomochi nemoremo: niti to na nasz nikaj nezpada: naj vchini Gozpon nash, kajmû dràgo.

Szlug. per. Prav imash: negoszêmsze ja nekaj zmiszlil.

Szlug. drugi. Hochemo barem ovoga Ztarcza k-nyemu odpelyati, dagâ razveszelì: Bog moj! kakbi y nam drago bilo, dabi vu takovom ztalishu y teskochi nasz gdo razbatrivel.

Szlug. drugi. Prav imash: nego chêmogâ zapriszechi, da bude od toga muchal.

Szlug. per. Ah! k-chemu bi to chinili: vidisze iz ochih pösten chlovek.

Szlug. drugi. Hodi anda pelyajmogâ tam.

Szlug. per. Pochkaj dok' naztane tmicza, drugach bi sze zeznati moglo.

Doneszeju josh jeden polich vina, ponudiju Ztarczu, termû poveju, dagâ k-szusnyomu pelyati hocheju: nad chem on nyim lepo je zahvalil: ondagâ odpelyaju vu jednu hisû: dokszû vszi pozpali: onda dojde jeden szluga, odpelyagâ k-szusnyomu, y plta biligâ chakal.

Ztar. Ni potrébno, priatel dragi! mene chakati, ja za vòlyu sziromaskoga szusnya do jutra oztati hochu.

Szluga. Kak vamsze vidi: Japa dragi moj! szamo ja v-zorju szim pred vrata doj-

dem, dá vasz nazad izpelyam: odpre anda vrata temnicze, y Ztari nuter vlezne. Ruthard salozten, pretegnyen, na gnyilom shopu lesèchi, chuje ob nenavadni vuri vrata témnicze skripati, y zpazi na jenput puztchenika pred szobum ztati, koi nyega opíta: Ruthard! kaj mê vech nepoznash? zakrikne Ruthard! Bog moj! zkochi goré, y obme ztaroga priatela.

Ztar. Pszt! szamo na tihom chêmosze, dragi Ruthard! zpominati: da nasz nebi gdo skomcze poszlushal: z-mojém nachinom szêm ja to dobil, da tê ovdé videti morem.

Ruth. Kakszî proszimtê zeznal, daszêm ja ovdé?

Ztar. Kadaszmôsze, dragi Ruthard! razishli, na berzom szêm zachul, daszû tebe nekakovi oborusni vojniki zkupa z-Juditum nekam odpelyali: odluchilszêm zproti, datê oszlobodim: Marjuszêm vu jeden kloster opatichki poztavil, y za temi vojniki ishel, y vsze po trágu idúchi, zpazilszêm tebe pri oblóku poleg Dunaja: hotelszêm sze tebi pokazati, ali tiszî od oblóka preshel, y vechtê videl nészêm, szudim, daszî od potlam vu ovu temniczu preneshen, dobilszêm szad

szlobodschinu od szlug'h, da k-tebi dojdem, y selimtê od ovud oszloboditi.

Ruth. O lyublyeni Otecz, y priatel!

Ztar. (*objemshi Rutharda*) O moj szinko! y zaizto mene za Otcza zvati moresh, ar chutim nekaj vu mojem szerdczu.

Ruth. O! lyubleni Otecz! kak ja Tebi zahvalim?

Ztar. Tak, tak szìn vuchiniti mora.

Ruth. O Bose! terszilsze budem; ali kak sze ja od ovud oszloboditi morem.

Ztar. Ti vzèmi opravu moju na tê, ona tê nepoznanoga vchinì vszigdé: od ovud taki hodi v-Bech k-Leopoldu Czeszaru, y proszigâ za pomoch: on kakti dobroga szerdcza Czeszar tebi pomoch szvoju nezkrati.

Ruth. Kaj bi pak ti mezto mene ovdé oztal, y vu pogibel dozpel, toga nikak nèchû.

Ztar. Ovo je jedini nàchin tvojega oszlobodyènya: premiszli, da y tvoja draga Judita muchisze ovdé, kojuszî takaj dusen oszloboditi: za mê szî glavu nikaj neteri: josh namsze szrecha poverne: ar, ako ti z-pomochjum nazad dojdesh, y nasz oszlobodìsh, onda ztoperv ja tebi odprem, gdoszêm ja:

szada szamò odhadyaj, y surisze mene, y Juditu oszloboditi.

Chesz chasz, kaksze Ruthard vu opravu Ztarcza obleche, chujû glasz szluge, koi Ztaroga vu temniczu je zapelyal: najtemî zameriti, daszêm po vasz, dragi Ztarchel doshel, arsze bojim, dasze nebi kakova neprilika pripetila; pokehdòb'h szmô ostru od Gozpona zapoved dobili, da ztranyzkoga chizto nikoga vu grad nepuztimo: miszmô prijeli ztaroga Illyefalvi Istvana, y moramo na nyega jako paziti, da nam nezkochi, dabi zeznal moj Gozpon, daszêm ztranyzkomu kvartera dal, zlobi z-mene bilo, ali szî vech pomochi nemorem: vi josh ovu noch ván oditi morate.

Ruthard Ztaromu namegne, y zdehne: kak dabimusze tesko od nyega razluchiti bilo: ide v-tniczi iz temnicze za szlugum, koi gâ je iz grada van izpelyal: y nekajmû prikazajuch szrechen putt selel: — Ruthard z-grada iziduchi taksze je paschil, da do dneva vre blizu Becha je bil, ali vu varash dojti ni mogel; argâ je kervolochno szusanztvo chizto szlaboga vchinilo, nego blizu varaskéh vrat'h na travu je legel: — gde lesèchi turobno je premishlyaval sivlènye szvo-

je, y ochivezto poznal, da ni oveh muk'h zaszlusil, koje terpete: mora: za tem szam szobum govorèchi, velí: „Ti nedusno terpish: ali tê nebude neszrecha navek preganyala: imaj ùfanye, Ruthard! vu Boga: muke tvoje zadnyich nadomezti veszelye: mut! kadaszî prez otcza y matere oztal, vsze pogubil, y po szvétu oditi moral, Zrinya szî nashel priatela, koi je tebe k-szebi vzel: kadaszî pri Istvanu vtemniczi bil, tebe ona dobroga szerdcza puczа je oszlobodila; kadaszî tvoju Juditu izkal, y nyu vre mertvu stimal, dobilszî priliku y szrechu y pak nyu videti: — y szada, kadszî vu ovi vuzi y pogibeli bil, dobilszî priliku y szréchu, da tê je dobri Ztarecz oszlobodil: o Bose! gdo je ov chlovek, koi mene tak lyubi, y za mêsze tuliko zkerbì; on mî je rekel, da, akoga szad' oszlobodim, meni nekaj ochituval bude.“ Ovak Ruthard naszlonivshi glàvu, chakal je dneva: pripetcze hiti ruku na kraj oprave, nekaj tam pochuti, kakti perzten: poszese v-sep, y zvadi perztena, vu kojem bil je jeden dragi kamen; Ruthard ogledava perztena, y miszli: Bose! kaj hoche Ztarecz z-ovem perztenom: pregledagâ bolye, y zpazi na nyem szvojega

plemena czimer zrezan: oberne perztena, y na drugi ztrani chteje: *Pavenberg Ernest*: o Bose! zkrikne: On je, on, szerdcze moje je to chutilo, da je on moj otecz: o Bose! kakovo chutenye ja imam, da vidèchi onoga, koi mene je rodil, poznal niszêm! o Bose! kakszêm ja zlochezt szìn! daszêm Otcza mezto mene vu vuzi oztati, y muchitimûsze prepuztil. O Ruthard! ztanisze, vernisze nazad do grada, zpelyaj otcza dragoga iz vuze: O dragi Otecz! idem, idem vu naruchaj tvoj; rajshi hochu ja vsze muke mezto tebe terpeti; — ali, O Bose! ako idem k-nyemu, y nyemu povem, daszêm nyegov pravi szìn, kajmû ztem bolye bude? budesze y z-menum dalye muchil vu vuzi: idem rajshi k-Leopoldu Czeszaru, pred nogesze nyegove hitim, y neztanemsze, dok pomoch od nyega nedobìm.

Paschisze ada zproti k-varashu: y k-vratam dojduchi blizu, vidi van izhadyajuche nekoje na konyih, y z-nyimi jagare z-vnogemi kopovi, koji szû pocheli jahati na proti nyemu, kakti zevszema ztranyzkomu: on pak zmìr gledi, koibi bil zmed oveh Ja-

garov vodya: zapazigâ, y mahomsze pred nyega hiti, bil je pako izti Leopold Czeszar, koi zproti ztane, y pita:

Leop. Gdoszî ti? y kaj selish imeti?

Ruth. Tvoja Szvétlozt, dragi Czeszar, koiszî vreden, da nad tulikem pukom kralyujesh; nut ovo ja vu prahu klechèchi k-tebisze vtechem, y proszim miloztchu y miloszerdnozt: neztanemsze od ovud, doklam mê z-konyem nezgazish, ali pomoch tvoju nedash.

Leop. Ti bedazti chlovek, kaksze podztupish mene tak bantuvati, kadaszêm ja kojemu neszrechnomu pomoch moju zkratil? povedy kaj hochesh? ali, O Bose! kaj vidim, tiszî Pavenberg Ruthard.

Ruth. Jeszem ja, miloztivni Czeszar! miloszerdnozt y oszlobodyènye proszim.

Leop. Viteski chlovek! gdo tê je zbantuval? hodi vu dvor moj, jasze taki nazad povernem.

Ruth. Ali tesko bude tak dugo szirom maskem szusnyem, doklam ti dojdesh, chakati.

Leop. Jaszêm imel vòlyu denesz vu lov iti: ali selim neszréchne razveszeliti: Jagari!

pelyajte nazad domom kopove; povedy Ruthard! povedy, kadé ovi neszréchni terpìju? y jeli to vu orszagu mojém: - to mê jako zbantuvalo bude; arbi selel, da vu mojém orszagu nigdo neszrechen nebi bil.

Za tem dobroga szerdcza Leopold odszede iz konya, kojemu Ruthard povedal je na kratkom vsze pripetchènye szvoje: — Leopold zachudisze nad govorenyem Rutharda, y szerdìti obraz pokase: — kad bi pako Ruthard dokonchal govorènye, primegâ Leopold za ruku, y velì: Ruthard! govorènye tvoje je meni do szerdcza doshlo; dan y noch miszlim, kak bi vsze zloche vu orszagu mojem zkonchati mogel, gledìm vszaki dan na podlosnike moje, veszelimsze, daszêm poglavar nyihov, y da tu moch imam, nye szréchne vchiniti, ovo nenadejano povedanye tvoje mene nemirnoga je vchinilo: ali sive Bog! to ja kastìgal budem, szamo da zroka zeznal budem. Budi miren, Ruthard! hochu tî pomochi: hodte z-menum moji naszledniki, a ti Ruthard! odidi vu palachu moju, y onde mê chakaj, doksze povernem: ali né, né! nego hodi y ti z-menum, dajtemû berzo konya.

Ovak govorèchi Czeszar, hitro na konya szede: Ruthard moral je poleg nyega jahati, y nyemu vsze pripetchènye, kulikomu predi povedati ni mogel, napervo ztaviti. Poleg Dunaja jahajúchi berzo szû doshli k-tomu gradu, iz kojega vúze malo predi Ruthard jesze oszlobodil: ovde zapove Leopold, dasze Ruthard vu germje zkrije, y chaka: on pako z-jagari szvojemi odide vu grad: — Gozpon grada preztrashen ide pred nyega, kojemu velì Leopold: zatrudilszêmsze vu lovu: y vu nyihovom Gradu radbiszê malo pochinuti: takigâ pelya Gozpon v-palachu, y onde mû z-vinom poszlusi: puztisze za tem Leopold vu zpomenek z-gozponom grada, y velì nyemu: ov grad na lepom meztu lesì: ovdé je lépo ztanuvati, imajuli Gozpu?

Gozp. Josche nemam.

Leop. Kvar, da nimaju: zakaj? jeszuli kada koju radi imeli.

Gozp. Jeszem nekoje: ali prez vszakoga ùfanya.

Leop. Ja bi selel, nyim pomochi: naj mî poveju, koja je bila nyihova kada draga?

Gozp. (*preztrashen*) Moja draga? ona je dalko od ovud.

Leop. Imajuli szeztru?

Gozp. Nemam.

Leop. To je chudo: kadaszêm pred grad doshel, videlszêm na obloku jednu lepu puczu: gdo je ona?

Gozp. Moja rodbina.

Leop. Ah! zakajmî nedaju poznati nyihovu rodbinu; naj dojde k-meni, jachû z-nyum govoriti.

Gozp. Nyihova Szvétlozt! szada ima premenyanye.

Leop. Salmî je: ali kakszêm zpazil, saloztno je na mê gledala: y chinilo mîsze je, dasze plache.

Gozp. Vechput jôjsze pamet mesha.

Leop. Milomî je szirote: nyeina neszrecha·rani szerdcze moje: ja mòram z-nyum govoriti, najmê k-nyoj pelaju.

Gozp. Nyihova Szvétlozt.

Leop. Kaj hocheju?

Gozp. Saloztno bude to gledanye.

Leop. To nebudi nyihova briga: najmê k-nyoj pelyaju.

Nisze mogel szuprotztaviti vòlyi Cze-

szara Gozpon, ada, od ztraha derhtajuchi, ide pred nyim vu hisu, gdé Judita bila je szedecha na poztelyi: ona Czeszara ni poznala, miszlila je vendar, da mora jeden vitez biti, kojega malo predi z-szvojemi Dvorjaniki vu grad iduchega je videla: Leopold k-nyoj priztupi, y turobno nyu pita: kakszû oni Gozpodichna?

Jud. Ah! jako neszrechno.

Leop. Salmî je, mâ draga Gozpodichna! najsze netúsiju, morebiti blizu je razveszelènye nyihovo, (*obernesze k-Gozponu y pita*) kaksze zove ova Gozpodichna?

Gozp. Judita.

Leop. Z-pridavkom?

Gozp. Illyefalvi: nego proszim nyihovu Szvétlozt, naj idû odovud; ar veszelo gledanye ni ovde!

Jud. Oh! naj pelyati ovoga dobroga chloveka odovud tak berzo; arszêm vre dugo vrémena med lyudmi, kojem odurno szerdcze iz ochih gledi.

Gozp. Vech je y pak doshla vura nyeine bedaztoche.

Leop. Ni josche, kak vidim; ar jako pametno govori.

Jud. (*Blise k-Leopoldu ztupi*) O plemeniti Gozpone! jaih drugach nepoznam, negomî nyihov obraz káse, daszû oni dobroga szerdcza Gozpon: Oh! najsze szmiluju meni neszrechnoj: ni moguche, dabi oni ovomu ovdé Gozponu priatel bili, naj mîsze szmiluju, proszim, y od ovud mene oszlobodiju.

Gozp. Vidiju, nyihova Szvetlozt! daszêm prav rekel, dajôjsze pamet mesha.

Leop. Ah! za Boga! kakbijôjsze pamet meshala: y dabi to iztina bila, moramo nyu szirotu dalye poszluhnuti: najsze zpominaju y nadalye, draga Gozpodichna! veli Czeszar.

Jud. Kaksze podztupi ov kervolochni chlovek rechi, dasze meni pamet mesha? miszli, da ztem hmanyiczu szvoju zakrije: O! naj imaju pomiluvanye zverhu mene: hochu ja nadalye pokazati, da bedazta niszêm.

Zatem nyu govorèchu, y zpametno zpominajuchusze vidèchi Czeszar, obernesze na Gozpona farbe menyajuchega, y pìta nyega: kaj bude on na to odgovoril.

Gozp. Kaj ona poveda, ni iztina: y ochivezno velim, da iz bedaztoche govori.

Leop. Tak moramo po szvedochanztvo poszlati. (*namegne' jednomu zmed szlug'h szvojeh.*)

Gozp. Naj pogledaju, nyihova Szvétlozt! da ja vu mojem gradu szusnya nijednoga nimam: moji szlugi nyih vszikam pelyali budû.

Leop. Toga meni szada znati ni potrebno: keszneje y to potrebuval budem: nego szada poshlem po Doktora, koi Juditu zvrachi.

Na to odprejusze vrata, Ruthard ztupi vu hisu: nad to Gozpon zkrikne, à Judita y Ruthard objelisze.

Leop. Szad idemo pregledat tèmnicze: ovoga pak Gozpona priméte, koi kastigi nevujde: dopelyajtemî y kervolochnoga Istvana, pokasem praviczu y nad nyim, dasze vszaki zlochezti plashil bude. — Idû szlugi na zapoved Czeszara povszud po gradu pregledat, y vu onu vuzu, gdé ztari Ernest, Rutharda Otecz, zapert je bil, ali nikoga nashli niszû. Jaj meni, jaj meni! dragi Otecz moj! velì Ruthard; za tem ztergnesze iz ruk'h Judite, y derchì k-temniczi izkat otcza szvôga: ali saloztno nazad k-Leopoldu povernesze: — Nad

to szerdit Leopold zapove, da nye na vsze ztrani naj idû izkat: on pako odishel je nazad vu Bech, kam Juditu y Rutharda z-szobum, Gozpona pako pod ztrasum dal je odpelati: doztaLeopoldRutharda zarad otcza putem je batrivel, ali zahman: ar na zkorom dojduchi, koji Istvana y Ernezta izkali jeszu, povedali jeszu, da niti traga nigde nashli nészû.

Zatem dobroga szerdcza Leopold szréchneshi nachin znajti ni mogel, kak da ove dva kaj berse zdati more, y prikazal je Ruthardu on Grad, vu kojem zapert je bil: kojega Ruthard vzèti ni hotel, dabisze leztor Leopold nepriatelu szvojemu szmiluval: ali Leopold odztupiti od rechi szvoje ni hotel, y Ruthard k-prikazu tomu privòlyiti je moral.

Priredba za ove dva drage zdati zproti vchinyena je: y Ruthard vu velikom veszelyu buduchi jedno malo iz Otcza zpozabilsze je, jedino miszlèchi, dasze z-Juditum szvojum kaj berse zdati more.

DEL XVI.

GDOSZE NEBI SZMILUVAL.

Dojde zadnyich dan zdavanya, ter Rut-

hard z-Juditum vu kapeliczi onoga Grada, kojega od Czeszara na prikaz je dobil, zkup zdani jeszu: kam vnoga Gozpoda y izti iz Becha Czeszar na szvatbu doshli jeszu, y vszi dobre volye, navlaztito Ruthard y Judita, vidèchi szebe za tulikemi neprilikami szrechne, veszeli bili jeszu: Musika czelu zkoro noch terpela je: zadnyìch, kajti Ruthard ztranyzkem vu gradu ztana dati ni mogel, vszi zkupa y z-Czeszarom vu Bech, koi y tak dalko ni bil, preshli jeszu: y grad puzt je oztal, ar szlugi vszi pobegli jeszu: idû anda Mladichi na pochinek: Judita vu drugi Hisi z-Divojkum szvojum sze razpravlyala: Ruthard od pleszanya truden takiszî lese: ali-nut! zachuje nekakov na putu stropot, koi na jenput preztane, miszlechi, daszû josh goztcheniki nyegovi: pìta vendar: Gde je Judita zaoztala: ztanesze, da ide k-nyoj, zachuje larmu: ar vrata od hise razbili jeszu, y vnosina szlug'h oborusneh, po ztaroga Istvana vodyenyu z-luchami nuter zashli jeszu: Ruthard videchi veliku szvoju pogibel, chudisze, kak je mogel Istvan z-szvojemi szlugmi vu grad dojti: zkochi k-orusju szvojemu; aliszû hitro szlugi na nyega na-

valili, tak, da branitisze ni mogel, y za pomoch zahman je krichal: — szlugi najmre ovi perveshega Gozpodara imeliszû jal na Ruthardá; zato po naputku Istvana navaliliszû na szluge Rutharda zpeche, y nye povezali, Rutharda takaj dolye hitili y vuse na nyega poztavili jezu. Sena moja! Sena moja! zmìr krichal je Ruthard, y od szerdcza z-zubmi skripal; ali Istvansze szamo szmejal, y nyega po szlugih dal je dolye odpelyati, na konya deti, y z-nyim naglo odiji. Ruthard za szvoju Juditu niti kaj chuti, niti traga zniknenya zeznati moguchi, krichal je: O tuga y salozt! nut! y pak vsze veszelye moje preztalo je, ovak vesz vu salozti poztavlyen, komaj putem pìtati je mogel: kaj z-nyim nakanili jeszu? y turobno zpìtava: gdé je draga nyegova Judita? ali mû na vsza pìtanya nigdo ni nikaj odgovoril. Zadnyìch ztaneju pri Dunaju, gdé jedna Ladja pri bregu privezana je ztala; ladje vodya zapove, Istvanove szluge y z-konyi vu ladju zpraviti, kam y neszrechnoga Rutharda zavlekli, y vu nisinu ladje poztavili, ter onda ladju od brega odtisznuli jeszu.

Ruthard szebe vu pogibelnom ztalishu

videchi zvun szebe je poztal, miszléchi, kak iz naj vekshe radozti na jenput vu naj vekshu neszrechu je prepal: — po malom hranu mû davali jeszu, y tusbu nikakovu nyegovu poszluhnuti hoteli niszû. Za kratkem brodenyem zdignesze szilni veter, y ladju k-jednomu bregu hitil, gdê, dok'sze je veter malo potishil, oztati jeszu morali: Ruthardu niszû dopuztili, daszî kuliko zràka vane vzème, nego zmìr na dnu ladje muchitisze je moral: zadnyìch dojde k-nyemu jeden szluga od Istvana, y szerdito velì: poszlalmê je k-nyim Illyefalvi Istvan, da nyim buduchi ztalish nyihov nazvéztim: moj Gozpon zbog nyih vech vnogo je terpel: y da od szada mìr od nyih imel bude, vszém neprilikam konecz vchiniti je dokonchal: zato, nehotèchi z-kervjum nyihovum rùke szvoje mazati, predaje nyih Bashi Kaniskomu, koi nyih vu Czarigrad odpelyati dàl bude, kadé szrechu imeli budeju Turzke devojke lyubiti, niti nyim Judita vech neprilichna nebude, od koje Gozpon moj poshilya nyim znamenye; zatem iz plech'h dolé poztavi jednu ladichku, y szmejuch odìde.

Ruthard vesz vu zdvojnozti pervìch bojalsze je ladichku odpreti: ali potlam po ma-

lo pokrov podigavajuchi, preztrashen zkrikne, y zamertev opadne; ar vu oni ladichki zpazil je jednu ruku z-kervjum oblejanu, zpodobnu rukiJudite, y na perztu perzten, kojega Ruthard pri zdavanyu szvojem Juditi je dal: Ruthard dugo k-szebi dojti ni mogel, ar od velike muke niti chutenya ni imel, doklamgâ ostra réch jednoga szluge ni obudila, koi z-kantum k-nyemu je doshel, y zkriknul: Hvala Bogu, daszûsze zbudili; stimalszêm, daszû vre vumerli, vre pol vure ovdé ztojîm, y videlszêm, da vech nikakovoga Duha ni vu nyih: naj piju malo vina, y akoszû gladni, ovo imaju kruha, drugo nikaj nimam.

Ruth. (*z-gingavem glaszom*) Hvala ti! nikaj nepotrebujem: szamo dajmî szmert, akomî kaj dobra vchiniti hochesh.

Hajosh. Né moguche, daszû pamet zgubili: Bog îh oszlobodi te miszli, szmerti y tak nevujdû.

Ruth. Ona k-meni neszrechnomu keszno dojde.

Hajosh. Vnogi Chlovek selech nyu szebi vu neszrechu opadne.

Ruth. Jaszêm chizt vu mojem dushnem zpoznanyu,

Hajosh. Ho! kaj vidim ono tam? (*pre krisisze*) miszlim chlovechju ruku; zdravi naj budû, Gozpone! z-Bogom takovo pajdastvo nimam rad.

Ruth. (*Ruku pritiszne k-vuztam*) O draga moja Judita! ovo je anda jedìni tvoj oztanek? vumoriliszû tebe: szamo ov oztanek, ov jedìni kotrìg meni poszlali jeszu, damê, vu zdvojnozt poztavê: O kervoloki! kaj szêm ja sziromak vam tuliko zakrivel, daztê mê radozti moje mentuvali? daszêm Juditu lyubil, vu tom gréshil nészêm: O Bose! ti meni muku ovu odszudil jeszi: ali — né, né! vre od mladozti moje preganya mene neszrecha, y szada mê na to zpravila je: O Bose! oglejsze na sziromaskoga szlugu tvogâ! dajmî szmert, dasze z-Juditum mojum kaj berse na drugem szvétu zeztanem.

Hajosh. Ja nyih nerazmem Gozpone! kaj povedaju? nego iztinito rechi morem (*obrisheszî Ochi*) takszûmê genuli, dasze plakati moram: — ako je iztina, dasze z-nyimi tak zlo baratche, pomiluvanya vredni jeszu: proszim îh, naj zkriju ruku ovu, drugach sze z-nyimi zpominati niszêm moguch.

Ruth. Ah! ovo je plemenite jedne, y nezdushno vumorjene, senzke glave oztanek.

Hajosh. Bose dragi! vumorjene sene?

Ruth. Komaj szêm z-nyum priszegel, y vreszû jû od mene pograbili: à mene szim vu ladju poztavili, ter nut! ovu sene moje ruku meni poszlali jeszu.

Hajosh. To je prevech, Gozpone! imam y ja doma senu: — à jeli pak oni znaju, kaj szû nakanili z-nyimi vuchiniti?

Ruth. Hochejumê vu Kanisu Turczem predati.

Hajosh. Kaj? Turczem predati? tobi vre merzko y odurno bilo: od toga nam nikaj ni povedano: zpazil jeszem nekaj, nego naj bude! — Gozpone! ja nyih oszlobodim; od nyih vnogo zla povedaju drugi, y ako to je iztina, najsze pobolshaju, y kada dobro chinili budû, najsze z-mene Bogu moliti nezpozabiju.

Ruth. O plemenitoga szerdcza chlovek! ti hochesh oszloboditi mene, ali-da y pak terpel budem neprilike?

Haj. Ni potrébno zdvojiti: vu Boga sze je morati úfati, on vsze prevernuti more.

Ruth. O Judita! draga Judita! vzèmi mene na zkorom k-tebi.

Haj. (*plachuch*) Najsze, Gozpone! preztaneju saloztiti: znaju — ja nyih szada oszlobodím, niti puztìm, dabi nyih Turczém predali: potlamszî naj izcheju szmert, kak nyim drago, szamoszî szami vumoritel naj nebudû; ar drugach vishe nigdar szvoju Juditu imeli nebudû, y to naj budû obdersavali: (*primegá zá ruku*) ja zato hvalu nikakovu nepotrébujem, niti kakovu platchu: jelimê razmeju? ovakov chìn za platchu nedelam.

Dobri ov Hajosh je odishel, nad kojega pomilúvanyem Ruthard nekuliko salozt szvoju je potishil. — Szada szam budùchi Ruthard zplakalszhe je: nòch je dohàdyala, szlugisze ponapili, y pozpali jeszu; za Ruthardasze nikaj nebojèchi, josh menye miszlèchi, dabi Hajosh kakovu prevárù napravil. — A i — dobri Hajosh pazil je, kadabi vszi pozpali, ide k-Ruthardu, odvese mû vuse iz nòg'h, y gorégâ zdigne, ter za ruku prime, van zpelya, y reche: Nut! vszi szada pijani zpiju, naj oni idû z-Bogom, ovo imáju jéden falat kruha, y zteklo vina, : toszî naj vzèmeju, ár penez'h nimam.

Ruth. Miloztivni Bose! y pakszém o-

szlobodyen od velike nesreche: ò kak je chudnovita naredba tvoja, poszluhni proshnyu moju; y chìn chloveka ovoga naplati, vchinigâ szréchnoga: naj nikakov nepriatel nebantuje mìr nyegov, naj nyega nikakova neszrécha od tovarushicze nyegvê neodtergne, naj bude szrechneshi, kak ja.

Haj. (*jako genyen*) Gozpone! naj odhadyaju, nyihova proshnya je jako velika: naj jû Bog poszluhne.

Ruth. Na! vzèmi ovu moshnyu penez'h; ja prez nyih morem biti.

Haj. Naj szîjû oni zadersiju, bude îm bolye potrébno; ja imam tuliko, kuliko meni na ztalish moj gledèch potrébno je.

Ruth. O! to je iztina! tak vzèmi ovoga perztena, on nima velike czéne: nego akobi kakove neprílike imel, hodi vu dvor Czeszarzki, pokasi ovoga perztena, y povedy moje pripetchènye, on tê bude za moje oszlobodyènye naplatil.

Haj. (*vzème perztena*) szadasze naj paschiju kaj naj bolye mogli budû iti vu onu guztcharu: misze zutra z-ladjum genemo, y ztoperv na vecher, kada îm jézti noszili budeju, zpaziju, daszû zkochili, do toga vre

oni dalko oditi moreju, najszî onda dàju Turczem koga hocheju.

Onda gâ prîme Hajosh, y tiho iz ladje k-bregu van zpelya: y kadabi Ruthard vre na bregu bil, hotelmû je zahvaliti: nego prijelgâ je Hajosh szamo za ruku, y dàl mû je znamenye, da naj berse odhàdya: on pako odishel je vu ladju, radujùchisze nad szvojem chînom. Do drugoga vechera szlugi niszû znali, da je Ruthard zkochil; nego kad' bi mû jézti noszili, zpaziliszû, dagâ ni; zprotigâ po vszoj ladji zizkavaju, ali zahman: ondaszû pocheli Hajoshe kriveti, y ostro îmsze groziti, da je tukli budeju: ali Hajoshev bilo je vishe, kak szlug'h, y oni pochelisze jeszu szlugam groziti z-orusjem: zato moraliszû zamuchati, komaj chakajuchi, da k-bregu dojdeju, y van na szuho izideju, ter za Ruthardom iti moreju.

Ruthard medtem toga poleg noputchènya Hajosha berzo je vu lozu odbesal, chutèchi veszelye, da je oszlobodyen, ar mû je szusanztvo dodihalo bilo: akoprem vech sivetiszî ni selel; mîrno je vendar chakal na volyu Bosju, kaj goder on z-nyim vchiniti hoche: y zkupa miszlil; kambi ishel: — vu

Czeszarzki dvor iti vech ni hotel, dabi ondé kakovo razveszelenye imel: pajdastvo z-lyudmi takaj mûsze je gruztilo: k-priatelyu Zrinyu iti mûsze ni hotelo: ovak vu mishlènyu vsze dalye y dalye po lozi ide: kada ztroshek od Hajosha doblyen potroshil, zkorenyemsze je hranil, zadnyìch dugo vre po nochi putujuchi truden pod jednó drevo lese, obilneje dokanchajuchi, kam bi ishel: zadnyìch zmiszlisze, da poizche ono mezto mirno, gdé negda pri oném Ztarczu, onda josh nepoznanem Otczu szvojem, je sivel: ali — ò salozt! zmiszlisze, da Otecz nyegov po nepriatelu je poginul; ter tak predi za Juditu, onda y za Otcza saloztgâ je poprijela: reche onda: nut! vsza szêm pogubil, vech mê nikaj k-szvétu ovomu y pajdastvu chlovechanzkomu nevese: idem anda na ono mezto, kade Otecz moj tulika leta mirno je zprevodil: ondé y ja hochu sivlènyé mirno dokonchati: — zkochisze goré, y onak truden surisze k-onomu meztu: putujuchi dó dnèva, dojde do jednoga szela, y ondé od paztirov zezvedya za ono mezto: od kojéh zeznal je, da ono mezto ni vech dalko: — ali y pak neszrecha nenadejana! szlugi Istvana

vre zkoroszûgâ doztignuli: onda, kak on nye zpazil, pochel je ostro besati, y kadabi vre szlugi blizu bili, on szrechno do shupline dojduchi, odrine kamena, y za szobum zapre: potlamszûgâ zahman vech izkali, onsze nutré vech nikaj ni bojali — odide dole vu jarek, y vidi: da od potlam nikoga na onom meztu ni hilo, ar josh y piszmo ono négdashnye na meztu zlalo je; onde ada premishlyavajuchi presheztna y buducha pripetchènya suhkosze je zplakal.

Szada puztémogâ vu szamôchi ovoj tuzivati, prejdimo na drugû oszobu, od kojesze tak zpominati moramo, kak y od Ruthanda.

DEL XVII.

LYUDOMORCZI.

Kada bi Czeszar za oszloboditi Juditu y Ernezta vu grad doshel, Istvan vidèchigâ, y miszlèchi, da za oszloboditi Ruthanda y Juditu je doshel, bojalsze je, y terszil ove pogibeli oszloboditi sze, znajuchi, da on y Gozpon Grada prez kastige neoztaneju: ali y hotel ovem dvem zdavanye preprechiti: — Istvan bil je vu mishlenyu, da se Ruthard vu

temniczi josh muchi, zato berzo jednoga szlugu z-penezi primiti, dagâ naj vu temniczu pelya, gdé jeden vilahen na glavu vuznika berzo hiti, ter obodva ovak zvezanoga iz temnicze zpelyaju: Ernezt je leztor mùchal; doklamgâ z-temnicze zpelyali jeszu: szluga pokase Istvanu zkrovni put, po kojém iz grada izishli jeszu: iziduchi pako veli István, szadasze hochemo nad nyim fantiti, y ova mî bude zadnya vura.

Szlug. Jagâ taki vmorim.

Istvan. Ne josh: naj zpozna szvójega vmoritela, y vu zdvojnozti vumre: andâ hitijumû z-glave vilahen: ali kaksze oszupnejju, kada mezto Rutharda drugoga zpaziju: zkrikne Istvan: O ztrahovita vkanlyivozt! kakov nepriatel vzèl mîje mojega aldova.

Ztar. Bosja jakozt je nyega odtéla, koja lyudomórztvo preprechiti je hotela! O! ti od kamena tvérdesli chlovék! nutl iztó Nebo proti tebi ztalo je, y szadatî vreme dâje, dasze pobolshash; nutl na blizu szmerti buduchi, rad bi z-nedusnum kervjum ruke zamazati.

Ist. O! ti nevolyni chlovek! szamo muchi, jabi szad vszu zemlyu raztergal, y na

nikaj del, daszêm tak prevkanyen, vidèchi, vsze moje nakanenye prehitcheno, y to po tebi: kaj tê je doneszlo mezto Rutharda vu temniczu?

Ztar. Bosanzka previdnozt, koja pravichne brani, zlochezteh chine preobracha.

Ist. Ztrashno budesh kastigan za tu premembu?

Ztar. Kaj mî drugo vchinish, kak ako mê vmorish? jednu hmanyiczu z-drugum dopunish? Istvan! Istvan! velikiszû tvoji grehi, premiszli, da zkoro pred szudcza pojdesh, koi tebe na oster szud potegnuti hoche.

Ist. O! vech szamogasze od szerdcza nepoznam, daszêm tak ztrashno prevkanyen: O! kakbisze nad tobum fantiti mogel!

Szluga. Hocheju mene poszluhnuti, Gozpone! besemo od ovud, ar ovdé nészmô vu szegurnem mèztu.

Ist. Kaj pak z-oyem vkanlyivczém vchinimo?

Ztar. Jaszêm na szmert gotov: oszlobodilszêm Rutharda, imam ùfanye tam goré z-nyimsze zeztati.

Ist. Andaszî ti Rutharda oszlobodil?

zato budesh kastigan; odpelyajgâ, szluga! tam vu germje y vumori.

Szluga prime Ztarcza, koi sze braniti ni mogel, y dopelya vu germje: zgrabi szablyu, obernesze na ztran, y vu Ztarcza zabode: koi dolé opade, à szluga preztrashen zakrikne: Istvan besi; poszel je zvershen, prokletztvo bude nasz szledelo; y ono naj bude nad glavum tvojum, koi szî mene na tu zlocheztochu vputil: y od Istvana pobegel je: Istvan takaj vesz prestrâshen drugem putém odbesal je, y zkrilsze vu jednu puztchinu, od kud zvedyal je, kajsze vu gradu onoga Gozpona pripetilo bude.

Kadabi obodva lyudomorczi odbesali, Ztareczsze je vu kervi valyal, kojega nekoji lyudi na szenyem mimo iduchi zpaziju, oszupnyeni videchi chloveka vu kervi vszega, zkoro pobegli jeszu: jeden vendar batriveshi y miloztivneshi zpazil je, da vu Ztarczu josh Dusha je, pajdashe je genul, daszûmû pomogli ránu pregledati, prevezati, y na szenogâ na kola poztaviti, y vu blisnye szelo nyega odpelyati; y ondé jednomu od mezta duhovnomu Paztiru nyega preporuchili, koi vszu zkerb taki dragovólyno na

sze je vzel: y szelyani takaj szami proszili jeszu, da y oni radi nevòlynomu pomochi hocheju: Vrachitel vzèl szî je velikoga truda, y tak po dugem terplenyu chez nekuliko meszecz'h Ztarecz vendar na tuliko je zvrachen bil, da je vu dvor Czeszarzki iti mogel, stimajuchi, da onde Rutharda najde: — Dobri Czeszar Leopold Ztarcza miloztivno prime: ali razbatriveti nigâ mogel, pokehdob'h vre zdavna Ruthard z-Juditum zaroblyen je bil. Ztarecz hotel je izkat iti, ali gâ Leopold ni puztil, obechajuchi nyemu, da na zkorom glàsza od szìna dobil bude, ali — ò salozt! nikaj zeznatisze ni moglo.

DEL XVIII.

PRODAVECZ DUSHE.

Znamo da Istvan, kadabi bil oduren chìn nad Ztarczem Ernestom dovershil, pobegel je vu jednu shuplinu, y ondésze zkril, gdé czeli dan vu grizenyu dushnoga zpoznanya je preztal: pod vecher hotel je iti domom, ali mû nyegovo odurno szèrdcze mìra ni dalo: dojdemû na pamet veszelye Rutharda y Judite, y togâ je pri szerdczu peklo: ter da veszelye ovo razmetche, gotov je

bil vsza vchiniti: zato mezto, dabi domom ishel, josh onu nòch paschilsze je k-onomu Gradu, gdészû Ruthard y Judita ztanuvali, ondésze zkrivajuch zgledal je szim y tam, dabi koga videl: vu grad iti niszê ufal, neznajùchi, kak je tam, mòral je ada y drugi dan chakati priliku, dabi vu grad dojti mogel: nut! v-jutro rano zachuje stropot konyzki, y zpazi iz germja, da jeden shereg szlug'h nyegoveh ide, kojiszû z-nyim iz vugerzke zemlye bili doshli, y od Gozpona grada onoga, koi Juditu vzèti je hotel, zaperti bili jeszu: potlam od Leopolda Czeszara, neznajuchi za szvôga Gozpona povedati, nazad vu Domovinu puztchani jeszu bìli: Istvan veszel pred nye zkochi, y szebe ochituje: oni pako vidèchi Gozpona veszeli poztali jeszu: od ovéh Istvan vsza, kojaszûsze vu gradu dogodila, je zeznal, y lyutilsze nad szrechum Rutharda, y Judite, zato na fantenye zverhu oveh szlugiszû mû pomoch obechali: zmed kojéh nekoje preopravlyene poszlal je vu Bech, da ondé vsza zeznaju, y potlam na odlucheno mezto k-Dunaju, kade nye je chakal, povedat dojdeju: koji y odishli jeszu vu Bech, y tak

szrechni bili, da nye nigdo ni prepoznal, y od onud glasza doneszli jeszu; — kada Rutharda y Judite vu gradu bude zdavanye y szvatba.

Ako taki z-odurnum szmertjum, veli Istvan, vumreti budem moral, ja vendar nepochinem, doklam nakanenye mladichev ovéh nerazmetchem, y veszelye preprechim. Zato poszlal je szluge nekoje otajno vu grad, koji povernuvshisze povedaliszû Istvanu, da vnogi grada onoga szlugi Rutharda neterpiju, daszû nye na ztran Istvana obernuli, y tak sze je z-nyimi pogodil, damû selyu nyegovu izpuniti pomogu; chujuchi pako, da vnosina Gozpode vu grad na szvatbu dojde, preztrashilsze je, ali — y berzo obatrivel, od jednoga gradzkoga szluge razmejuchi, da ova Gozpoda vsza po szvatbi mezta vu gradu nebudeju imela, y dasze domom poverneju: dapache y potlam po szvatbi szluga jeden iz grada doneszel je glàsza, daszû vszi iz grada odishli, y szlugi, kojiszû z-Ruthardom dersali, daszû vszi z-vinom zopojeni: onda Istvan z-szlugami ide tihom do grada, kojemu jeden gradzki szluga vrata je odperl, y pokazal hisu, gde Ruthard y Judita

bili jeszu: za toga szlugi nyegovi Ruthardove szluge povezali jeszu, onda on je szilno navalil, Rutharda y Juditu pograbil, y van odvlekel, tak, da jeden drugoga ni videl, kam je odishel. Istvan je jednu Ladju pogodil, vu koji Rutharda v-Kanisu Turczem poszlati je bil nakanil.

Istvan szam z-Ruthardom vu Ladju ni ishel, nego je nyega szlugom szvojém zaùfal: — predi vendar jednu odurnozt je zmiszlil: najmre-kadabi szlugi nyegovi vu hisu, gdésze je Judita z-divojkum szvojum razpravlyala, navalili, divojka preztrashena krichati y besati je pochela: y kadabi jû jeden szluga nazad potegnul, tersze ona branech szim tam hitala, pripetcze na szablyu szluge opala, y prebodyena on chàsz je vumerla: kaj videcha Judita, omeglela je: Istvan pako Rutharda vre odpravivshi, y vu hisu Judite dojduchi, vidi mertvu divojku, vzèl je perztena iz perzta Judite, y mertvi divojki natekne, y onda odszeche ruku divojki, y preda jednomu szlugi, da, kada Ruthard vu najvekshi salozti bude, naj ovu ruku nyemu preda, dagâ vu zdvojenye poztavi.

Juditu onak zvun szebe buduchu Ist-

ván na konya dêne, à szlugam, kojiszû pomogli taj chin izvershiti, grada opleniti je dopuztil: y tak on z-Juditum y szlugmi dan y noch besechi doshel je vu grad szvoj vu Magyarzku zemlyu.

Nevòlyna Judita k-szebi dojducha, y szebe prez Rutharda videcha, pod oblaztjum tetcza poztávlyena, suhke szuze je tochila: ali nechemurni Istvan ztem bolye szé je nád nyum raduval, na mezto da bi jû bil miluval.

Dojduchi Istvan vu szvoj grad, prepovedal je szlugam od ovéh kaj komu povedati, y nato je nye zapriszegel: Judita pako ni bila vu grad, nego vu puzti turen zapelyana; nyeina pajdashicza Maria od nye dalko je bila: Istvan pako bojèchisze, da Maria vesz chìn nyegov van naizda, szluge na vszé ztrani je razposzlal, dabi y nyu vlovili: ali zahman, ar, kadabi Ztarecz zeznal, da Ruthard y Judita po Nemskéh vojnikih prijeti, y v-Austriu odpelyani jeszu, Mariu vu jeden kloster je odpelyal; y za szinom ishel: gdé dugo chakala je Maria glászа od priatela Ztarcza, ali — od nikoga nikakovoga ni dobila, y vu salozti zmìr ondé oztala je.

Judite ztalish bil je pako suhkék; dragoga szvojega je zgubila, pod oblazt kervoloka zapala, y miszlila je, da vu onom harczuvanyu nyein Ruthard je poginul; ar dabi bil Istvana obladal, bil bi za szegurno nyoj na pomoch doshel: zato zmir plakajucha, y od vszeh oztavlyena, tak je prebledela, y na nikaj doshla, da vech mertvi, kak sivoj zpodobna je bila: Istvan vszaku noch szam nyoj jézti je noszil, y nyu zmir z-Ruthardom chertech je vu vekshu salozt poztavlyal.

Znano je pako, da akoprem z-Turczi mir bil je vchinyen, oni vendar szim tam harachili, y vu szusanztvo odpelyivali jeszu: kaj vidèchi Magyari takaj nye preganyali jeszu: z-kem razlyuteni Turczi grade povszuda robili y sgali jeszu.

Chesz kratko vréme, kak je Judita dopelyana, kadabi jednoch Istvan vre na pochinek idùchi, da szvoju nezdushnu vezt potishi, z-vinomsze napunil, pochmesze halabuka y stropot orusja: zkochisze z-poztelye, y szlugi doderchiju, krichèchi, dasze naj oszlobidi; ar Turzki shereg grada je obzterl: komaj szmò mozt pred gradom goré zdigli, da

nuter nemore: alisze zvana Turczi groziju, da chêju grada vusgati, akosze nèchêmo predati. — Z-toga nebude nikaj, velì Istvan, ja znam, kak je grad moj jak: pograbi orusje, y podelyi szlugam, tersze brani, po luknah iz grada puczajuch vnoge je pomoril: alisze Turczi josh bolye razlyutili jeszu, na zidine navalili; y nyega na jurish vre zkoro predobili: Istvan vész vu zdvojnozti branilsze je: ali szlugi zkoro vszi pomorjeni bìlì jeszu: y Turczi v-grad vlezli: vodya nyihov jeden mladi y gyegyeren detecz navalì na Istvana, y dolégâ hiti, ter z-szablyum vre okol vrata meri, ali — velì mû Istvan: szramujsze jednoga ztaroga szedoga chloveka vmoriti: nato ztegnul je Mladich mecha, y zapovegâ zvezati, zatem grada vusgati, y opleniti, medtemtoga dasze vu jednu hisu odpelyati, da zavese malu zavdanu ranu, y zapoveszî pred sze dopelyati Gozpona od grada, y nyemu reche

Ben Ali. Ti nevredni chlovek! kakszîsze podztupil proti meni szuprotztaviti? kaksze zovesh?

Ist. Jasze z-tobum zvezanemi rukami zpominati nèchû.

Ben Ali. Tiszî moj szuseny.

Ist. Na koga ti po tolvajzki po nochi navalil jeszi, najsze z-tém díchiti; ar tê more szram bíti, z-500 oborusnemi vojniki 50 szlug'h vu naj glubshem sznu buducheh obladati.

Ben Ali. Tvoja batrivozt menisze dopada; odvesétemû ruke.

Ist. Hvalimtî: kaj szada hochesh?

Ben Ali. Tvoje bedazto dersanye tebi zpochitati, y tebe za one, kojeszî na drugi szvét odpravil, ostro kastigati hochu: dabi tî meni bil haracha platil: jabi bil mirno od ovud odishel: à szadaszêm ja Gozpon grada ovoga, a ti szuseny moj.

Ist. Suhki zaizto ztalish! pomochiszî nemorem, szad szêm vu tvojî oblazti.

Ben Ali. Odpelyajtegâ med druge szusnye.

Ist. Poztani malo: hochemosze pogoditi za oszlobodyenye.

Ben Ali. Ti vech ovdé nikaj nimash.

Ist. Budeshmê onda odpuztil, ako tî takov kinch predam, kojega ti bolye prestimaval budesh od vszega Indianzkoga kíncha, ov kinch ztojî vu moji oblazti, nitigâ nedobísh, dabimê kakgoder muchil, doklam mene

szlobodnoga nevchinìsh, y vsze moje nepovernesh: potom ti takaj navek szrechen poztanesh.

Ben Ali. To je velika czéna! nebojìshsze, da ja z-jakoztjum —

Ist. Zevszem nikaj sze nebojìm: y nimî sal, da sivlènye zgubím, y rajshi vumreti hochu, kak — —

Ben Ali. Naj bû anda tak! y taksze z-tvojem gradom nikaj nepomorem: tak kakov je to kínch?

Ist. Takvêm nachinom ti mene nevkanish: nego zapovedy predi tvojém vojnikom od ovud oditi, moje szluge szlobodne odpuzti, y priszezi, damê vech nigdar bantuval nebudesh, drugach — —

Ben Ali. Ha! Ztari! najtî bude, nego kajszû moji vojniki dobili, to od nyih vech vzèti nemorem.

Ist. Naj nyim to bude: ali ti predi priszezi.

Ben Ali. Ja toga nigdar nevchinìm: najtî bude tvoj kìnch: vumri y z-nyim zkupa.

Ist. Tak tê nekaj pìtal budem.

Ben Ali. Szlobodno! pìtaj!

Ist. Povedy mî, moj Mladenecz! jeszili kada zalyublyen bìl?

Ben Ali. Kakovo je to pítanye?

Ist. Da dragshe prestimaval budesh dugovanye, koje tî predam, hodi z-menum.

Ben Ali. Kam?

Ist. Nebojsze za jednem ztarem iti, vendarszî oborusen.

Ben Ali. Naj bude: idem.

Ben Ali zpukne predi szablyu, y onda ide za Ztarem, koi gâ z-grada van zpelya, do pechine dojduchi, izideju goré: Ben Ali luch vu ruki dersechi zachudisze nad turnom, med pechinami zakritem: Istvan pred nyim ide: odpre vrata zaklenyena; y po ztupajih dojdeju do vrat'h, gdé Judite hisa bíla je, koju Ben Ali zpazechi prebledi: y onda mû Istvan reche: poglej dobro ovu divojku, koju tî za moje oszlobodyenye predajem, jeszi zadovòlyen?

Ben Ali. Bose! kruto zadovòlyen! o kakvôga kíncha ti, Ztari! ovdé chuval jeszi! draga divojka! kakszî ti szim vu szusanztvo ovo doshla?

Jud. O gdoszîgod, akoszî y Turchin, chlovek vendar jeszi, szmilujsze meni, imaj pomiluvanye nad menum, zmed vszeh ztva-

rih naj neszrechneshum, oszlobodi mê iz rùk'h kervoloka ovoga.

Ben Ali. Y zaizto oszlobodyena budesh, y poleg mene szrechno sivela.

Jud. Poleg tebe! ò Bose! kakovu y pak kastigu meni poszlal jeszi?

Ben Ali. Vmirisze! dobrotî bude; tiszî od szada moja, jaszêm tebe od Ztaroga ovoga kùpil: ja budem navek tvoj, pred tvoje noge padam, y za tvoju lyùbav tebe proszim.

Jud. Anda ov nechemurni chlovek mene tebi zato je prodal, da siv oztane: — kakove hmanyicze, Istvan! josh zkupa zpravlyash? tiszî mê za navek neszrechnu vchinil: kakovu ti praviczu nad menum imash? niszîli mê vre vszega mentuval: imany'h, szlobodschine, mojega Tovarusha, y vszega môga?

Ben Ali. Kakszî to mogel vchiniti? ti nezdushni chlovek!

Ist. Kajtê je ztem zkerb, kaj szêm ja z-nyum napravil? dozta da tî nyu v-rùke predajem.

Ben Ali. Muchi, ti ztari pesz! dobro, da tî niszêm priszegel.

Ist. Kak pak? drugach tî jê nebi bìl pokazal: tak naj y ona z-menum pogîne.

To rekuch zvadi zakritoga mecha Istvan, y szerdito na Juditu navalì: ali berseshi bìl je Ben Ali, pograbi Ztaromu mecha, hitigâ na tla, y reche: hodi z-menum, draga divojka, jatî szlobodschinu nazad dam: zpelya nyu z-hise, y po ztupajih dolé izide: Istvan zdignesze, y pod stengami nye doztigne, y hoche y on z-nyimi iz turna van iziti: aligâ Ben Ali nazad porine, y vrata zaklene: ter tak Istvan kakti szuseny zapert szvojega hman chìna szam aldov je poztal: — dalko od pomochi lyùdih, terszilsze je vrata odpreti: ali zahmam: po hisah szim tam zkache, chesz obloke krìchi, ali nigdo ni chul, dva dni terpel je glad y sedyu: potlam nemoguchi vech podnashati: izide na turen; dasze dolye prekopiti: ali nut! gde je szmert izkal, nashel oszlobodyenye: zpazi vu kutu jednem vuse, koje k-oblaku privese, y po nyemsze dole zpuztì: ali vuse mû je zkoro do koztih doshlo, y kajti prekratko je bilo, moralsze je dole zpuztiti, opal je na kamen, y jakosze je ràmil: vesz kervav y ranyen dojde komaj do grada szvojega, kojega vre vu prahu nashel

je: — Onda vu zdvojenye prepade, ni hotel vendar kastigu Bosju zpoznati, putuje dalye, da pri kojém domorodczu hranu dobì, y raneszî obvese.

Kadabi Ben Ali Juditu z-turna zpelyal, hitilasze je ona pred nyega na kolena, y proszila miloztchu, dabi nyu v-takovo mezto odpelyal, gdébi mírno mogla sivlènye szvoje dokonchati: tosze nyemu ni dopadalo; ar je nyu jako lyùbil, y nyoj valuval, da nyu tak lyùbj, dachê vsze rajshi terpeti, kak od nye odztupiti: Judita zvan szebe je poztala, vidécha, da iz jedne neszreche vu drugu je dozpela: — Ben Ali z-Juditum dojduchi do grada, y vidèchi dagâ obdersati nemore, je nyega vusgati dàl, ter tak z-Vojniki, velikem dobichkom, y Juditum odishel, kakti naj vekshem na szvétu kinchem.

Ben Ali zmìr odpìral je nyoj lyùbav szvoju, ali Judita ztalna je obztala vu nakanenyu szvojem, y rekla, da hoche rajshi vumreti, kak musu szvojemu nevérna biti: toga je jako zburkalo: y on je priszegel, da hoche vsze rajshi podnezti, kak od nye odztupiti.

Drugi dan nadojde jeden vekshi Turczev shereg naproti, kojega vodya ide k-Ben Aliu: z-nyimsze dugo zpomina, y kajti ov vu chazti vekshi je bil, moralmû je podlosen biti: zezove szvoje vojnike, y nyemu jê preda: on pak szam z-jednem szlugum y Juditum dalye je putuval: y neufajuchisze orszachkém putom iti, kajti kak goderszûsze Turczi klatili, takszû y Magyari chinili, y nye preganyali, zato bojechisze Magyarov, oberne z-konyém po lozi: zahman sze je Judita molila, dajôj sze szmiluje, on nyu poszluhnuti ni hotel.

DEL XIX.

CHUDNOVITI VITEZ.

Jednòch, kajti loza bila je preguzta, y po nyojsze lehko zabluditi moglo, izkaliszû mezto, gdebiszî pochinuti mogli: y kadabi nashli, szluga je konye paszel, Ben Ali poleg Judite szel, y nyu za lyùbav proszil: nòch bila je tiha y szvétla: Juditasze je plakala, y kadabi pripetcze ochi hitila na jeden viszoki germ, videlosze jôj je pri meszechini, kak dabi ondé negdo bil, y taki zniknul: — Ben Ali to ni zpazil, ar zmír vu Juditu je gle-

del: y vidèchi nyu od szebe odvernyenu, pochel je nyu sziliti: ali Judita ztergnesze z-ruk'h, y prebesi k-onomu germu, y za pomoch krí-chi: — à za nyum hitro idùchi Ben Ali za-chuje glàsz: „*ztani! ztani!*“ y zpazi chlo-veka vu lépi opravi vszega oborusnoga pred szobum, kojemu v-deszni szablya, v-levi kopje z-chernem czvetjem nakìncheno bílo je: *ztani Ben Ali!* krichì vitez: Ben Ali oszupnyen malo na ztransze potegne, y szerdi-to pìta: *Gdoszi ti? zakaj mê ovdé bantujesh?*

Magy. Kaj hochesh z-tum divojkum?

Ben Ali. Odhadyaj od ovud, drugach tî z-szablyum odgovorim.

Magy. Ja moju vre vu rùkah imam.

Ben Ali. Nebudesh ti meni dugo ne-prilichen.

Zpukne szablyu, navali na ovoga ne-poznanoga nepriatela, koi nyemu z-szvo-jem mechom iz ruk'h szablyu izbíje, y na nyega szerdito navalì: Ben Ali sze zpervin-cze nazad potegne, alisze y pak, szablyu szvoju zdigshi, na nyega nazad zaleti, y zkup ostro harczujû: Judita vu ztrahu gledì: Ben Ali zadnyích opesha, ostrosze vendar brani, dok' nepoznani ztrahovito na nyega

zamahne, y nyega vudri, tak, dasze je na tla zrushil: szluga nyegov vidèchi nisze ùfal pomochi Gozponu, nego vidèchi, da je mertev opal, z-konyi dalye je odbesal: — à Judita pred nepoznanoga doderchì y za oszlobodyenye zahvali govorècha:„

Jud. Plemenitoga szerdcza Mladenecz! kakbi ja tebi zahvalna biti mogla za moje oszlobodyenye.

Magy. Meni ni potrébno hvale; gdé je chutenye, je y muchanye: hodi k-meni blise: tvojamîsze rech poznana vidi.

Jud. Moje ime je Judita.

Magy. Judita? Illyefalvi Judita?

Jud. Tak mê oni poznaju.

Magy. Poznam;(*na proztor van izidùchi*) o Bose! ona je, ona! nyuszêm ja oszlobodil: o kak mî je to drago! o Bose! kakszî bogato meni szad chín moj naplatil! o! naj pritiszneju ove ruke k-szerdczu mojemu: kakovo szad' veszelye chutim, da nyim draga Judita! pomochi szrechu imel jeszem.

Jud. Plemeniti Vitez! szmemli y ja nyih pìtati: gdoszû oni?

Magy. O josh ne, draga Judita! chìn moj mene zevszém veszeli; ali - muchemo od to-

ga: najmî poveju kambi îh od ovud odpelyal? imajuli gde brata ali rodbinu.

Jud. Ah! nimam! on lyudomorecz vchinil je mene neszrechnu, kadmê je razdrusil od mojega Tovarusha.

Magy. Od Tovarusha — tak szû oni za musa preshli?

Jud. Jeszem: ali o neszrèchna! mentuvalaszêmsze nyega? Bog zna, kud moj dragi hodi. —

Magy. Takszû vech za musem: proszim, gdo je nyihov Tovarush?

Jud. Pavenberg Ruthard.

Magy. Ruthard Pavenberg, Ruthard, tak je on nyihov Tovarush.

Jud. Kajsze oni chudiju?

Magy. (*nemirno szimtam hodech*) o nikaj, nikaj: (*berzosze poverne*) Tak je Ruthard nyihov Tovarush! Bose! vreden je on nyih; ar je verli jako chlovek.

Ovak szû obodva muknuli: y Judita zahman selela je zeznati nepoznanoga; ar mû je kalpak zakrival obraz: chesz chasz y pak pita Juditu Magyar: kam anda hocheju, da îh odpelyam?

Jud. Szama neznam, kam? priatela nimam; v-kloster bi naj rajshi ishla.

Magy. Selyu nyihovu lehko zpuniti morem; od ovud ni dalko jeden kloster; ako hocheju tam ih zapelyam.

Jud. O prez koncza nyim zahvalna budem.

Magy. Moramo po nochi putuvati, ar pùt je pogibelen.

Jud. Jasze pod nyihovu obrambu vtéchem, y ùfam, dragi Gozpone! Bog nyim naplatì dober nyihov chìn.

Magy. Toszî iz szerdcza selìm: naj idû, Judita! naj idû.

Prime ada Juditu za rûku derhtajuchi, y zpelya nyu iz brega, gdésze je kony paszel: na nyega dene Juditu, y konya za oglavnik pelya, ter berzo muchech odhadyaju: Judita rada bi bila znati, gdo je ta nyein oszloboditel, alì — zeznati ni mogla: zpazila je vendar, damû je szerdcze tusno, y kakti prek kalpaka zdehnenya chujusze. — Kadbi szuncze izishlo, vre pred szobum klostra zpaziju: y reche ov nepoznani: doshliszmô na konecz selye nashe: szada mìr selìm, draga Judita! nyihovomu szerdczu:

ja, kak bers nyih vu kloster poztavim, zproti odidem, naj veksha zkerb moja bude Tovarusha nyihovoga najti.

Jud. Tak je Bog Angela szvojega nam za nashe dobro poszlal?

Magy. Veszelye meni neizmerno bude, vasz dva szréchne vchiniti: onda ztoperv veliki dug moj izplatim.

Jud. Ja toga nerazmem.

Magy. Puztemo to na ztran.

Dojduchi k-klostru zazvonê: vrata sze odpreju, y jedna senzka rech popíta: kaj bi radi?

Magy. Jednu neszrechnu senzku preporucham, da szegurnozt y pochinek pri nyih dobi.

Vratarica. Neszrechnem na pomoch biti je dusnozt nasha: ja zproti dozovem Abatishu: proszim naj idû szim vu hisu.

Zkupa odpre vrata: nepoznani priveseszî vanê konya, y Juditu pelya vu hisu, koja ochitno chutila je, da nepoznani na vszeh kotrigih derhche. Chesz chasz vanê chujesze glàsz: *gdé je Illyefalvi Judita*? y vu hisu ztupi jedna divojka (*ova bila je Maria*) obme Juditu, y reche: o draga Judita! zatem

dojde y Abatisha, pred koju krotko je ishla Judita: koju ov nepoznani preporuchil je vu miloztchu, zprichalsze y hotel oditi.

Jud. Nebude nikaj tak, plemenitoga szerdcza Mladenecz! kakszé mogu predi odrusiti, doklam nyih nepoznam, pokehdob'h szû tak viteski chìn z-menum vchinili: naj odkriju, proszim, obraz, kojega kalpak nyihov zakrìva, da îh vidim, y vekivechne zahvalnozti zpomenek vu szerdczu mojem zadersìm.

Magy. (*Na kolenasze hiti*) Draga Judita! oni od mene prevech sellju: o Bose! kak rechi nyihové muchiju szerdcze moje: obraz moj selìju videti: o ne! ne! mene veszelì, da nyih kakti priateliczu vidim: à dabisze ochituval, ovo veszelye bi preztalo. Ah! oni meni obechuju vechput dara, naj bude dar ov, proszim, da mene za szadá neznaju: kada ja szrechu imel budem nyih z-Ruthardom zpuka videti, ondasze ochitujem: o jasze, terszim leztor dug moj obaliti: dusnozt je moja nyim pomochi: niti, o Bose! zadozta moguch jeszem, tuliko vuchiniti, kuliko zagréshil jeszem.

Jud. Oniszû proti meni zagréshili? dragi Mladenecz! ja nikaj neznam.

Magy. Oztavemo ova na ztran! Bog îh dugo vremena posìvi! daj Bose! da nyih na zkorom vu radozti vidim: Bog sìvi y nyihovu priateliczu, koja nyih batrivela bude: najsze moliju za mê, da budem dokonchati mogel, kaj szêm pochel, (*Ztiszne Juditi ruku, van odide, na konya zaszede, y naglo odjashe: vsze za nyim gledelo je.*)

Jud. Dabi y naj gorshi bil chlovek ov, z-menum vendar je jeden viteski chìn napravil: velì, da je ztoperv dobro siveti pochel: o Bose! objachigâ vu nakanenyu: jamû do szmerti zahvalna oztanem.

Abatisha prijela je priatelzki Juditu, koju je jako veszelilo, da je Judita priateliczu szvoju Mariu nashla: zatem opaticzeszû selno Juditu poszlushale, koja nyim neszrechu szvoju je pripovedala.

Ovdé naj vu mìrù oztane Judita: povernemosze na Rutharda, koi za sivlènye Judite nikaj ni znal, y kojemu vu szamochi med pechinami ona Judite (*kak je miszlil*) ruka z-perztènom naj dragshi imetek bila je: neszrechni Ruthard vu salozti zprevadyal je dnève, y nikoga neimajuchi, koibigâ batrivel,

selel je szamo z-kem berse z-Juditum na drugemsze szvétu zeztati.

Jednoch na poztelyi zdihavajuchi zverhu ztalisha szvojega, zachuje nekakov krich blizu vu jarku oném: zkochisze goré, miszlèchi, da je gdo za mezto nyegovo zeznal: izide iz kuhinye, ztupi k-vratam shupline, y chesz puketinu van gledechi, zpazi, da na jednoga chetiri oborusni poztavilisze jeszu, y nyega vmoriti hoteli; ali — na pomiluvanye proti nyemu genyen, on chasz dojdemû na pamet szablya, koju negda vre bil je nashel vu onoj puztchini, y koja bila je Hartvigova: derchì po nyu, zkochi iz shupline, y ide na mezto harcza: vidi, da tolvaj jeden vre mertev lesì, drugi ranyen k-drevusze priszlonil, dvasze josh ostro z-oném jednem tucheju: poztavisze Ruthard na ove dva tolvaje, y jednoga zproti poszeche; a drugi odbesal je z-onem ranyenem: on pako, kojemu Ruthard na pomoch doshel je, hitisze pred Rutharda, y velì: Hvala tebi, dragi Mladenecz! koi szî mene tolvajev oveh oszlobódil, y sivlènye mî prikazal.

Ruth. Jeszuli, Gozpone! ranyeni?

Nepoz. Jako mî kerv ide, nego szudim, da rána ni pogibelna.

Ruth. Naj ideju z-menum na ztan moj, da îm ránu zavésem.

Nepoz. Tak ti, o viteski Mladenecz! ovdé vu lozi, vu ovem puztém, y zbog tolvajev pogibelnem meztu, ztojish?

Ruth. O lepo je ovo za mê mezto: szamo naj idû berse z-menum.

Ranyeni naszlonisze na Rutharda, y ov nyega pelya k-pechiné, kamena odvali, zapelya vu kuhinyu, gdé szvetnicza je gorela, y kadabi ranyeni obraza odkril, Ruthard potegnesze nazad; ranyeni takaj preblede, y zkrikne: ah! Ruthard! Ruthard! jeliszî ti, alì szamo duh tvoj, koi mene muchit szim doshel je.

Ruth. Jaszêm, koi tebe, mojega negda naj vekshega nepriatela, oszlobodil jeszem! o kakovo je tó pripetchènye! kak ja tebe ovdé nashel jeszem?

Ist. (*v-ztrâhu*) Jaszêm szada vu tvojî oblazti: o szmilujmîsze.

Ruth. Kaj miszlish, da, kajtiszêm tebe vu neznanozti oszlobodil: szada vumoriti selim? o Istvan! Istvan! kada ti jednôch preztanesh od mene zlo miszliti? Bog mî je szvédok, da, akôbi y znal bìl, daszî ti on, na ko-

jega tolvaji navalili jeszu, nebi bil vendar tebe vu pogibeli oztavil.

Ist. O Ruthard! tiszî jako dobroga szerdcza: jaj meni, da tê tak dugo preganyal jeszem: imaj nad menum pomiluvanye, prikasimî sivlènye: verujmî, y tak moja vezt dugomê pri szerdczu muchi.

Ruth. Ja tî vsze odpraztcham, y blasen budesh, Istvan! akosze za gréhe saluval budesh; nut! szamo ono vidyènye, ruke one na poztelyi moji, dozta tê pri szerdczu péchi mora.

Ist. O! kaj ja ono vidim? ali mê morebiti léztor ochi moje vkanyuju?

Ruth. Vidish, o Istvan! ruku Judite, moj naj dragshi óztanek: ó Istvan! kakszî mogel tak kervolochno baratati z-nedusnum Juditum? ali — jatî odpraztcham.

Ist. (*hitisze na kolena*) Tak mî odpraztchash, o Ruthard! znaj anda, da ja Juditu tvoju niszêm vmoril.

Ruth. Ah muchi, ar ne menye zlochezto szî vchinil, akoszîjû dal po drugeh vmoriti.

Ist. Nit toga vchinil niszêm, hiti ovu vkanlyivu ruku na ztran. Judita tvoja josche sîve.

Ruth. Za Boga tê proszim, odhadyaj od mene, ti bi rad mene vkaniti, dasze szamo oszloboditi moresh, ali mê nevkanish ztem.

Ist. Nevkanyujemtê, Bog mî je szvédok: da iztinu govorim, Judita tvoja sive.

Ruth. Tak anda sive?—(zatém na ztran povlechesze, kotrìgiszûmû pocheli derhtati, y zadnyìch szûgâ szuze oblejale: jde nazad k-Ztaromu y reche:) Istvan! Priszisemtî, ako mê vkanyujesh, da onda ztoperv vsze vu tebi kozti zpoterem.

Ist. Szlobodno! vmirisze, Judita tvoja sive.

Ruth. Sive! (*plachesze*) sive! — (*hitisze na kolena:*) o Bose mìloztivni! jeliszêm ja vreden veszelya toga! O! draga Judita! o hvala tebi Istvan! (*zkochisze gore primegâ za ruku*) vsza preganyanya meni vchinyena tebi odpraztcham, szamo da Judita moja sive: ali — proszimtê, povedy meni; gde je Judita moja? selìm nyu kaj berse videti.

Ist. O kak bi tî nyu rad iz szerdcza dal: ali tê réch moja opet razsaloztila bude.

Ruth. Morebiti je na szmert betesna?

Ist. Oh! ni, ni!

Ruth. Kakov anda od nye tusni glàsz chuti moram?

Ist. Ona —

Ruth. Kaj? povedy!

Ist. Ona je vu szusanztvu.

Ruth. O tak idem berse tam, da jû oszlobodìm.

Ist. Ali neznam, gdé je vu szusanztvu.

Ruth. O! ja czeloga szvéta prejdem, doklamjû najdem.

Ist. Vu Turzkeh je rukah.

Ruth. Petdeszet let'h hochu biti szuseny, szamo da nyu najdem.

Ist. O! zakaj nészêm moguch tebi zdravje y jakozt dati!

Tesko je Istvan Rutharda potishil: zadnyich mû je obechal, da kakmû ràna zaczeli ,chez nekuliko dan'h pojde z-nyim Juditu izkat: — takimû anda Ruthard ranu zavese, y na pochinek gâ poztavi: Ruthard pako izíde na zràk, miszlèchi zmìr na Juditu. Istvan takaj nemoguchi zpati, zmír miszlil je na Rutharda, naj vekshega negda nepriatela: toga je naj bolye pri szerdczu peklo, da nyemu za oszlobodyenye zahvalen biti mora: y reche vu szebi: „To ni moguche,

dabi Ruthard meni iz szerdcza odproztil: on mene szamo vu szvoju mresu vlovìti hoche, doklam mû povem za Juditu: y kada zezna, ondasze ztoperv fantíl bude: drugo meni ni vchiniti, nego dasze od nyega razluchim; ar on mene zadnyìch vu pogibel poztavi: ali — kam pojdem? vszeszêm pogubil: o, kambi ishel? ovdé oztati hochu: prilichneshega za mê mezta ni na szvétu: szamo da mê nebi Ruthard hantuval, kakbi ja ovdé mírno sivel: — bíli ja nyemu moju selyu odperl? bíli on k-tomu privòlyil? — bìli ja od nyega bíl szeguren? — za ovo mezto nigdo nezna: ovdé mê nigdo nebi nashel: O! kakbi za mê ovdé dobro bílo! szamo mî on na putu bude: — o! da nyega ovdé nebi bilo: — kak bi ja ovdé mìrno sivel: ali — kak bi to mochi preobernuti! ah! jaszî moram ovdé mira najti:„ vu ovéh odurnéh miszlih zazpì, y odurne szenye ima; da najmre vu puztchini ovî na szamoga oborusen jeden je navalil: na szudgâ pelyal; Juditagâ tusila: zatem bil je na szmert obszudyen: ter Ruthard bil je nyegov henkar: — z-toga ztrashnoga szna ravnosze je zbudil, kak je szuncze izhadyalo: y vu szebi reche: „Tak Ruthard bude henkar moj?

gdé pak je szada?“ izide vu jarek, Rutharda nevidi, nego zpazi szablyu, koju taki zdigne, pod pazduhe dene, y Rutharda izche: kojega najduchi zpechega, pochme z-vszemi kotrìgi derhtati: y vu szebi velí: „on szada zpì ovdé prez vszakoga orusja, hodi Istvan gyegyerno k-nepriatelu tvojemu, y vmorigá: y kadabi vre szablyu podigel, dagâ vumori: nut jeden krichgâ je oszlobodil: Ruthard sze gore zkochi, y vidi Istvana vu kervi plavati. Bose dragi! kakovo je to delo? velì Ruthard, y chudisze, kak josh Ztari vu rukah szablyu dersì, y vìdi oborusnoga proti szebi iti: onda zkrikne, hotechi Istvanu mecha z-ruk'h ztergnuti.„

Ruth. Ha! Istvan fantilsze budem nad szmertjum tvojum.

Ist. Zahman bisze fantil nad oném, koi je mene szmertno ranil, moram neszrechno vumreti; O Ruthard! jaszêm hotel tebe vu sznu vmoriti, paksze je, nut! to meni dogodilo: Pravicza Bosanzka je mene ztignula.

Ruthard kakti drevo poleg ztojèchi zazabilsze je, tak, da komaj zagledal oborusnoga poleg ztojechega.

Ruth. Tiszî hotel, Istvan! vu sznu vu-

moriti mene, koiszêm vchera tebe szmerti oszlobodil? vumri anda, baremsze je szvét oszlobodil jednoga hman chloveka: jatî vendar odpraztcham, najtî y Bog odprozti: zatem píta oborusnoga, kadagâ poleg je videl:

Ruth. Gdoszî ti, koiszî mene oszlobodil?

Obor. Videlszêm tvoju pogibel, kada nad tê vu sznu buduchega nepriatel za vmoriti tebe szablyu je podigel, dusnozti mojoj zadozta vchinil jeszem, pokehdob'h szêm tebe, hvala Bogu, oszlobodil.

Ruth. Plemeniti Mladenecz! jatî lépo zahvalyujem.

Obor. Najmî hvaliti; naj — o Ruthard!

Ruth. Kaj ti mene poznash?

Obor. O zaizto! y jako dobró poznam: (*zdehne*) dajmî ruku tvoju.

Ruth. Ovotî je rùka moja, jatî hvalim: nego dajmîsze videti, dasze razveszelím nad tobum.

Obor. Ruthard! ja ruku tvoju k-szerdczu mojemu pritischem: tvoje Ochi na mê priatelzki glediju: ali — dopuztimî to veszelye, datîsze zproti neochitujem; ar bi tvoje proti meni nagnenye zproti zniknulo: — Hvala tebi, vishnyi Bose! daszîmî podelyil tu szre-

chu, daszêm Rutharda oszloboditi mogel: o! kak je veszelo szerdcze moje! dopuzti, Ruthard! datê k-szerdczu mojemu pritisznem.

Zatem od szuz'h niti govoriti ni mogel: k-jednomusze drevu priszloni: y vu gliboke miszli prepade: — Ruthard oszupnyen pred nyim ztoji: zadnyich ide oborusni k-nyemu, y pita:

Obor. Ruthard! jeszili ti szam ovdé?

Ruth. Zaizto szam; y vu ovoj szamochi sitek moj zprevadyam: pokehdob'h pako ti mene poznash, jeli znash, daszêm ja Juditu moju zgubil? ov zadnyich Ztari meni je povedal, da ona sive, ali nemorem véruvati.

Obor. Hodi, moj Ruthard! oztavi puztchínu ovu.

Ruth. O ne, ne! puzti mê ovdé; ovo je mezto za mê: ja vech nezpadam med lyudi.

Obor. Niti onda, kada tebi veszelye pripravlyeno bi bilo? nit onda? —

Ruth. Puzti mê, puzti; jaszêm vech privchen k-vszem neprilikam, koje mî vszu radozt prechiju, y na vekivechnu salozt vlechéju: vech mî je sivlènye dodihalo: na

szvétu ovem, na kojemszêm tulika podneszel, nikaj sze vech nadejati nimam.

Obor. Takovi dobroga szerdcza lyudi, kakszî ti, szvétu potrébni jeszu: neszmesh zdvojiti: hodi z-menum: ja, koi szêm tebe szmerti oszlobodil, chakam veliki dar z-tém szegurneshe, ako zvun toga josche y pochinek y zadovolynozt szerdczu tvojemu prizkerbìm: hochu tê nazad med lyudi zapelyati: gdé ti josh vnogo dobra nachinish, y ja sze nad viteskem glaszom tvojém raduval budem. O! kak bi ja selel poleg tebe biti, ali ni moguche: tosze zadobiti neúfam: — hodi, hodi, Ruthard! iz ruk'h mojeh zadobish szerdcza radozt: o! kakovo je to veszelye, da tvoj, k-szebi dojduchi, nepriatel, tvoj dobrochiniitel bude.

Ruthard toga ni razmel; zahmansze je terszil videti obraza nyegovóga, rechiszûmû nyegove do szerdcza doshle: oztavil je puztchìnu, y z-nyim ishel; izidùchi iz loze, nashli jeszu dva szluge, koji z-konyi Gozpona szvojega, Mladencza najmre oborusnoga, chakali jeszu: zproti dàju jednoga konya Ruthardu, drugoga Gozponu szvojemu, y odjasheju: putém zahman terszilsze je Ruthard

zpoznati Mladencza ovoga: on je szamo odgovoril, da mû naj za vesz dar y zahvalnozt to veszelye dopuztì, damûsze nepokase: y ztém je Ruthard mìrno poleg jahal.

DEL XX.

ZEZTAJANYE, RAZDRUSENYE Y NAZAD ZKUP SZLOSENYE.

Nekuliko dni putujúchi, kada goder vkoje szelo bi doshli, Ruthard zkerbelsze je, dabi pajdasha prepoznal: ali on imel je jako pazku, da to ni moguche bílo: zadnyich dojdeju do jednoga klostra: *Oborusni* odszede iz konya pred vrati klostra, gdé nekuliko réchih z-vratariczum je govoril, y na jenput odprejusze vrata, y ovi dva Putniki zkupa vu jednu hisu ztupiju: y onda reche,,

Oborus. Nu! szada dragi Ruthard! kakszî budesh chutil pri szerdczu, kada videl budesh, kaj tvoje szerdcze nezmerno razveszelì?

Ruthard niti réchi ni pregovoril: chesz chasz vanesze chùje glàsz, odprejusze vrata; y nut! ztupi nuter Judita, z-kojum Abatisha y druge ztareshe Opaticze zkup dojduche raduvalesze jeszu nad parom ovém; ar vre predi od Judite vsze pripetchènye chule je-

szu: — Ruthard naj predi Juditu, zatem y Mariu kakti naj dragshu Tovarushicze szvoje priateliczu obme: vsziszûsze veszelili, szamo ov, koi naj vekshi vszega veszelya zrók je bil, y Juditu iz ruk'h Turchina oszlobodil, nyu vu kloster zapelyal, y Rutharda od szmerti obchuval, y tam dopelyal, ov jedini na ztrani je ztal: vszi anda k-nyemu prizkochiju, za tuliko dobrochinztvo nyemu hvaléchi: ali on reche: „Ne meni, nego Vishnyemu zahvaléte, kojému y ja hvàliti nigdar nepreztanem, da prek moje vrednozti meni veszelye ovo je zvershiti dopuztil: budite meni dobro nagnyeni, drugo od vasz nepotrébujem: podajtemî vashe ruke, da nye k-szerdczu mojemu pritisznem: ja vam iz szerdcza selim szrechu, y blagoszlov, sivite szrechno zkupa vnogo Let'h, dragi Pari! y nezpozabetesze z-mene, priatéla szada vashega: ter akopremgâ taki nepoznate, iz nyegasze vendar zpomenite.

Ztem oditi hochetega Ruthard za ruku prime, y vel̂i:

Ruth. O Bose! ovak nebudesh od nasz ishel, dragi Mladenecz! ja nebi nigdar pochinka imal, dabi tê ovak od mene oditi pu-

ztil: povedy nam, proszim tê, zakaj namsze nebi ochituval? misze do szmerti saloztili budemo, ako nezpoznamo tebe, dobrochinitela nashega.

Nepoz. Vashega dobrochinitela? o Bose! vi neznate, kaj potrébujete od mene, vugodno je meni priatelztvo vashe: ali — kak zeznate, gdoszêm, vsze preztane: jaszêm jako zlochezt bil: y dozta vre saluvalosze je za to szerdcze moje: ali — josche niszêm zadozta vchinil: tebe, Ruthard! y Judita naj vech zbantuval jeszem, ter ravno kadaszêmsze zszmertjum boril, vu puztchini onoj y shuplini, gdészêm tebe, Ruthard! szmerti oszlobodil, pri jednem dobrem Ztarczu nashelszêm hranu, y obatrivenye: on je mene na dober put obernul: y szadasze salujem, Ruthard! daszêm tebe zbantuval: y radujemsze, daszêm opet tebe nashel, y tebi pohaszneti mogel: o Ruthard! odprozti salujuchemusze nepriatelu tvojemu.

Ruth. (*Zkrikne*) O dragi Hartvig!

Hart. (*hiti z-glave kalpak*) O dragi Ruthard! Juditasze je nad tem zazabila: Ruthard! Hartviga objimlye.

Hart. O! puztimê, puzti, Ruthard! ja

niszêm vréden priatelztva tvôga, doklam zevszem odproztchènye od tebe nedobìm.

Ruth. O! kak nebi bil vreden, kada ne szamo mene, nego y Tovarushiczu moju oszlobodil jeszi? o hodi, datê pritisznem kszerdczu mojemu, nut! y pakszêmtê nashel, dragi priatel! O naj szréchnesha vùra sivlènya mojega! Tovarushiczu, priatela nashel jeszem, kojega negda nezmerno lyubil jeszem, nad kojega pokvarjenyem nézgovorno saluvalsze jeszem: y nut! szada nyega vre drugoga, vre pobolshanoga vidim: — o Bose! z-kulikum radoztjum ti suhkochu moju premenil jeszi!

Szadasze je zmiszlil Ruthard, kak vu shuplinu onu Hartvigova szablya doshla je bila: y odkud kerv vu kuhinyi videlasze. Hartvig kadabi od zadnyega harcza vesz ranyen odbesal, vu ono zkrovno mézto je bil doshel, y hrànu onde dobil: Hartvig pervi je zeznal, da je Judita vu Turnu onem zaperta, kaj on z-saloztjum Ztarczu je povedal; y ovomu iztomu Ztarczu Hartvig zahvaliti mora za pobolshanye szvoje: o kuliko Ruthard y Judita raduvalisze, y kak lehko Hartvigu odproztili jeszu! — zatém pako Ruthard Hartviga od sze-

be ni puztil, Abatisha nyim zkupa ödzada vu klostru hise za opochinutisze je priredila: ali pochinka imali niszû: Hartvig imal je preveliko veszelye vu priatelztvu Rutharda: kak y Maria nad vszém dogodyenyem oszebujnosze je raduvála. Zadnyich pochmeju dokanchat, kam budeju ishli: zmiszlisze Ruthard, kak negda lépo sivlènyé y vugodno pri Zrinyu Mikuli, Horvatzkem Banu, on y Hartvig vodili jeszu: selel je anda ovoga vrédnoga priatela josh videti: y reche:

Ruth. Ufamsze da pri nyem josh lépa y vugodna léta zprevadyali budemo: ja za chasz oztávim Juditu ovdé vu klostru. Zriny dà méni pomoch, kak nyu od ovud szegurno k-nyemu dopelyam: gdé mi zkupa vu vszoj radozti siveli budemo.

Hart. Taksze ja opet od tebe razluchiti moram, dragi Ruthard! jaszé neùfam vech k-Zrinyu iti.

Ruth. Kaj? —kaj? — Hartvig! taksze josh nad nyim fantish?

Hart. Bog oszlobodi, to ne: nego kakbisze ja podztupil k-onomu iti, kojegaszém prevaril, y nyemu nevéren bil poztal: Zrinyevu szerditozt vtasiti lehko ni mochi, kak

je Ruthardovu: ja od nyega odproztchènye, koje jako dobiti bi selel, nigdar nedobìm.

Ruth. Hodi z-menum dragi priatel! ja tî dober ztojìm, da tî Zriny odprozti: ja poznam nyega, y nyegovo dobro szerdcze: oh! kak mê to veszelilo bude, da vasz dva zkupa pomirìm, y nazad vu priatelztvo negdashnye zpravim.

Po dugem zadnyìch nagovarjanyu privòlyìl je Hartvig, da z-Ruthardom k-Zrinyu ide: drugi dansze Juditi zpricha; ona, akoprem tesko je nyega od szebe puztila, proszila je vendar zkup z-Marium, dabi josh jeden dan zkupa oztali, y dabisze potlam na zkorom povernuli.

Kad' je anda odhodka dan naztal, Juditu y Mariu preporuchiju Abatishi, poszedû na konye, y berzo odidû: z-kem blise Chakovcza prihadyali jeszu, z-tem Hartviga szerdcze je bolye peklo, da je negda Zrinya tak merzko zbantuval: aligâ je Ruthard zmìr batrivel: zadnyìch dojdû vu Chakovechki kotar, y idùchi chesz shumu, chuli jeszu jagarzki rog, y kopove gonech: naztane takaj y krìch, nad to velì Hartvig: Nekoi neszrechni potrebuje pomoch, pritiszne ko-

nya, y zraven tam jashe, gdé je kricha chul: Ruthard je za nyim povszud ishel: dojduchi anda vu jedno mezto bolye proztrano, zpaziju jednoga Jagara z-divjakom borechega szé, koi gâ vre na zemlyu je hitil: prizkochi naglo Hartvig kakti ztrela, y na jedenput divjaka vubije: onda obodva odszedeju, da berse neszrechnomu Jagaru, koi vrè vu kervi je lésal, pomogu: ali — o salozt! to je izti Zrîny bil, na kojega krich y drugi Jagari doderchali jeszu, koji nyéga na szversje drevja zpleteno poztavili, y med szobum vu Chakovecz saloztno odneszli jeszu, kojega takaj Ruthard y Hartvig z-velikum turobnoztjum zprevadyali jeszu.

Po malem Vrachitéla pomaganyem Zrîny nekuliko k-szebi je doshel, ufanye vendar sivlènya dugshega ni imel; veszelo pogleda Rutharda poleg poztelye szvoje klechechega, y reche,,

Zrîny. O kak je meni drago, da tebe, dragi Ruthard! videti morem: na vekszêm za tê miszlil, niti vumreti nebi bil mogel, doklam tebe nebi bil videl: jeszili ti mene od ztrashnoga ovoga divjaka oszlobodil?

Ruthard szada povedal je Zrinyu, kak

on y Hartvig nyega od divjaka oszlobodili jeszu: kakszе Hartvig saluje, dagâ je negda zbantuval; kaksze je vezda zevszema pobolshal, y zadnyich, kak on izti Juditu y nyega je szmerti oszlobodil: y da je szada szam z-nyim doshel, da odproztchènye zproszi: nad to podignesze malo na poztelyi, y zpazivshi Hartviga, digne ruke y reche,,

Zriny. Odpraztchamtî, Hartvig! odpraztcham.

Nad to Hartvig hitisze dole na kolena, y plachuch zahvalimû. Zrinyu pako vsze veksha tesina je dohadyala, y chez nekuliko vremena na veliku Tovarushicze, y ovéh dvéh priatelov salozt preminul je: nad kojega szmertjum vszi oni suhko plakalisze jeszu, y nyega z-velikum saloztjum vu grob zpravili.

Videchi ovi dva, da po preminutju Zrinya vech nikaj tàm ufatisze nimaju, zprichajuchisze povernulisze jeszu vu kloster, vu kojem Juditu y Mariu oztavili jeszu, da y nye od onud odpelyaju vu Austriu, vu on grad, kojega Leopold Czeszar Ruthardu bil je prikazal: Hartvig veszelo szleduval je czélém pùtom Rutharda priatela szvôga.

Judita dugshe chakajucha Tovarusha Rutharda vu salozt veliku je prepala, stimajùcha, dasze je y pak kakova neszrécha pripetila: ali dojduchi, zrok oztajanya dugshega, szmert najmre Zrinyevu, povedali jeszu: y kajti vishe poszla onde imeli neszû, zprichajuchisze Abatishi, nyoj za dobrochinztvo zahvalivshi, y po premoguchnozti nyu darujuchi vu Austriu odishli jeszu.

Videlosze je, da nye neszrecha preganyati je preztala; ar szrechno iz Vugerzkoga orszaga vu Bech doshli jeszu: y Ruthard zproti k-Czeszaru Leopoldu ishel je, y kadabi nyemu vsza pripetchènya dopovedal, Czeszar veszel, poznajuchi Rutharda y Juditu rekel je: nikaj mê bolye veszelilo nebude, kak da vasz szrechne vidim: odidite anda vu grad, vu kojem szada mezto vasz jeden verli chlovek gozpodari, y vu kojega zpoznanyu vi veszeli budete.

Ovak od Czeszara obilno daruvani, iduchi vu grad videli jeszu veliku premembu; ar loze nepotrebne pokerchene, y hise za podlosnike napravlyene bile jeszu: koji y szrechno onde ztanuvali y Gozpodi dohodek dragovòlyno donashali jeszu.

Ruthard po szlugi jednem napervo vu grad dosheztek szvoj je obznanil: na koi glàsz vszi szelyani selechi videti y poznati Gozpona szvojega, van zderchali jeszu, y vre pred grad dojduche ztari Rutharda Otecz z-czélúm grada drusinum veszelo je prijel, y pozdravil.

Kuliko pako veszelye Ruthard, y Judita videchi Ztarcza otcza, y Ztarecz Rutharda otecz, videchi y pak sivoga y zdravoga szína, zkupa y z-Tovarushiczum nyegovum chutili jeszu, pero izpiszati nemore: ovak anda vu zadovolynozti y veszelyu buduchi, miszlili jeszu, kakbi y priatela szvojega Hartviga szrechnoga vuchiniti mogli, y drugo nikaj znashli niszû, kak da nyega z-Marium, koja takaj z-Juditum kakti velikum priateliczum doshla, y vre y tak Hartviga rada je imela, zdaju, y zkupa zpraviju: kaj kadabi bíli y vuchinili, vszi potlam zkupa vu jednem priatelzkem drustvu vu gradu ovém vnoga Léta zprevadyali jeszu, doklam neogiblyiva szmert vszem z-vremenom vuchínila je„

Konecz.

Pri Ferenzu Suppan, Knyigaru vu Zagrebu za prilosenu Czénu vu szrebru dobivasze.

Verhovacz Makszimil. (Biskup Zagr.) Podvuchanya vu naj poglavitesheh, y naj oszebitesheh Kerztchanzkeh dúsnoztjah, mehko zvézan ztóji 1 for. 36 kr. tverdo zvezan 1 for. 48 kr.

Miklóushich Thomash (Pl. Zteny.) Ztoletni Dnèvnik (Kalendar) mehko zvezan za 40 kr. tverdo zvezan za 48 kr.

— — Huta pri Szavi, ili: lyúbav. Igrokaz národni vu dvojem izpelyivanyu, pri predavanyu Iliriuma napervopoztavlyen; za 10 kr.

— — Lyubomirovich, ili: priatel pravi, y Grabancziash Diak; za 36 kr.

— — Lizimakush, ili: Machuhinzki nazlob; za 12 kr.

— — Diogenesh, ili: szluga dvéh zgublyeneh bratov; za 20 kr.

Oglasz Gozpodarzki od Tuche y Ztrélh Zvoditelov, ili: Odvernitelov, Nemsko y Horvatzko; za 8 kr.

P. G. C. Neztranchno vezdashnyega Tabora izpiszavanye za leto 1788–1790. za 24 kr.

Nemska Gramatika, zadersavajucha temelyi nemskoga jezika za podvuchanye oneh, kojisze nemskoga jezika navchiti selé; za 10 kr.

Szvéti Evangeliumi Nedelnyi y Szvètechni czèloga Léta; tverdo zvezan za 48 kr.

Kriztian Ignacz (Kapel. Zagr.) Nàchin vu vszéh sivlènya dogodyajih vszigdar zadovolynomu biti za 48 kr.

— — Blagoréchja za vsze czéloga leta Nedelye, na dve ztrane razdelyena. 8. broschirt 2 fl. 15 kr. steif geb. 2 fl. 30 kr. auf Velinpapier Halbfranzband geb. 3 fl. 30 kr.

Pomochnik betegujuchéh, y vumirajucheh 12. vu Zagrebu 1832, steif gebunden mit Futtral 40 kr.

Popevke pod szvètum Meshum y pred Prodechtvom za 4 kr.

Vrachitel betegujuche sivine, to je: Vrachtva za rogatu Marhu, Kermke, y Mladinu van dana naj pervich po J. G. O. R. G Z. vezda pako po F. G. O. K. Z. na obchinzku haszen za 15 kr.

Lalangue Ivan Vrachtva ladanyzka, za potrebochu musev, y sziromakov horvatzkoga Orszaga, za 36 kr.

Vranich Anton, Horvatzki detcze priatel, ili: mlajshi Robinzon, kruto povolyna y vugodna pripovezt. 2 Del. za 1 for. tverdo 1 for. 20 kr.

Rosich Anton, ztoletni Kalendar od leta 1818 do 1919 za 20 kr.

Pobosnozt k-bosanzkomu Szerdczu Jesusha Odkupitela nashega, kakti zjedinenye szvojèmi Pravoverniki, z-kipom za 12 kr.

Naredba obchinzka. Za ravnanye, y obdersavanye tak Drusine, kak Gozpodarov prepiszana za 4 kr.

Sipus (Josef) temely xitne Tergovine polag narave y dogacsajév razborito za 12 kr.

Meznara (Dav) Pridika od szv. Martina Turonskoga Biskupa kanoti odvitnika illiti Patrona xupne Cerkve u slavnome Poxeshkoga Comitata Spailuka Brestovacskomu podignute za 6 kr.

Gregor (P. kap.) Horvatzka od Kristushevoga Narodyenya Vittia, za 6 kr.

Od zkerbi y pazke v-okal Ovacz, kaksze najmre vu dober ztalish poztaviti, y vu tom chuvat mogu 12 kr.

Romanj (Anton) kratek Navuk poleg kojega, naj bolye beleh murvih drevje zadobivasze, ter y szvilni chervi redno hranitisze mogu, vu dve Knige razdelyen za 10 kr.

Zachetek Historie, illiti kratki y lehkek Nachin mlade Lyudi Historie nauchiti, od jednoga Massnika, za 8 kr.

Gyurkovechki (Jos.) Jezichnica horvatzko — slovinzka za hasen Slavincev, i potrebochu oztaleh ztranzkoga Jezika Narodov, za 40 kr.

— — Izvod Navukov od Boga, i Vere Katholichanzke za Potrebochu, i Haszen Puka ladanzkoga, za 10 kr.

— — Kratko — zpravek Evangeliumov Nedeljneh, i Szvetechneh zajedno z-razdelenjem, i Navukom kratkem iz njih speljanem, za 20 kr.

Farkas (Ljudovit) Golub. Igrokaz vu chetireh Zpeljavanjih, za 24 kr.

Stoosz (P.) Plach Horvatov nad Szmertjum Bana Gyulaja, za 5 kr.

Österreichische Nationalbibliothek
+Z185619401